

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 49 • 26. februar
Sesjonen 2025–2026

Møte torsdag den 26. februar 2026 kl. 10

President: Ove Trellevik

Dagsorden (nr. 49):

1. Redegjørelse av kunnskapsministeren om status for regjeringens barnehagepolitikk og arbeidet med styring og finansiering av barnehagesektoren
 2. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om dyrevelferd (fremstilling og fremvisning m.m. av seksuelle overgrep mot dyr)
(Innst. 133 L (2025–2026), jf. Prop. 30 L (2025–2026))
 3. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Kristoffer Sivertsen, May Helen Hetland Ervik og Pål Morten Borgli om å ikke bruke metanhemmere i norsk landbruk
(Innst. 132 S (2025–2026), jf. Dokument 8:57 S (2025–2026))
 4. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat
(Innst. 130 S (2025–2026), jf. Dokument 8:58 S (2025–2026))
 5. Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Kjersti Toppe og Bengt Fasteraune om å endre forskrift om makspriser for drosjebilkjøring, slik at øvre grense for påslag for rullestol gjelder i alle kommuner
(Innst. 131 S (2025–2026), jf. Dokument 8:46 S (2025–2026))
 6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å utrede norsk EU-medlemskap
(Innst. 115 S (2025–2026), jf. Dokument 8:54 S (2025–2026))
 7. Interpellasjon fra representanten Kamzy Gunaratnam til utenriksministeren:
«For litt over ett år siden ble det avholdt valg på Sri Lanka. Valget ble møtt med forsiktig optimisme internasjonalt, særlig knyttet til den nye regjeringens antikorrupsjonslinje og signaler om politisk kursendring etter år med borgerkrig, økonomisk kollaps og svekket tillit. Samtidig er det grunn til å spørre om varslede endringer omsettes i handling. Det rapporteres fortsatt om riving av hinduistiske templer, etablering av buddhistiske strukturer i tamilske områder, nye funn av massegraver og vedvarende militær kontroll i nord og øst.
Hvilke løfter ble gitt av den singalesiske regjeringen overfor egen befolkning og det internasjonale samfunnet, og i hvilken grad følges disse opp, hvordan vurderer Arbeiderparti-regjeringen dagens menneskerettssituasjon på Sri Lanka, og hvilke konkrete virkemidler vil Norge bruke for ansvarliggjøring, demilitarisering og beskyttelse av etniske og religiøse minoriteter?»
 8. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i sentralbankloven (adgang for staten til å innhente kreditt for likviditetsformål mv.)
(Innst. 122 L (2025–2026), jf. Prop. 9 L (2025–2026))
 9. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om å gjennomføre forenklingstiltak for næringslivet for minst 12 mrd. kroner de neste fire årene
(Innst. 123 S (2025–2026), jf. Dokument 8:29 S (2025–2026))
 10. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Martin Virkesdal Jonsterhaug, Hans Andreas Limi og Hilde Grande om finansnæringen som næringspolitikk
(Innst. 120 S (2025–2026), jf. Dokument 8:38 S (2025–2026))
 11. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon
(Innst. 121 S (2025–2026), jf. Dokument 1 (2025–2026))
 12. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings-, og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om ulovlig lagring av data ved E-tjenestens bruk av metoden tilrettelagt innhenting (TI)
(Innst. 119 S (2025–2026), jf. Dokument 7:1 (2025–2026))
 13. Referat
- Presidenten [10:00:17]:** Det ligg føre fem permisjonssøknader:
- frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Sverre Myrli i tida frå og med 28. februar til og med 8. mars for å delta på reise med NATOs parlamentariske forsamling til Mumbai og New Dehli, India
 - frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 andre punkt

tum for representanten Mona Nilsen frå og med 3. mars og inntil vidare

- frå representanten Øystein Mathisen om foreldrepermisjon i tida frå og med 2. mars til og med 12. juni
- frå Arbeidarpartiets stortingsgruppe om permisjon for representantane Trine Lise Sundnes og Nils-Ole Foshaug i tida frå og med 3. til og med 5. mars – begge for å delta på parlamentarisk konferanse og bilaterale møte med delegasjonen til konferansen om EUs utanriks-, tryggleiks- og forsvarspolitik i Nikosia, Kypros

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknadene vert behandla straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar vert innkalla for å møte i permisjonstida slik:
For Akershus: Marie Østensen 3.–6. mars
For Nordland: Sander Delp Horn 3. mars–12. juni og Rune Krutå 3. mars og inntil vidare
For Oslo: Fawzi Warsame 3.–5. mars
For Troms: Hilde Anita Nyvoll 3.–5. mars

Presidenten [10:01:51]: Representanten Geir Pollestad vil setja fram eit representantforslag.

Geir Pollestad (Sp) [10:01:54]: På vegner av stortingsrepresentantane Trygve Slagsvold Vedum, Bengt Fasteraune, Erling Sande, Ole Herman Sveian og meg sjølv har eg gleden av å leggja fram eit representantforslag om naturskadeordninga.

Presidenten [10:02:20]: Representanten Abid Raja vil setja fram eit representantforslag.

Abid Raja (V) [10:02:23]: Jeg har på vegne av representantene Guri Melby, Grunde Almeland og meg selv gleden av å framsette et representantforslag om en nasjonal strategi for en trafikksikker, bærekraftig og verdiskapende vinterturisme.

Presidenten [10:02:55]: Representanten Jonas Andersen Sayed vil setja fram to representantforslag.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [10:02:59]: På vegne av representantene Ida Lindtveit Røse, Jorunn Gleditsch Lossius, Hans Edvard Askjer og meg selv har jeg den glede å fremme et representantforslag om en stortingsmelding om innvandring og integrering.

På vegne av representantene Jørgen Kristiansen, Hans Edvard Askjer, Harry Valderhaug og meg selv har jeg den glede å fremme et representantforslag om å la ukrainere reise hjem.

Presidenten [10:03:35]: Representanten Jon Engen-Helgheim vil setja fram eit representantforslag.

Jon Engen-Helgheim (FrP) [10:03:49]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Stian Storbukås, Anette Carnarius Elseth, Finn Krokeide, Helge André Njåstad og meg selv har jeg gleden av å framsette et representantforslag om å utløse opsjon på tre nye politihelikoptre.

Presidenten [10:04:06]: Representanten Kristoffer Sivertsen vil setja fram eit representantforslag.

Kristoffer Sivertsen (FrP) [10:04:18]: På vegne av Fremskrittsparti-representantene Tor Mikkell Wara, Sylvi Listhaug, Rikard Spets, Morten Stordalen, Pål Morten Borgli, Marius Arion Nilsen og undertegnede har jeg gleden av å sette fram et representantforslag om tiltak for mer effektiv og økonomisk utnyttelse av strømmettet.

Presidenten [10:04:35]: Forslaga vil verta behandla etter reglementet.

Før sakene på møtekartet vert tekne opp til behandling, vil presidenten opplysa om at møtet i dag om naudsynt held fram etter kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:52]

Redegjørelse av kunnskapsministeren om status for regjeringens barnehagepolitikk og arbeidet med styring og finansiering av barnehagesektoren

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:05:15]: Formålet med denne redegjørelsen er å gi Stortinget en samlet oversikt over regjeringens barnehagepolitikk, slik at de ulike tiltakene kan ses i sammenheng.

Barnehagen er for mange barn det første store fellesskapet de møter. Her kan de leke, utvikle seg og få relasjoner til andre barn og voksne. Ja, de kan rett og slett bygge trygghet for framtiden. Når vi skaper trygghet for framtiden, åpnes også mulighetene. Derfor er god barnehagekvalitet viktig for å utvikle et samfunn med mindre forskjeller. Vi skal tenke stort om de minste og gi alle barn i hele landet tilgang til et likeverdig barnehage tilbud av høy kvalitet.

Norsk barnehagepolitikk har vært en suksesshistorie. Fra å være spredte tilbud om barnepass som ble benyttet av noen få, går nå hele 264 000 barn i barnehage. 96 000 ansatte går hver dag på jobb for at de skal ha det bra. Barnehageforliket fra 2003, inngått av Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og FrP, gjorde det mulig å sikre full barnehagedekning.

Arbeiderpartiet i regjering prioriterer barnehage. Det har vi gjort bl.a. gjennom å senke prisen til et historisk lavt nivå. Konsekvensene ser vi allerede: Aldri før har en større andel av barna gått gjennom porten i barnehagen. Deltakelsen er nå på 94 pst.

Aldri før har deltakelsen blant barn med minoritetsbakgrunn vært så høy. Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage har økt med over ni prosentpoeng siden 2017, og i fjor gikk 89 pst. i barnehage. Det er svært viktig for integrering.

Det viser at det var riktig å bruke 7,5 mrd. kr i forrige periode på å ta ned barnehageprisen til 1 200 kr i måneden for alle. Prisen er enda lavere i distriktene, og i Nord-Troms og Finnmark har barnehagen blitt gratis. Det har den også blitt for det tredje barnet i barnehage over hele landet.

En familie med ett barn i barnehage kan spare 2 860 kr i måneden og over 31 000 kr i året sammenliknet med Solberg-regjeringens siste makspris fra 2021. En familie med to barn sparer over 53 000 kr.

At folk får bedre råd, er et viktig prosjekt i Regjeringens plan for Norge, men mest av alt er lavere barnehagepris en investering i framtiden og i et samfunn med høy tillit, små forskjeller og sterke fellesskap, for barnehagen er en unik arena for å utjevne forskjeller, for å gi barn likere muligheter i oppveksten og for god integrering. Det er bra for alle.

Det er et stort og bredt engasjement i denne salen for at flere barn skal få delta i barnehage, og blant enkelte også for at prisen skal videre ned. Etter budsjettforhandlingene med Senterpartiet og SV vedtok Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2025 at det skal nedsettes en hurtigarbeidende partssammensatt arbeidsgruppe for å utrede hvordan man kan innføre gratis barnehageplass for alle barn i Norge. Arbeidsgruppen blir viktig for å gi oss bedre kunnskap om hvilke konsekvenser det vil kunne få for barnehagesektoren og samfunnet. De skal bl.a. se på sosial utjevning, bemanningssituasjon og rekruttering til barnehagelærerutdanningene. Rapporten vil også kunne ha overføringsverdi med tanke på å vurdere konsekvenser ved utvidelse av rett til barnehageplass for nye grupper med barn.

Det blir spennende å se sluttrapporten fra gruppen når denne leveres i mai, og jeg vil naturligvis vurdere hvordan vi kan følge opp dette arbeidet videre.

Det neste kapittelet i norsk barnehagehistorie er nå i ferd med å skrives. Det handler om innhold og kvalitet i en barnehage for alle. For tre år siden la regjeringen fram en ny nasjonal barnehagestrategi, Barnehagen for en ny tid. Her satte vi fire sentrale mål for norsk barnehage fram mot 2030.

For det første: Vi vil ha bedre kvalitet i tilbudet til ungene gjennom økt kompetanse hos de ansatte, god le-

delse, tilstrekkelig bemanning og systematisk arbeid med rammeplanen for barnehagen.

For det andre: Vi vil øke deltakelsen i barnehagen gjennom lav maksimalpris og gode moderasjonsordninger.

For det tredje: Vi vil at fellesskapets ressurser skal gå til ungene gjennom bedre regulering av barnehagesektoren.

For det fjerde: Vi vil ha et mer likeverdig barnehage-tilbud i hele landet gjennom å gi kommunene bedre demokratisk styring og kontroll.

Disse ambisjonene har formet regjeringens barnehagepolitikk. Som jeg skal fortelle om i denne redegjørelsen, ser vi nå gode resultater, samtidig som andre områder forteller oss at vi fortsatt trenger sterk politisk innsats.

Den viktigste enkeltfaktoren for at ungene våre skal ha det trygt og godt i barnehagen, er de voksne som jobber der. Trygge og engasjerte ansatte gjør at ungene får bedre dager. Et grunnleggende mål på om en arbeidsplass eller en sektor fungerer, er rett og slett å spørre: Trives du i jobben? La meg derfor starte med å si at jeg er glad for å kunne slå fast at vi har mange barnehageansatte som trives i jobben sin i Norge. Resultatene fra OECDs internasjonale undersøkelse for barnehagen, TALIS Starting Strong 2024, viser at hele ni av ti ansatte i norske barnehager oppgir at de er fornøyd i jobben sin, og at de mener at barnehagen de jobber i, er en god arbeidsplass. Dette er et godt utgangspunkt, men vi vet at det kan bli bedre.

Mange barnehager opplever utfordringer med bemanning, rekruttering av barnehagelærere og høyt sykefravær. Det opptar mange som jobber i barnehagen, det opptar mange foreldre, og det opptar også meg. Jeg kunne stått her i dag og først og fremst pekt på at bemanning i barnehagen er barnehageeierens ansvar. Det har også kunnskapsministre før meg understreket. Likevel vet jeg, som tidligere ordfører, hvor viktig det er å ha en regjering som er på lag med kommunene. Regjeringen har allerede gjort mye for å støtte barnehageeiere med å forbedre rammene for bemanningen og kvaliteten på barnehagetilbudet.

I statsbudsjettet for 2025 ble 800 mill. kr av økningen til kommunenes frie midler begrunnet med behovet for økt bemanning i barnehagen. Disse midlene ble videreført i budsjettet for 2026. I 2026 alene har vi, sammen med Rødt, SV, Senterpartiet og MDG, styrket kommunesektoren med 8,3 mrd. kr i økte frie inntekter.

Vi vet av undersøkelser at det har blitt færre ansatte som jobber i støttefunksjoner i barnehagen, f.eks. med å lage mat. Det gjør at det faller mer på de ansatte som har hendene fulle med å passe på barna. Derfor var det svært viktig at vi i budsjettforliket om revidert nasjonalbud-

sjett i fjor ble enige om å innføre en ny ordning for top-pet bemanning. Ordningen ble økt gjennom budsjettforliket for 2026 som vi inngikk med våre gode budsjett-partnere Rødt, SV, Senterpartiet og MDG. Der vi ble enige om å utvide ordningen med 600 mill. kr, slik at det til sammen blir 800 mill. kr i 2026. Disse pengene kommer i tillegg til økningen i kommunenes frie inntekter og er øremerket det å styrke eller avlaste grunnbemanningen i barnehagene utover den lovfestede bemannings- og pedagognormen. Pengene kan derfor f.eks. gå til å ansette flere fagarbeidere og barnehagelærere, eller til andre tiltak som avlastar bemanningen, som kjøkkenassistent-er. Målet er å styrke bemanningen, redusere arbeidsbe-
lastningen og bidra til at alle unger får et trygt og godt pedagogisk tilbud hver eneste dag.

I vår periode har vi også opprettet en egen tilskudds-ordning for økt pedagogtetthet og økt grunnbemanning i levekårsutsatte områder. Ordningen videreføres med 216 mill. kr i 2026. Totalt bruker vi over 1,8 mrd. kr på ekstra bemanning i norske barnehager i 2026.

Sykefraværet er generelt høyt i landet, men det er gledelig å se at NRK i dag rapporterer om at det nå er på sitt laveste på tre år. Vi vet at det er for høyt i barnehage-
ne, og at det fører til økt arbeidsbelastning for de ansatte. Sykefraværet må derfor videre ned. Derfor har vi økt bevilgningen til IA-bransjeprogram for barnehage. Jeg har besøkt flere norske barnehager som har jobbet målrettet med å redusere sykefraværet, og som har lykket. Gjennom prosjektet En friskere befolkning vil regjerin-
gen jobbe videre med forsterkede tiltak for å få ned sykefraværet, i tett dialog med partene.

Selv om vi bruker over 1,8 mrd. kr ekstra på beman-
ning i barnehagene, er det svært viktig å understreke at det ligger et stort ansvar på barnehageeierne – altså kommuner og private eiere – for å sikre tilstrekkelig be-
manning. For å styrke barnehagene i arbeidet med å planlegge og vurdere bemanningen ut fra de krav som ligger i regelverket, så vi behovet for tydeligere veiled-
ning om dette. Vi utarbeidet derfor en veileder om til-
strekkelig bemanning i barnehagen. Veilederen er bl.a. helt klar på når det skal settes inn vikarer.

I tillegg til å ha nok ansatte er det også viktig at de ansatte er kvalifisert til jobben de skal gjøre. De siste fem årene har stadig færre søkt seg til barnehagelærerutdan-
ningene, for mange slutter i yrket, og sektoren mangler over 2 700 barnehagelærerårsverk for å oppfylle dagens pedagognorm. Regjeringen er allerede i gang med å snu utviklingen.

I 2024 lagde vi en strategi for rekruttering til lærer-
utdanningene og læreryrket sammen med partene. Den følger vi nå opp. I høst fikk vi nyheten om at rekordman-
ge startet på grunnskolelærerutdanningen for 1.–7. trinn. Hele 20 pst. flere har begynt på en grunnskole-

lærerutdanning sammenliknet med i fjor. Dette er en klar økning etter flere år med nedgang. Det er et tydelig tegn på at grepene regjeringen har tatt, virker. Nå jobber vi for å få til det samme på barnehagelærerutdanningen. Vi gir flere av dem som allerede jobber i en barnehage, mulighet til å utdanne seg til barnehagelærer i kombi-
nasjon med å jobbe, gjennom arbeidsplassbasert barne-
hagelærerutdanning, forkortet ABLU. De aller fleste som tar dette studiet, både fullfører utdanningen og blir væ-
rende i yrket. I 2022 finansierte vi om lag 100 årlige ABLU-plasser, men fra høsten er antallet økt til 490 plas-
ser. Det er nesten en femdobling.

Regjeringen bruker om lag 2,8 mrd. kr på ulike kom-
petansetiltak rettet mot lærere og andre ansatte i barne-
hage og skole. Regjeringen har også tatt flere grep for at denne innsatsen skal settes inn tidligere, bl.a. ved at de-
ler av midlene til videreutdanning til lærere i skolen er omdisponert til videreutdanning for barnehagelærere. Kompetansetiltakene gir stort handlingsrom for kom-
muner og private eiere til å utforme tiltak ut fra lokale behov. Tidligere var det vanskelig for kommuner og pri-
vate eiere å se kompetansetilbudene i sammenheng. Derfor har vi utviklet et helhetlig system for kompetan-
se- og karriereutvikling for ansatte i barnehager og sko-
ler, som fases inn i 2025 og 2026.

I det nye systemet får lærere og andre ansatte like vilkår for å ta videreutdanning som ansatte i skole, med utgangspunkt i lokale kompetansebehov. Det er viktig at nyutdannede lærere får en god start på yrkeslivet. Alle nyutdannede skal veiledes, og det skal være en normal og integrert del av det å ta imot nyutdannede. Det er av-
gjørende at nyutdannede lærere får støtte til å mestre ar-
beidssituasjonen tidlig, slik at de blir værende i yrket. Kommunene har i 2026 fått innlemmet et tilskudd på over 225 mill. kr til denne innsatsen. I tillegg har vi en tilskuddsordning for kollektiv kompetanseutvikling i barnehage og grunnskole, som gir barnehagelærere og andre ansatte mulighet til å utvikle kompetansen sin på arbeidsplassen. Ordningen har bl.a. vært svært viktig for å gi et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inklude-
rende praksis.

Vi jobber også med å videreutvikle lederutdannin-
gene og vil bl.a. se nærmere på lederes arbeidssituasjon.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppga-
ver sier at barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst, og at den skal stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling. For å få til det må barnehagen ha tilgang på mange bøker – og un-
gene må bli lest for. En rekke undersøkelser har over tid vist at norske barn og unge har svakere leseprestasjoner og lavere leselyst enn tidligere. Å kunne lese godt er av-
gjørende for å forstå og lære, og arbeidet for å bli en god leser starter allerede i barnehagen.

Regjeringen er i full gang med Leseløftet. Barnehagene får nå en ny pott på 10 mill. kr til å kjøpe inn bøker, i tillegg til det barnehageeierne selv kjøper inn. Regjeringen mener det er behov for samlede og kunnskapsbaserte råd om lesing. Derfor har vi opprettet en lesekommisjon som skal bidra til og ikke minst anbefale helt konkrete tiltak for å utvikle barnas leselyst, leseglede og språk.

Barn som opplever trygghet og tilhørighet, har bedre forutsetninger for å lære, leke, samarbeide og utvikle sosiale ferdigheter. Derfor er et trygt, godt og inkluderende barnehagemiljø avgjørende for ungenes trivsel, utvikling og læring. Det forebygger også mobbing, utenforskap og marginalisering. Derfor jobber regjeringen med å lage en ny barnehage- og skolemiljøstrategi.

Samiske barnehagetilbud er et av de aller viktigste tiltakene for å styrke bruken av samiske språk. Mangel på samiskspråklige ansatte er den største utfordringen for å sikre samiske barns rettigheter. Sammen med Sametinget arbeider regjeringen for å styrke kvaliteten i det samiske barnehagetilbudet. Vi skal opprette en ekspertgruppe som skal vurdere hvordan barnehagetilbudet til samiske barn kan bli bedre. Å prioritere samiske barnehagetilbud er en sentral oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak etter sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Historien om norske barnehager er også historien om at offentlige og private barnehager har samarbeidet for å kunne tilby full barnehagedekning siden barnehageforliket ble inngått i 2003. Det er ingen tvil om at dette samarbeidet gjorde at vi kom i mål raskere. Regjeringen er opptatt av at det fortsatt skal være mulig å drive private barnehager i Norge, og at det er en styrke at foreldre kan velge mellom ulike typer barnehager. Samtidig er private barnehager en del av det kommunale velferdstilbudet, som innbyggerne, på lik linje med andre kommunale tjenester, har krav og forventninger til.

Målet om full barnehagedekning er nådd, og 94 pst. av ungene mellom ett og fem år går i barnehage. Samtidig har mye endret seg siden 2003. Kvalitetskravene har blitt sterkere, og de siste årene har barnetallene i mange kommuner gått ned. Siden 2011 har sektoren gått fra sterk vekst i antall barnehager og barnehageplasser og over til fokus på effektivisering og større enheter. Framover vil det derfor handle om utbygging av kvalitet, ikke utbygging av nye barnehager.

De demografiske endringene mange kommuner står overfor, gir behov for et regelverk som i større grad gir kommunene mulighet til å foreta nødvendige lokale prioriteringer, slik de kan i andre sektorer. Det er avgjørende for at barn og foreldre skal ha et barnehagetilbud i nærheten av hjemmet. Som påpekt av velferdstjenesteutvalget og flertallet i Storberget-utvalget, er det avgjø-

rende at en sektor som er så stor som barnehagesektoren, styres bedre, slik at pengene vi bruker på barnehage, kommer barna til gode og i større grad bidrar til økt kvalitet, tidligere innsats i barnehagen og bedre koordinerte tjenester på tvers av sektorer.

De siste årene har vi sett en utvikling med framvekst av større konserner og omfattende oppkjøp av etablerte barnehager. Dette er en utvikling både velferdstjenesteutvalget og Storberget-utvalget har pekt på i sine utredninger. Telemarksforskning har anslått at det har blitt tatt ut verdier på 16,8 mrd. kr fra sektoren i perioden 2014–2021. Verdiene har i hovedsak blitt tatt ut gjennom salg av eiendom. Eiendomstransaksjoner har blitt mer framtrедende etter hvert som flere store konsern har fisjonert ut og deretter solgt barnehageeiendommene sine. Utviklingen har tydelig vist at barnehageeiendom er attraktive investeringsobjekter, fordi det gir stabile leieinntekter som stammer fra offentlige tilskudd.

Telemarksforskings analyser av barnehagesektoren viser at det har blitt stadig mer vanlig å leie framfor å eie barnehagebygg. Endringene som har preget sektoren de siste årene, har ført til at en større del av offentlige tilskudd går til å dekke leiekostnader. Derfor var det svært viktig at regjeringen i 2022 fikk på plass et krav om at hver private barnehage skal være et selvstendig rettssubjekt. Det sørger for et klart økonomisk og juridisk skille mellom barnehagene og sikrer innsyn i bruken av tilskudd og foreldrebetaling. Det sørger for at midlene kommer ungene til gode.

Arbeidet med å modernisere regelverket og tilpasse det en ny tid har pågått lenge. Allerede i 2017 ble revideringen av ny barnehagelov påbegynt av Solberg-regjeringen. Arbeidet med velferdstjenesteutvalgets NOU om private barnehager og andre private aktører i velferdstaten ble satt i gang i september 2018. I februar 2021 ble Storberget-utvalget nedsatt for å utrede finansieringen av private barnehager. Når jeg nå skal gå nærmere inn på hvordan regjeringen jobber med styring og finansiering av barnehagesektoren, er jeg den syvende statsråden i rekken som har hatt denne stafettpinnen.

Høsten 2023 sendte regjeringen en rekke forslag til endringer i barnehageloven på høring. Målet med høringsforslaget var å sikre unger i hele Norge tilgang til et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet. For å oppnå dette mente regjeringen at kommunene trengte bedre demokratisk styring og kontroll med sektoren.

I høringen foreslo regjeringen bl.a.

- endringer i finansieringen av private barnehager
- endringer i reglene om godkjenning av private barnehager
- regler om dimensjonering av barnehageplasser i kommunen
- nye forskriftshjemler for kommunen

- endringer i reglene om barnehagenes bruk av tilskudd og foreldrebetaling, og mye mer

Høringen høsten 2023 skapte stort engasjement i sektoren. Departementet mottok over 3 500 høringsvar. Noen av høringsforslagene fikk støtte, noen ble i liten grad kommentert, mens enkelte møtte sterk motstand. Det var særlig stort engasjement rundt forslagene om nytt finansieringssystem for private barnehager.

Da vi skulle følge opp høringen, sto vi overfor et valg: Vi kunne lagt fram for Stortinget den politikken vi vet var vår egen, eller vi kunne strekke ut en hånd til Stortinget. Vi valgte, som dere vet, det siste. Det gjorde vi av to grunner.

For det første: I politikken møter vi hverandre til debatter og meningsbrytninger. Det er en kvalitet ved det norske samfunnet vi ikke ser i alle land. Det er også en kvalitet ved det norske demokratiet at vi evner å finne sammen i saker som krever nettopp det – spesielt i saker der det over lang tid har vært konflikt og uenighet, som i barnehagepolitikken.

For det andre: Barnehagesektoren er en stor sektor i Norge som angår svært mange av oss. De som driver barnehage, de som bruker barnehage, og de som jobber i barnehage, fortjener forutsigbarhet over tid. Derfor var det viktig for regjeringen å vite at det var mulig å få til et bredt flertall på Stortinget. Arbeiderpartiet og Senterpartiet tok initiativ til å samle partiene på Stortinget til samtaler våren 2024. Alle partiene ble invitert. I samtaler kom det fram en bred enighet om behov for endringer.

Den 14. november 2024 ble Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus enige om en politisk avtale om styring og finansiering av barnehager. Partiene var enige om at forslaget skulle legge til rette for god barnehagedrift, og at private barnehager skal ha forutsigbare rammevilkår og en sunn og bærekraftig økonomi. Partiene var enige om at prinsippet om likebehandling av kommunale og private barnehager skulle ivaretas i loven. Partiene ba regjeringen legge fram en lovproposisjon om regulering og finansiering av private barnehager våren 2025. Nye forslag skulle høres først. Det ble fulgt opp av regjeringen, og proposisjonen ble fremmet, i tråd med forliket, våren 2025.

Dette barnehageforliket var både viktig og nødvendig for å skape forutsigbare rammer for barnehagene våre, for ungene, foreldrene, ansatte og eiere. For å oppnå forliket var regjeringen villig til å strekke seg langt, og vi la vekk flere viktige forslag fra den opprinnelige høringen.

Et eksempel på det var at det likevel ikke skulle innføres regler om dimensjonering av barnehageplasser i kommunen. Et annet var at kommunen likevel ikke skulle få mulighet til å gi lokale forskrifter om tilskudd eller om felles regler for prioritering ved opptak av barn

i barnehagene. Det har vært en stor utfordring at private barnehager får samme tilskudd per plass som gjennomsnittet av de offentlige barnehagene. Fordi private barnehager, i likhet med kommunens egne barnehager, er svært ulike, har dette gitt store forskjeller i det økonomiske handlingsrommet for ulike typer barnehager i samme kommune. Dette gir mindre mangfold. Derfor var det viktig med enighet om at nye regler skulle gi bedre treffsikkerhet.

Det var viktig at vi fikk enighet om å legge til rette for likebehandling av private og kommunale barnehager. Blant annet skal private barnehager med tilsvarende særlige driftsforutsetninger eller behov nå få ekstra grunntilskudd. Det gir forutsigbarhet og stabilitet.

Barnehagesektoren er i endring. Det innebærer også at bygningsmassen ser annerledes ut enn tidligere. Derfor ble vi enige om å lage et nytt eiendomstilskudd til erstatning for det gamle kapitaltilskuddet. Det hensyntar i større grad at mange barnehagebygg er eldre og snart trenger rehabilitering.

Private barnehager består av små og store ansattgrupper, med høy og lav alder. Det er også store forskjeller i pensjonsvilkår mellom barnehager. Det gjør at pensjonskostnadene varierer tilsvarende. Derfor var det ingen tvil om at tilskuddet trengte en ny innretning. Forliket innebar derfor at dette tilskuddet skulle være en del av lovforslaget som skulle legges fram for Stortinget. I tråd med føringene i avtalen sendte regjeringen to modeller for beregning av pensjonstilskudd på høring.

Den 25. april 2025 fremmet regjeringen en lovproposisjon med forslag til endringer i barnehageloven. Proposisjonen fulgte opp avtalen mellom partiene på Stortinget fra 14. november 2024. Stortinget behandlet lovproposisjonen og vedtok den nye barnehageloven den 3. juni 2025. I tråd med avtalen ble det vedtatt å innføre en lang rekke nye regler, deriblant:

- etableringsgodkjenning med rett til tilskudd for nye private barnehager
- ny definisjon av hva som utgjør en ideell barnehage, og at kommunene kan prioritere ideelle barnehager når de behandler søknader om etableringsgodkjenning for nye private barnehager
- mulighet for kommunene til å gi lokale forskrifter om åpningstid, bemanning, kompetanse og foreldrebetaling

En stor utfordring med det gamle lovverket er at kommuner som f.eks. ønsker å ha høyere bemanning eller å stille egne krav til kompetanse, utover det som følger av nasjonale regler, ikke kan pålegge de private barnehagene de samme kravene, selv om tilskuddet til de private barnehagene automatisk øker tilsvarende. Med de nye reglene vil de kunne gjøre det, og slike lokale forskriftskrav skal finansieres av kommunen.

I gammelt lovverk var det mulig å ta ut unaturlig store overskudd. Den nye loven stiller mye tydeligere krav til bruk av tilskudd og foreldrebetaling. Barnehagene skal ikke kjøpe varer og tjenester som går utover barnehagens behov, og som dermed ikke kommer ungene i barnehagen til gode. Dette gjelder også husleiekostnader og andre kostnader knyttet til fast eiendom. Barnehagene skal ikke betale kunstig høye husleier.

En viktig del av barnehageforliket var å slå fast at tilskudd til private barnehager skal legges særlig til rette for likebehandling av private og kommunale barnehage tilbud, forutsigbarhet for private barnehager, en mangfoldig barnehagestruktur og effektiv ressursbruk. Det følges opp med egen bestemmelse i den nye loven.

Finansieringsreglene skal samlet sett legges til rette for at barn i private barnehager på lik linje med barn i kommunale barnehager får et barnehage tilbud av god kvalitet, i tråd med lovens overordnede formål, og bygge opp under de øvrige kravene som stilles i regelverket.

Jeg er veldig glad for at vi, med utgangspunkt i avtalen, klarte å bli enige om disse viktige lovendringene. Det nye lovverket gir barnehager, foreldre, ansatte og kommunene et godt og forutsigbart regelverk for framtiden og er viktig for å sikre likeverdige barnehage tilbud av høy kvalitet.

Alle endringene i barnehageloven som Stortinget vedtok våren 2025, er allerede på plass. Det inkluderer hovedlinjene i hvordan tilskudd skal beregnes, men lovreglene om tilskudd til private barnehager må utfylles med forskriftsregler.

I forbindelse med stortingsbehandlingen av barnehageloven fattet Stortinget flere anmodningsvedtak, og det ble avgitt flere flertallsmerknader. Disse handlet om hvordan finansieringen av de private barnehagene skulle reguleres nærmere i finansieringsforskriften.

For å følge opp de nye reglene i barnehageloven, inkludert føringene fra stortingsbehandlingen, sendte regjeringen forslag til ny forskrift om tilskudd til private barnehager på offentlig høring 25. juni 2025, med høringsfrist 30. september 2025. I høringen ble det bl.a. foreslått å videreføre regler om at kommunene skal fatte vedtak om satser hvert år, og private barnehagers rapporteringsplikt. I tillegg ble det foreslått beregningsregler for grunntilskudd og ekstra grunntilskudd.

I dag er det slik at kommuner som ønsker å satse på kvalitetsutvikling, i stor grad må ta kostnadene som er forbundet med dette, med i beregningsgrunnlaget til de private barnehagene. Derfor foreslo vi regler om at man kan holde utgifter til finansiering av kommunale satsinger utenfor beregningsgrunnlaget. Samtidig skal det legges til rette for at de private barnehagene som ønsker det, kan delta i satsingen og få ekstra tilskudd. Det er også understreket i forslaget at en kommunal satsing er

finansiering av tiltak utover lov- eller forskriftskrav. Kommunen kan ikke definere noe som en satsing dersom dette er tiltak som kommunen uansett må innføre i enkeltbarnehager for å oppfylle lovens krav.

Vi foreslo også å innføre en overgangsordning som begrenser hvor stor reduksjon en privat barnehage kan få i det samlede tilskuddet de tre første årene etter at de nye tilskuddsreglene har trådt i kraft. Det gjør at barnehager som får reduksjon i tilskuddet, kan tilpasse driften til de nye økonomiske forutsetningene.

Den nye barnehageloven sikrer også en bedre måte å beregne pensjonstilskuddet til private barnehager på. Før jeg går inn i detaljene om dette, vil jeg minne om hva som er målet med det nye systemet som Stortinget har vedtatt: å gi et mer treffsikkert pensjonstilskudd.

I dag får alle barnehager det samme pensjonstilskuddet på 10 pst. av kommunens lønnsutgifter, uavhengig av hvor store utgifter barnehagen har. Noen får altfor mye, og noen får altfor lite. De nye reglene, med sjablonger på 5, 8 og 11 pst., vil sørge for at kommunene kan differensiere pensjonstilskuddet ut fra barnehagens egne kostnader og pensjonsvilkår. Det er en bedre og smartere måte å bruke offentlige ressurser på.

Etter det nye systemet skal kommunen beregne pensjonstilskuddet til den enkelte barnehage ved å gange antall årsverk i barnehagen med gjennomsnittlig pensjonsgivende lønn og en prosentsats basert på pensjonsvilkårene i den enkelte barnehage. Pensjonstilskuddet utgjør kun om lag 8 pst. av en barnehages samlede tilskudd, men det er likevel denne delen av tilskuddsregelverket som har skapt klart mest engasjement i sektoren.

Samtidig har Stortinget gitt føringer for det nye pensjonstilskuddet som jeg har lagt til grunn for høringen av ny forskrift: Det skulle fastsettes tre sjablonger for beregning av pensjonstilskudd til private barnehager, hvorav én av sjablongene skulle representere bransjestandard. Samtidig ble departementet bedt om å vurdere om ansatte på lukkede ytelsespensjonsordninger kunne hensyntas særskilt i det nye tilskuddssystemet. Disse føringene er hensyntatt i forslag til forskriftsendringer om hovedregelen om pensjon, som har vært på høring, men som ennå ikke er fastsatt.

Gjennom forliket ønsker vi å legge til rette for at ansatte i private barnehager skal ha likeverdige pensjonsvilkår som ansatte i kommunale barnehager. Det nye systemet sørger for det i mye større grad enn det gamle systemet. For å oppnå målet har Stortinget, i tillegg til å lage et system som differensierer satsene, vedtatt at det skal innføres en søknadsordning for pensjon for å gi barnehager som har særskilt høye kostnader, mulighet til å få dekket dette.

Stortinget kom i sin egen innstilling, avgitt i forbindelse med behandlingen av ny barnehagelov, med noen merknader og forslag til vedtak:

«Ordningen skal gjelde uavhengig av hvilken dato pensjonsavtalen er inngått.»

Videre:

«Søknadsordningen må være forutsigbar, med tydelig regelverk, ha et rimelig tak og være utformet slik at barnehagen får dekket dokumenterte pensjonskostnader.»

Videre:

«Flertallet mener at tilskudd til pensjon, både etter hovedregelen og søknadsordningen, må legges til rette for en likestilling av ansatte i private og kommunale barnehager med hensyn til pensjon, både når det gjelder kvalitet og nivå på ytelsene.»

Videre:

«Komiteens flertall (...) mener at en ny søknadsordning også vil kunne bidra til å kompensere barnehager for midlertidige høye utgifter i enkeltår, eksempelvis i forbindelse med innføring av AFP.»

Stortinget vedtok også at en ny søknadsordning for pensjonstilskudd skulle komme på plass allerede i 2026. Barnehageforliket danner grunnlaget. Stortinget har fulgt opp gjennom vedtak og merknader. Jeg følger opp med den konkrete handlingen.

Vi fikk på plass en ny søknadsordning for pensjonstilskudd og en helt ny særregel for pensjonstilskudd for private barnehager som har historiske forpliktelser basert på avtaler om offentlig tjenestepensjon, allerede fra 1. januar i år, slik Stortinget har bedt om. Særregelen omfatter i overkant av 130 barnehager som har et mye høyere kostnadsnivå enn resten.

Regjeringen har innført en søknadsordning som er en klar forbedring av dagens ordning, i tråd med ambisjonene i barnehageforliket. Den tidligere ordningen hadde en datobegrensning som innebar at svært få barnehager var omfattet av ordningen. Den nye søknadsordningen har ikke slike begrensninger. Det betyr at det er langt flere barnehager enn tidligere som kan søke om og motta ekstra pensjonstilskudd.

Dette gjelder bl.a. barnehagene som er medlem av PBL, Private Barnehagers Landsforbund, som utgjør om lag 60 pst. av sektoren. Med den nye søknadsordningen på plass vil norske kommuner betale ut mer i pensjon til private barnehager enn de gjorde i 2025.

Samtidig er det viktig å anerkjenne at pensjon er et anliggende mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, sett i lys av offentlige reguleringer. Avtaler vil kunne endres opp og ned, og alderssammensetning og andre forhold vil kunne endre seg over tid. Innenfor rammen av budsjettkontroll vil det innebære at pensjonstilskuddet og søknadsordningen samlet ikke treffer 100 pst. av utgift-

ene hvert år. Samtidig er systemet innrettet slik at kommunene heller ikke kan kreve å få tilbakebetalt midler dersom nivået i den enkelte barnehage ligger litt under sjablongen den har blitt tildelt.

I år anslås det at rundt 90 pst. av alle barnehagene vil få dekket minst 80 pst. av pensjonsutgiftene sine. Om lag 60 pst. av barnehagene vil få dekket alle sine pensjonsutgifter. På lengre sikt vil denne andelen øke til om lag 80 pst. Blant de barnehagene som ikke får dekket sine pensjonsutgifter gjennom hovedregelen, vil utgiftene som ikke dekkes etter den nye søknadsordningen, kun utgjøre opptil 2 pst. av det samlede tilskuddet barnehagen får.

Det er viktig å påpeke at regjeringen her har jobbet innenfor rammer fastsatt av Stortinget når det gjelder forskriftsreguleringen av pensjon. Den nye søknadsordningen balanserer hensynene.

I forbindelse med trontaledebatten høsten 2025 vedtok Senterpartiet, Høyre, Venstre og KrF et forslag om at pensjonskostnader for private barnehager skal dekkes opp til tilsvarende kommunale kostnader. Kostnaden for en slik ordning er svært vanskelig å anslå, fordi det er usikkert i hvor stor grad barnehagene vil ha mulighet til å tilpasse seg et kommunalt tak, men dersom alle barnehagene skulle tilpasset seg kommunens kostnader, vil vedtaket fra trontaledebatten ha en kostnad på opp mot 2–3 mrd. kr i året. I tillegg vil det generere vesentlig økt byråkrati for kommunene i forbindelse med fastsettelse av tilskudd til den enkelte barnehage.

Jeg har startet dialog med sektoren om hvordan den nye søknadsordningen fungerer, og hvordan den kan forbedres. I januar avholdt departementet et større innspillsmøte. Regjeringen har uttalt at vi vil komme tilbake til saken i revidert nasjonalbudsjett for 2026. Det er et bredt engasjement for finansiering av barnehager på Stortinget, og vi vil derfor også ha dialog med partiene på Stortinget om mulige endringer i søknadsordningen.

Det er til slutt et budsjettsspørsmål om søknadsordningen skal forbedres. Det må behandles gjennom de ordinære budsjettprosessene. Kostnadsanslagene de ulike partiene har presentert i sine alternative statsbudsjetter for en forbedret søknadsordning for pensjonstilskudd, er ikke like, og flere av partiene som sto bak vedtaket av 14. oktober, har ikke prioritert å finansiere økt pensjonstilskudd i sine budsjetter. Skal vi justere søknadsordningen, er det viktig at vi gjør dette ordentlig.

Departementet arbeider for tiden videre med resten av forslagene fra høringen om ny finansieringsforskrift. Vi tar sikte på å fastsette forskriften i løpet av våren, for å gi de private barnehagene og kommunene tid til å forberede seg på reglene som skal få virkning fra 2027.

For at det nye regelverket skal fungere etter hensikten, er det viktig med et godt implementeringsarbeid.

Utdanningsdirektoratet har fått ansvar for det. Vi har tildeelt 5 mill. kr til KS for at de i samarbeid med PBL skal utvikle en digital modell for beregning av tilskudd til private barnehager.

I forbindelse med endringene som ble gjort i barnehageloven i fjor, fattet Stortinget også flere anmodningsvedtak, som bl.a. gjelder utredning av et tilskudd for rehabilitering av private barnehager og en evaluering av det nye tilskuddsregelverket. Regjeringen er i gang med arbeidet med å vurdere hvordan disse skal følges opp.

Avslutningsvis vil jeg løfte blikket. Barnehagene er en viktig grunnstein i samfunnet vårt. Det er her ungene våre møter sitt første store fellesskap utenfor familien. Vi har sørget for økt deltakelse. Vi har nå sørget for å sikre demokratisk kontroll med at skattebetalernes penger faktisk skal komme ungene til gode.

Framover er det innhold og kvalitet som gjelder. Regjeringen vil ha et løft for barnehagene. Ambisjonen er klar: Alle foreldre i Norge skal vite at når de sender ungene sine av gårde til barnehagen, er det vel vitende om at det er trygt, sosialt og utviklende for ungene deres. Slik skaper vi muligheter for den enkelte. Slik bygger vi Norge.

Presidenten [10:44:29]: Presidenten vil foreslå at utgreiinga til kunnskapsministeren om statusen for barnehagepolitikken til regjeringa og arbeidet med styring og finansiering av barnehagesektoren vert sett opp til behandling i eit seinare møte i Stortinget. – Det er vedteke.

Sak nr. 2 [10:44:59]

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om dyrevelferd (framstilling og framvisning m.m. av seksuelle overgrep mot dyr) (Innst. 133 L (2025–2026), jf. Prop. 30 L (2025–2026))

Presidenten [10:45:16]: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil åtte replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Une Bastholm (MDG) [10:45:53] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Vi har vært helt enstemmige hele veien og er skjønt enige om behovet for denne lovendringen i dyrevelferdsloven.

Jeg er veldig glad for at vi er så samlet i en sak som både handler om å verne dyr mot mishandling og å forebygge nye overgrep mot dyr, og som i et større perspek-

tiv også handler om å forebygge vold og overgrep i nære relasjoner, deriblant mot barn. Man får mer og mer kunnskap om sammenhengene mellom overgrep mot dyr og overgrep mot barn og annen type vold i nære relasjoner.

I dag er det tydelig i dyrevelferdsloven at fysisk mishandling av dyr er forbudt. Det gjelder også alle mulige seksuelle handlinger mot dyr, men det har vist seg ikke å være nok til å forebygge seksuell utnyttelse og spredning av sånne overgrep gjennom bilder og video. Den lovendringen vi gjør i dag, vil rette opp i dette og tydeliggjøre at all befatning med sånne typer materiale og sånne typer overgrep og deling, spredning og oppbevaring av bilder er uakseptabelt og ulovlig.

Det vi formelt gjør i dag, er at vi endrer dyrevelferdsloven ved å innføre en ny § 14 a, som forbyr framstilling, framvisning og besittelse av materiale knyttet til seksuelle overgrep mot dyr. Det innebærer som sagt et klart forbud mot ikke bare å produsere, men også å eie, dele eller aktivt spre framstilling av slike overgrep.

Det har vist seg spesielt viktig fordi det har fått etablere seg nettverk der ute av folk som utveksler bilder av overgrep mot dyr, og politiet har manglet en sann type hjemmel til å følge opp dem som besitter materialet og deler det, uten at man kan bevise hvem som har gjort overgrepet.

Jeg synes dette er et veldig viktig skritt i å styrke dyrenes vern. Det gjør at det blir bestilt mindre – håper vi – av denne typen bilder og delt mindre av denne typen bilder og videoer. Vi håper det kan gjøre at normaliseringen det kan føre til når dette er tillatt, nå blir forhindret, sånn at det også direkte begrenser og forebygger overgrepene.

Det er også en høyere himmel over denne lovendringen. Den har en forebyggende og holdningsskapende effekt og understreker samfunnsansvaret for å beskytte dyr mot overgrep. Vi sender et tydelig signal om at samfunnet tar avstand fra alle former for seksuell mishandling, også mot dyr.

Fra Miljøpartiet De Grønnes side vil jeg understreke at jeg forventer at dette kan gjøre at politiet også kan prioritere denne typen saker høyere framover.

Solveig Vitanza (A) [10:49:14]: Vi behandler her en veldig viktig lovendring i dyrevelferdsloven, som skal styrke dyrs vern mot vold og seksuelle overgrep. Vold og overgrep mot dyr er et alvorlig problem i samfunnet vårt. Som saksordføreren var inne på, er det dessverre også slik at vi ser en stor sammenheng mellom vold og seksuelle handlinger mot dyr, og tilsvarende handlinger i nære relasjoner mot mennesker. Dette er veldig godt beskrevet i proposisjonen vi har behandlet.

Det er vondt å tenke på at omfanget av seksuelt misbruk av dyr nok er større enn vi tror, også her i landet. Som Dyrevernalliansen skriver i sitt høringsinnspill til komiteen: Vi snakker her ofte om store mørketall fordi ofrene ikke er i stand til å varsle.

For et par år siden avslørte trønderavisen Nidaros at 260 nordmenn var medlemmer av den norske delen av verdens største nettforum for seksuelle overgrep mot dyr. Denne saken gjorde sterkt inntrykk på meg og de aller fleste. Derfor har vi i Arbeiderpartiet jobbet hardt for at dette skulle bli et viktig punkt da vi behandlet dyrevelferdsmeldingen allerede i fjor. I kjølvannet av disse avsløringene ble det fremmet et representantforslag fra SV om å gjøre det straffbart med besittelse og deling av overgrepsmateriale mot dyr, og regjeringen varslet som sagt i dyrevelferdsmeldingen at det ville komme en lovendring. Lovforslaget som ble sendt på høring, fikk bred støtte. Næringskomiteen har også fått skriftlige innspill i saken, bl.a. fra Dyrevernalliansen, som kunne vise til at de i perioden fra 2024 til 2025 samlet inn over 30 000 signaturer fra personer som ønsket et slikt forbud.

Jeg er veldig glad for at hele komiteen står samlet om denne innstillingen – at vi står samlet om å styrke dyrenes vern mot vold og seksuelle overgrep.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:51:41]: For mindre enn et år siden ble den nye dyrevelferdsmeldingen vedtatt av Stortinget. I dag debatterer vi et viktig tiltak fra den meldingen. Gjennom arbeidet med meldingen ble vi fra politisektoren gjort oppmerksomme på et utilsiktet hull i dyrevelferdsregelverket. Det mangler i dag et forbud mot å ha og dele bilder og filmer som viser seksuelle overgrep mot dyr. Dette er ikke i samsvar med den alminnelige rettsoppfatningen.

Seksuell omgang med dyr har de senere årene vært et tema i mye omtalte straffesaker i alle nivåer av rettsapparatet. Selve handlingen mot dyret er ulovlig etter dyrevelferdsloven, men det mangler et forbud mot å ha eller å dele bilder eller film av seksuelle overgrep mot dyr. Det er grunn til å anta at det er store mørketall knyttet til seksuelle overgrep mot dyr. Dette hullet i regelverket kan bl.a. bidra til interesse for og sosial aksept for slike lovbrudd. En gjentakende holdning hos flere av dem som forgriper seg seksuelt på dyr, er at dyrene ikke tar skade av handlingene. Dette er tilbakevist veterinærfaglig, og som de foregående talere var inne på, har dyr ingen stemme, og frykt og smerte kan være vanskelig å gradere hos dyr.

Ikke nok med at vold og overgrep mot dyr er et alvorlig problem i seg selv – det er, som representanten Bastholm var innom, også slik at disse overgrepene må ses i sammenheng med overgrep mot mennesker, herunder barn. Denne sammenhengen er godt dokumen-

tert, og vi ser at det kan føre til alvorlige og gjentakende problemer med vold. Regjeringen har beskrevet sammenhengen i flere styrende dokumenter over Norges arbeid med bekjempelse av vold i nære relasjoner, etter som vold og overgrep mot kjæledyr kan være en viktig del av familievolden. I saker der politiet finner bilder eller filmer som viser seksuelle overgrep mot dyr, kan de også finne barnepornografi. Tar vi vold og overgrep mot dyr på alvor, vil det også kunne være med og hindre og avdekke annen voldskriminalitet.

Regjeringen varslet som sagt i dyrevelferdsmeldingen at vi ville innføre forbud mot å ha og dele bilder og filmer av seksuelle overgrep mot dyr, og vi har fulgt opp dette raskt. Jeg er veldig glad for at det er en samlet komité som støtter komiteens innstilling.

Presidenten [10:54:40]: Det vert replikkordskifte.

Une Bastholm (MDG) [10:54:53]: Takk til statsråden for forslaget til lovendring og ganske rask utkvittering etter at Stortinget ønsket seg denne oppdateringen av dyrevelferdsloven da vi jobbet med den. På grunn av temaet kunne jeg tenke meg å løfte fram et prosjekt mellom NMBU, Krisesentersekretariatet og Dyrebeskyttelsen Norge som heter Se sammenhengen. Det handler om nettopp det å få på plass tettere samarbeid mellom helsevesenet, bl.a. barnevernet, og Mattilsynet, politiet og veterinærer for å kunne avdekke og ta på alvor overgrep mot dyr, og se sammenhengen med vold og overgrep i nære relasjoner. Ser statsråden noen mulighet for å støtte opp under dette prosjektet – i hvert fall sørge for at andre myndigheter som er utenfor hans ansvarsområde, også kjenner til prosjektet og støtter opp under det? Jeg tror det er veldig viktig.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:55:51]: Det er viktige sammenhenger representanten tar opp her, og det var jo også en del av innlegget mitt. Politisektoren ser på dette som et viktig tema, og det kan være et viktig steg for å avdekke mer kriminalitet. Så det er absolutt et tema som regjeringen, og de statsrådene som da har ansvar for de områdene representanten her nevner, er oppmerksomme på i bredt.

Geir Pollestad (Sp) [10:56:44]: Spørsmålet mitt er kort og greitt: Eg lurar på kva som er tenkt når det gjeld ikraftsetjing av lova?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [10:57:00]: Jeg tenker det er viktig at den trer i kraft så raskt som mulig.

Presidenten [10:57:06]: Replikkordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:57:13]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Kristoffer Sivertsen, May Helen Hetland Ervik og Pål Morten Borgli om å ikke bruke metanhemmere i norsk landbruk (Innst. 132 S (2025–2026), jf. Dokument 8:57 S (2025–2026))

Presidenten [10:57:40]: Etter ønske frå næringskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil åtte replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får og ei taletid på inntil 3 minutt.

Harry Valderhaug (KrF) [10:58:17] (ordførar for saka): Innleiingsvis vil eg takke medlemmene i komiteen for eit godt og grundig arbeid i denne saka. Det har vore eit stort engasjement, både i komiteen og ute i landet. Over 2 700 høyringsinnspel vitnar om at dette er ei sak som vedkjem mange, både bønder, forbrukarar og fagmiljø. Det handlar om tillit til maten vår, om rammevilkåra for landbruket og om korleis me skal nå klimamål.

Komiteen har behandla representantforslaget om å stanse all bruk og vidare utprøving av metanhemmarar i norsk landbruk, medrekna tilsetjingsstoffet Bovaer. Saka kjem opp i ein situasjon der landbruket er i gang med å følgje opp klimaavtalen med staten. Metanreducerande tiltak har vore omtalte som eitt av fleire moglege verkemiddel. Samtidig har hendingar i Danmark og funn under norske forhold skapt uro og reist spørsmål som det er viktig å ta på alvor.

Komiteen merkar seg at meieriaktørar har valt å sette vidare utprøving på pause. Det viser at omsynet til forbrukartillit og mattryggleik veg tungt. Eit fleirtal i komiteen, inkludert KrF, understrekar at vurderingar av enkeltstoff og førråvarer må gjerast av ansvarlege fagmyndigheiter og av næringa sjølv. Det er desse som har kompetansen og det formelle ansvaret for å vurdere mattryggleik, dyrehelse og regelverk. Stortinget vedtek lovene og regjeringa forskriftene, mens det er forskning, fag og forvaltning som granskar og tillèt eller forbyr enkeltstoff som kan utgjere ein fare for folk, dyr og miljø.

Samtidig meiner fleirtalet at det ikkje skal stillast krav om bruk av metanreducerande førråvarer som vilkår for husdyrtilskot i 2027. Usikkerheita som har oppstått, behovet for meir kunnskap og omsynet til tilliten folk har til norsk matproduksjon, tilseier at eit slikt krav ikkje bør innførast.

Komiteen fremjar difor ei samla tilråding om at bruk av metanreducerande førråvarer ikkje skal vere eit vilkår for å få husdyrtilskot frå 2027. Komiteen vil også understreke at klimaarbeidet i landbruket må vere heilskapleg og forankra i god agronomi. Tiltak som betre grovførkvalitet, avl, gjødsling, beitebruk og drenering kan gje varige utsleppsreduksjonar og samtidig styrkje produksjon, dyrevelferd og beredskap.

Med dette håper eg at Stortinget vil gje si støtte til tilrådinga frå næringskomiteen.

Solveig Vitanza (A) [11:01:31]: Landbruket er en av de viktigste næringene, og behovet for norsk, trygg mat har aldri vært større. Samtidig ser vi at norsk jordbruk står foran mange utfordringer, som bl.a. klimændringer. Arbeiderpartiet er opptatt av at vi skal kutte utslipp i landbruket på en måte som gjør at vi unngår å måtte nedskalere den norske matproduksjonen. Vi har derfor sett det som positivt at det over lengre tid har pågått et arbeid med å teste ut ulike løsninger med bl.a. metanhemmende før, slik partene i jordbruksoppgjøret også har vært enige om. Her har produkter som har blitt godkjent av både Mattilsynet og det europeiske EFSA, og som har blitt brukt i årevis i andre europeiske land, blitt testet ut under norske forhold.

Jeg har likevel stor forståelse for at norske meierier nå har valgt å sette bruken av metanhemmende før på pause, på bakgrunn av de hendelser vi har sett i bl.a. Danmark. Disse tilfellene har ført til bekymring blant norske forbrukere, og for oss i Arbeiderpartiet er det viktigste at alle i Norge skal være sikre på at norsk mat er trygg. Slik skal det også være i framtiden. Det er derfor bra at næringen selv har lagt opp til et føre-var-prinsipp.

Jeg må si jeg er overrasket over enkelte partier i denne saken, spesielt FrP. Jeg merker meg at også Nationen på lederplass var tydelig på at det var klokt ikke å støtte FrP i å forby all bruk og videre utprøving av spesielle typer metanhemmere i norsk landbruk. Som Nationen skrev i avisen 17. februar: «Slike vedtak hører ikke hjemme på Løvebakken.» At et slikt forslag også får støtte fra Senterpartiet, overrasker kanskje enda mer, da forslaget bl.a. ville bidratt til å innskrenke forskningen på utslippsreduksjon i norsk jordbruk.

Hva er egentlig kunstig, og hva er naturlig i denne sammenhengen? Innen både dyrehold og matproduksjon er det flere kunstige innsatsfaktorer som er godkjent til bruk. Etter vårt syn er Stortinget her i ferd med å gå inn på temaer som ligger utenfor Stortingets ansvar. Det tiligger ikke Stortinget å avklare hva som skal stå på førsedelen til kua. Dette må vi overlate til internasjonalt og nasjonalt regelverk og fagfolkene som følger det opp.

For Arbeiderpartiet er det viktigste at vi tar avgjørelser basert på kunnskap og fakta. Vi synes det er helt feil

å skulle forby videre forskning på godkjente miljøfôr. Vi trenger mer kunnskap og satsing. Dette må testes ut under norske forhold. Det viktigste fokuset har alltid vært og skal selvfølgelig alltid være god dyrevelferd og garantert mattrygghet.

Tor André Johnsen (FrP) [11:04:22]: For noen år tilbake prøvde Tine seg med såkalt fremtidsmelk, men den ble ikke populær. Markedet og forbrukerne ville ikke ha den, og følgelig ble den skrotet. Q prøvde seg også, de lanserte Klimamelk. Det samme skjedde der – markedet og forbrukerne ville ikke ha den, så den ble også droppet.

I typisk sosialistisk og byråkratisk ånd, når folk flest ikke frivillig vil ha melk fra kuer som er blitt tvangsført med kunstige tilsetningsstoffer som Bovaer, skal de tvinges og piskes på plass. Følgelig sørget et flertall på Stortinget, i forbindelse med enighet i jordbruksoppgjøret, for at det skulle tvangsinnføres bruk av Bovaer. FrP stemte selvfølgelig imot. Flere og flere reagerte og protesterte, men de ble fort stigmatisert og latterliggjort og beskyldt for å være konspirasjonsteoretikere.

Engasjementet fra folket har vært enormt. Det ble opprettet flere Facebook-grupper i protest mot metanhemmere som Bovaer. En av de største, som har gjort en god jobb med å løfte saken, administreres av Tor Golid, som sitter på podiet her i dag. Det er gruppen Vi vil ha ren melk og rent kjøtt – Nei til metanhemmere i dyrefôr. De har nesten 65 000 medlemmer, og flere av postene som de legger ut, får rundt en million visninger. Det viser litt av engasjementet der ute hos folket.

Det var ikke mange politikere eller byråkrater som brydde seg om motstanden fra folket. Mattilsynet, f.eks., har vært tydelig på at Bovaer brytes fullstendig ned etter 24 timer. Det betyr at produktet er borte, og at det ikke finnes reststoffer i verken kjøtt eller melk. Men så fikk vi rapporter om såkalt uheldige hendelser og rapporter om uønskede effekter – litt diffuse begreper – i Danmark. Dyr som hadde fått Bovaer, hadde blitt syke. Det ble til og med rapportert om døde kuer. Da våknet plutselig flere, og bruken av Bovaer ble heldigvis satt på pause.

Det viste seg også at vi hadde tilsvarende uheldige hendelser i Norge med syke dyr. Det hadde ikke blitt kommunisert ut før vi så hva som skjedde i Danmark. Mattilsynet endret faktisk også sin beskrivelse rundt Bovaer – før het det at det brytes fullstendig ned, nå heter det i stedet at det i stor grad brytes ned. Det er stor forskjell på å være fullstendig borte og ikke ha noen reststoffer i det hele tatt, til at man nå sier at reststoffer som NOPA blir påvist i melken.

Heldigvis tok Norsk melkeråvare til fornuft. De lyttet til markedet, Q og bøndene og besluttet å droppe Bovaer. Det var en klok beslutning. Norsk melkeråvare for-

står at de er helt avhengig av forbrukernes tillit. Det er klokt å lytte til markedet, og det er klokt å lytte til kundene – full seier for folket, full seier for bøndene og full seier for kua. Det er viktig. Bruk av Bovaer eller andre kunstige metanhemmere er heller ikke noe folket, bøndene eller kua ønsker, eller kua trenger. Det er noe klimafanatikerne ønsker seg, siden de mener at kuene i Norge tydeligvis er et stort problem for naturen.

Jeg tar opp forslagene Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [11:07:30]: Representanten Tor André Johnsen har teke opp dei forslaga han refererte til.

Erlend Larsen (H) [11:07:51]: Hensynet til dyrevelferd skal ha førsteprioritet i denne og alle andre saker. Vi har behov for å redusere klimautslippene, og landbruket skal ta sin del, men det skal ikke gå ut over dyrenes helse.

Usikkerheten omkring Bovaer gjorde det fornuftig å pause bruken. Det er altså noe vi i Høyre støtter. Vi er også enige om at bruk av metanhemmende fôr ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd slik situasjonen er nå.

Samtidig er det slik at klimaavtalen mellom staten og landbruket fremdeles gjelder, så det som skjedde med Bovaer, betyr at landbruket må finne andre områder å kutte utslippene på for å nå de målene som er avtalt. Det bør være gjennomførbart basert på de erfaringene landbruket har opparbeidet seg fra første avtaleperiode.

Norsk landbruk står for 9 pst. av landets totale utslipp av klimagasser. Av dette står metan for 58 pst. Derfor ble Bovaer ansett som det viktigste tilskuddet for å få ned landbrukets klimautslipp. Det er et viktig poeng at de fleste organisasjonene til landbruket støttet bruk av Bovaer som førtilskudd.

Når det gjelder klimautslipp, er det flere naturlige førtilsetninger som kan brukes for å redusere landbrukets utslipp av metan. Fôr basert på rødalger, tang, hvitløk og essensielle oljer er noen eksempler. Forskning på bruk av naturlige førtilsetninger er absolutt ønskelig.

Fremskrittspartiet, SV, Senterpartiet og Rødt har et forslag som ser bra ut, men som i realiteten ekskluderer videre forskning på Bovaer. Det foregår forskning på NMBU, altså universitetet på Ås, i dag. Jeg har tillit til at de er kompetente til å avgjøre om de skal forske på det eller ikke. Dersom de ønsker å fortsette å forske på Bovaer, mener jeg det er feil at Stortinget skal blande seg inn i deres faglige vurderinger. Universitetet arrangerte et seminar om metanhemmeren Bovaer for tre uker siden. Hensikten med seminaret var kunnskapsløft og forskningsbasert diskusjon, altså et tema de fire nevnte partiene mener norsk landbruk ikke har behov for.

Det kan hende at næringskomiteen bør invitere universitetet på Ås til et internt seminar, slik at våre beslutninger om dette temaet også blir faktabaserte.

Ingrid Fiskaa (SV) [11:10:15]: For bønder er garden meir enn ein arbeidsplass. Det er eit livsverk og ein arv til neste generasjon. Samtidig er bøndene ofte dei første som kjenner klimaendringane på kroppen og i lommeboka. Difor vil dei fleste bønder bidra til å redusera klimagassutsleppa. Då må me lytta til deira erfaringar og kunnskap når politikken blir utvikla.

Jordbrukspolitikken og miljøpolitikken må spela på lag. Det betyr at me bør prioritera klimatiltak i landbruket som gjev varig klimateffekt og samtidig styrkjer agronomien og sjølvforsyninga. Då kan me ikkje avgrensa oss til teknologiske løysingar, men me må òg driva jordbruket på ein meir klima- og naturvenleg måte. Det manglar ikkje på kjende og velprovde løysingar som me kan ta i bruk, som god drenering, kalking, betre grovførkvalitet, balansert gjødsling, auka bruk av beite, å la vera å dyrka opp myr og auka produksjon og forbruk av frukt og grønt saman med energiomstilling på gardane. Desse tiltaka bidrar til reduserte klimagassutslepp, auka karbonbinding i jorda og betre dyrevelferd, og det kan bidra til styrkt økonomi for bonden. Samtidig skapar det aktivitet i lokalsamfunn gjennom bruk av lokale entreprenørar.

Per i dag har me berre avgrensa kunnskap om både den faktiske klimateffekten og dei langsiktige konsekvensane av bruk av metanhemmarar Bovaer under norske forhold. Vurderinga frå Miljødirektoratet er at potensialet for utsleppskutt er relativt beskjedent og lågare enn det som ligg til grunn i klimaplanen til landbruket. Mykje tyder òg på at dei økonomiske og praktiske konsekvensane av bruk av Bovaer vil vera store for den enkelte bonden og for norsk landbruk som heilskap.

Det finst i dag naturlege alternativ til kunstige metanhemmarar. Det er behov for auka og uavhengig kunnskap om både effekt, dyrevelferd og moglege alternativ. Samtidig bør det arbeidast for å sikra at eventuelle andre løysingar kan bli tekne i bruk på ein trygg, tillitskapande og fagleg forsvarleg måte.

SV er glad for at ein samla komité no vil avlysa kravet om å bruka metanhemmarar for å få husdyrtilskot. I tillegg føreslår SV at bruk av Bovaer i Noreg blir stansa, samtidig som utforsking av naturlege metanreducerande forvarer held fram. Me prioriterer klimatiltak som gjev varig klimateffekt og samtidig styrkjer agronomien og sjølvforsyninga i arbeidet med å nå klimamåla i landbruket.

Me vil røysta subsidiært for forslag nr. 2 i innstillinga. Eg tek opp forslag nr. 3.

Presidenten [11:13:16]: Representanten Ingrid Fiskaa har teke opp det forslaget ho refererte til. Ho har òg gjeve ei stemmeforklaring.

Geir Pollestad (Sp) [11:13:28]: Det har vore eit enormt engasjement i denne saka. Det er bra. Eg vel å

tolka det som eit engasjement for at folk er opptekne av norsk mat, at folk er opptekne av at norske bønder og norsk landbruk ikkje skal gjerast til klimaverstingar.

Men korleis hamna me her? Eg trur ein del av forklaringa ligg i at nokon i Q-Meieriene hadde den fikse ideen at dei skulle begynna å selja «Klimamelk». Tine følgde opp og skulle selja «Fremtidsmelk». Dette viste seg å ikkje vera nokon suksess, men grunnlaget for diskusjonen var lagt. Landbruksministeren følgde dessverre dette opp med å stilla krav om bruk av metanhemmarar for å få tilskot i fjorårets jordbruksavtale. Det skapte ein massiv motstand mot metanhemmarar. Eg vil takka Tine, som har gjort ei klok vurdering og vel å ikkje ta i bruk stoffet Bovaer.

På prinsipielt grunnlag kan ein seia at Stortinget ikkje skal regulera enkeltstoff på forsetelen, og det er ikkje noko grunnlag for å tolka Senterpartiets stemmegeving i dag som noko forbod eller avgrensing på forsking som landbruket eller andre måtte ønskja å gjennomføra. Men saka om Bovaer er så spesiell og så dårleg handtert at det kan utfordra heile tilliten til norsk mat, og då meiner Senterpartiet det er grunnlag for å gå litt på akkord med noko som ein prinsipielt meiner kan vera feil. Det gjer jo heile Stortinget, for me legg i dag ei veldig klar føring på vårens jordbruksoppgjer. Det bør me prinsipielt vera forsiktige med, men i denne saka har ein samla komité vurdert det som nødvendig. Eg trur òg at me skal heia på positive klimaverkemiddel i landbruket, men me må slå fast at utslepp frå matproduksjon er annleis enn andre utslepp, og det vil ikkje vera mogleg å koma ned i null.

Det kjem òg eit forslag seinare i dag der Høgre og FrP faktisk røystar for å få meir metanhemmarar i norske butikkhyller. Dei fremjar eit forslag om å redusera importvernet. Det er ingen tvil om at me kan regulera kva som skal skje i Noreg, men den importerte maten har me ingen kontroll med. Eg trur det er viktig å vera konsekvent i landbrukspolitikken, og skal ein ha norsk, trygg mat i Noreg som me har kontroll med, kan ein faktisk ikkje i éi sak meina det veldig høgt, før ein i neste sak ikkje er så oppteken av den norske maten. Så eggler meg til den debatten når han kjem.

Une Bastholm (MDG) [11:16:42]: Jordbruket er i en avgjørende fase i en omstilling av Norge, og det er vanskelig å drive klimapolitikk i jordbruket. Det er enklere både å regne på utslippene og å gjøre noe med dem fra fossile kilder, dem som vi må helt bort fra, og i sektorer hvor det holder, er det enklere. I jordbruket er det ikke sånn. Men faktum er at når vi prøver å regne på det, er det dessverre sånn at klimautslippene fra jordbruket har stått mer eller mindre på stedet hvil de siste årene, og framskrivingene vi har tilgang på, basert på dagens

politiske virkemidler, viser at de vil fortsette å stå omtrent på stedet hvil fram mot 2030 og 2035. Det er veldig alvorlig.

Skal Norge nå sine klimamål og internasjonale forpliktelser, må også jordbruket gjennom et skikkelig kraftløft for omstilling – til mer bærekraftig produksjon. Det handler om å få ned utslippene, men også om å sørge for mer naturvennlig produksjon og en produksjon hvor man bruker ressursene på gården bedre.

Miljøpartiet De Grønne har gjennom hele forrige regjeringsperiode, altså over flere år, advart mot regjeringens ensidige satsing på metanreduserende forvarer og minnet om føre-var-prinsippet. Den brede debatten om metanhemmere, særlig Bovaer, og nå beslutningen Tine gjorde om å la være å ta imot melk fra kyr som har fått dette førtilskuddet, viser hvor viktig forbrukertillit er, og hvor viktig dyrevelferd er for folk. Det er bra.

Utslippsreduserende tilsetninger kan ikke bli en hvilepute eller forsinke nødvendig omstilling. Derfor er det bra at vi i dag sørger for at bruk av metanreduserende forvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, selv om Miljøpartiet De Grønnes holdning selvfølgelig er at dette ikke er noe vi bør forby eller beslutte i dag at man aldri skal være åpen for. Dette må man forske videre på, og selvfølgelig kan også det å se på metanreduserende egenskaper i tilsetning i før være noe vi er åpne for framover for å få ned utslippene, så lenge man tar hensyn til dyrene og tar andre viktige hensyn i jordbrukspolitikken.

Jeg vil minne om at klimaavtalen med jordbruket også forplikter staten til å følge opp med tiltak, støtteordninger og virkemidler som hjelper bonden gjennom omleggingen. Dessverre, mener vi, har staten sviktet i å følge opp med aktive og systemendrende tiltak. I stedet for å satse så hardt og ensidig på metanreduserende forvarer i utslippsreduksjonsplanene sine burde man stilt opp med bedre støtteordninger for de grepene som vi vet ville gitt store utslippskutt, agronomiske grep som mer grøfting, kalking, bedre gjødselpresisjon, klimasmart håndtering av husdyrgjødsel til biogass og ikke minst kostholdsendringer, som vi vet har et enormt stort potensial for å få ned utslippene i jordbrukssektoren.

Grunde Almeland (V) [11:19:54]: Mattrygghet, at folk skal ha tillit til at maten er trygg, er grunnleggende og helt sentralt. Hva vi som politikere sier og bidrar til også i den offentlige debatten, er med på å påvirke den tilliten folk har til at maten er trygg. Det er en av grunnene til at jeg stiller litt spørsmål ved at denne saken i det hele tatt er oppe, og at så mange av forslagene har så bred støtte som de har.

I denne saken har bransjen allerede reagert. Bransjen har vist seg den tilliten verdig ved at de har tatt for-

holdsregler. De har vært føre var. Derfor lurer jeg på hva man egentlig prøver å få til her. Akkurat nå framstår det som at man ikke stoler på bransjen selv, og at man ikke stoler på forskningsmiljøene, men heller ønsker å male en form for skremselsbilde av bruken av metanhemmere, og at man heller ønsker å peke på fortellinger uten rot i forskning eller fakta.

Melkeaktørene i Norge driver seriøst og godt. Dette forslaget er en overreaksjon som bare bidrar til å svekke tilliten folk kan ha og bør ha til melken som produseres i Norge. Det synes jeg ikke noe om.

I innstillingen skaper også FrP, SV, Senterpartiet, Rødt og MDG et inntrykk av at Mattilsynet nå nærmest har snudd og nærmest advarer mot bruken av Bovaer, og det er feil. Det er så feil at Mattilsynet selv faktisk har sett behov for å gå ut og korrigere dette og påpeke at de ikke har endret syn, og at det forskningsmessig ikke er grunnlag for den bekymringen som også er blitt gjentatt fra denne talerstol.

Setter vi dette til side og ser kun på klimaspørsmålet, er metanhemmere, som komiteen påpeker, ett av flere tiltak for å følge opp klimaavtalene og nå klimamålene for jordbruket. Samtidig er det dessverre kanskje det mest sentrale enkelttiltaket på dette området. Det gjør at landbruksministeren nå står i en skikkelig knipe, for han er fryktelig langt unna å nå klimamålene og være med på det bidraget som landbrukssektoren trenger å være med på for å nå klimamålene som Norge har forpliktet seg til. Konsekvensen av det Stortinget gjør i dag, er at landbruksministeren har fryktelig dårlig tid på å komme med nye og bedre forslag for å sørge for at man når klimamålene.

Venstre kommer til å stemme for forslag nr. 3, det er et godt forslag som bidrar til nettopp det å komme med nye tiltak på klimaområdet. Vi stemmer imot alt annet, inkludert innstillingen fra komiteen.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:23:21]: Stortinget har fastsatt flere mål for norsk jordbruk. Et eksempel er at vi skal øke selvforsyningsgraden av mat vi produserer på vårt eget lands naturressurser. Et annet er at vi også skal redusere klimagassutslippene fra jordbruket. Det er to mål som kan virke motstridende om vi ikke gjør kloke valg.

Det blir sagt fra talerstolen at det nærmest er slik at arbeidet for å redusere utslippet har stått stille over lang tid. Faktum er at siden 1990 har den norske befolkningen økt med 33 pst. Økt befolkning krever mer mat, og produksjonsvolumet i norsk jordbruk har økt med over 12 pst. i den samme tidsperioden. Samtidig er utslippene redusert med 10 pst. Det er en viktig opplysning som dokumenterer noe Stortinget har vært opptatt av over lengre tid – at vi skal redusere utslippene per produserte enhet.

Noe av forklaringen på at det har skjedd over 30 år, handler dels om gjødselhåndtering, men også om at det er gjort et viktig arbeid i Norge over lang tid med å avle fram friske kyr som utnytter fôret på en god måte. Det gir høyere matproduksjon målt opp mot de utslippene vi har. Derfor er det viktig at den type arbeid får fortsette. God dyrehelse, avlsarbeid og god agronomi, som allerede er nevnt av flere representanter, er viktige tiltak.

Så har det, som det allerede er redegjort for, vært enkelte hendelser på danske gårdsbruk som har brukt Bovaer, og dette undersøkes nå av danske myndigheter. Det som er svært viktig i dagens debatt, er at vi får muligheten til å fortsette forskningsarbeidet på metanreduserende fôrråvarer i norske fjøs og under norske forhold.

Det er ikke bare ett produkt forsøks- og forskningsprosjektet MetanHUB danner kunnskap om, det er flere. Ett eksempel er metanreduserende fôrråvarer som inneholder nitrat, og da er det viktig å kunne vite hvordan vi kan tilsette nitrat i fôret som utgjør en riktig mengde sammenlignet med det kyr eksempelvis får i fôret gjennom gress. Det må vi finne ut gjennom å teste under egne, norske forhold.

Til slutt vil jeg knytte en merknad til påstanden som ble fremmet om at det ikke gjøres nok på bærekraftsiden. En tredjedel av jordbruksavtalen går nå til tiltak med klima-, miljø- og natureffekt, og det gleder jeg meg til å fortelle mer om i ordvekslingen her.

Presidenten [11:26:27]: Det vert replikkordskifte.

Tor André Johnsen (FrP) [11:26:42]: Vi er helt avhengig av forbrukernes tillit til norsk mat. De fleste opplever vel at norsk mat kanskje er litt dyrere enn i resten av verden, men at den også er bedre og renere. Vi er litt stolt av god og sunn norsk mat, og det tror jeg ministeren også er. Vi er også avhengig av å ha tillit fra næringen og fra forbrukerne når vi innfører nye tiltak. Det jeg er litt bekymret for, og jeg håper det er uberettiget, men jeg har lyst til å få avklart det med ministeren, så han kan berolige både meg og det norske folk, er: Vil ministeren tvangsinnføre nye, kunstige alternativer til Bovaer mot næringens og markedets vilje, eller vil han sørge for at dersom det kommer noen nye alternativer – forhåpentligvis naturlige, som ministeren selv var inne på, kan jo avlsarbeid påvirke hvordan utslippene fra metan er – vil det da skje i samarbeid med næringen og markedet?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:27:45]: I innstillingen fra komiteen er det et forslag til vedtak som ser ut til å bli vedtatt, og det er at Stortinget ber regjeringen legge til grunn at bruk av metanreduserende fôrråvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, slik det er varslet i sluttprotokollen for jordbruksavta-

len for 2025. Dersom det blir vedtatt, vil vi naturligvis forholde oss til det.

Johnsen nevner en del andre ting som vi allerede forsterker. Som jeg nevnte i innlegget mitt, har vi gjort et ordentlig løft på natur-, klima- og miljøsidene. Det er mange tiltak som jordbruket allerede nå gjennomfører for å få ned utslippene til luft og vann rundt Oslofjorden – og jordbruket fortjener honnør for å ha gjort denne store innsatsen som er viktig for å få livet tilbake i Oslofjorden – samtidig som vi har grønt plantedekke rundt oslofjordområdet i mye større deler av året. Det viser at politikk virker. Godt samarbeid med næringen er det vi ønsker å basere oss på.

Tor André Johnsen (FrP) [11:28:51]: Slik jeg tolker ministeren, har han ingen planer om å snikinnføre noe Bovaer nummer to, tre eller fire, og han vil i så fall prioritere naturlig arbeid som avl og forskning på forskjellige fôrtyper som påvirker metanutslipp. Det er positivt å få det bekreftet. Det er også greit å få bekreftet fra ministeren det som SV perfekt og korrekt påpekte, at i media har Bovaer hatt mye fokus, og det har blitt mye diskusjon rundt det, men klimamessig for landbruket er det, når det gjelder kutt, en liten del og en mindre del enn det vi opprinnelig hadde trodd.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:29:38]: I forslaget til vedtak som det ser ut til å bli flertall for, sies det ikke noe om at man skal stoppe forskning på metanreduserende fôrråvarer. Det eksempelet jeg nevnte med nitrat, gjelder bl.a. produkter basert på kalsiumnitrat, f.eks. et som heter Silvair, som nå testes ut i regi av MetanHUB. Det er ett eksempel, i tillegg til andre stoffer, som f.eks. rødalger. Det å kunne fortsette kunnskapsinnhenting på begge de typene eksempler, og flere til, er viktig for at vi, som representanten Larsen var inne på, får et best mulig beslutningsgrunnlag i Norge – et beslutningsgrunnlag som er viktig for regjeringen, men også for Stortinget. Det er allerede gjennomført flere studier, og de neste årene kommer det til å bli mange flere fagfelleverderte studier ved flere universiteter i verden. Det er kunnskap som vi også bør kunne utvikle i Norge.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Tor André Johnsen (FrP) [11:30:46]: Takk for et godt svar. Det var ikke noe der som jeg kan tolke som at det blir noe Bovaer nummer to i morgen, i hvert fall. I så fall er det naturlige tiltak.

Tilbake til betydningen av Bovaer og at det nå blir skroten: Norsk melkeråvare og Tine har også vært tydelig på at de store forventningene til at det skulle bidra til

veldig store kutt i utslipp, nok var litt overoptimistisk. Som SV helt korrekt påpekte i stad – og Venstre påpekte noe som var helt feil – er ikke Bovaer så viktig som det vi opprinnelig trodde. Det er en liten del av det totale utslippsbildet for landbruket. Kan ministeren bekrefte at det er det som er korrekt – at SVs beskrivelse av det jeg nå sier, er riktig, og at det Venstre sa, er feil?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:31:35]: Til det første først: Produkter basert på kalsiumnitrat, som jeg snakket om i stad, er nok ikke blant de metanreduserende førråvarene som representanten Johnsen definerer som naturlige, selv om det er en veldig godt kjent og ganske alminnelig kjemisk sammensetning.

Vi gjør en rekke tiltak blant dem som SV nevnte. Når det gjelder eksempelvis drenering, har vi økt tilskuddene til det for å få opp gressproduksjonen og sånn sett øke effektiviteten i det som er selve grunnlaget for melkeproduksjonen og kjøttproduksjonen: at vi har nok og godt fôr av den beste kvaliteten. Det vil vi fortsette med, men det står jo ikke i noen motsetning til det representanten Grunde Almeland påpeker, at det også er viktig å fortsette med forskning og kunnskapsinnhenting på metanreduserende førråvarer i Norge. Vi har tenkt å gjøre begge de to tingene samtidig.

Erlend Larsen (H) [11:32:46]: I statsrådens svar til komiteen om denne saken anbefalte statsråden ikke å forby Bovaer. Kan statsråden begrunne hva som er årsaken til at man ikke ønsket det?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:33:01]: Det er som jeg allerede har redegjort for – det er viktig at vi får innhentet kunnskap i Norge om mange forskjellige typer metanreduserende førråvarer. Norge er også, gjennom EØS-avtalen, en del av et felles regelverk for mattrygghet i Europa, gjennom det som kommer fram i det europeiske mattrygghetsarbeidet i The European Food Safety Authority, EFSA, som det kalles. Men dette må ikke ses på som en grunn til ikke å gjøre andre tiltak, som vi nå allerede har vært inne på. Vi fortsetter arbeidet på en rekke områder for å redusere utslippene i både luft og vann, og for å ta vare på biologisk mangfold.

Erlend Larsen (H) [11:33:43]: Klimamålene til landbruket skal bestå, det er vi vel antakeligvis enige om. Det er heller ingen tvil om at landbruket gjør en stor innsats med å kutte og redusere utslipp til sjø, luft osv.

Bovaer var jo ment til å skulle ta mye av utslippene, men når vi nå ikke får den effekten av Bovaer, på hvilke områder tenker da landbruksministeren at landbruket bør intensivere sine områder for å ta inn den slakken som vi nå på en måte får fra Bovaer?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:34:15]: Jeg takker for et veldig godt spørsmål.

Det er allerede sånn at jordbruket og næringen gjør mange viktige tiltak, f.eks. på jordbearbeiding, som jeg har nevnt. Utfordringen er å få tallfestet nøyaktig hva jordbrukets innsats på agronomi faktisk fører til av både reduserte utslipp og økt karbonbinding. Derfor jobber Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO, bl.a. med et prosjekt som jeg er veldig positiv til, som heter JordVAAK. Det handler om jordovervåkning og å utvikle en meto-dikk som kan si noe mer sikkert om hva god agronomi fører til av reduserte utslipp og økt karbonbinding. Det tror jeg kommer til å være veldig framtidsrettet og viktig for klimaarbeidet i Norge.

Geir Pollestad (Sp) [11:35:15]: Bovaer er nok dødt i Noreg – og så forventar eg ikkje at statsråden skal be-krefte det.

Senterpartiet ønskjer mest mogleg rein og trygg mat i Noreg, produsert i Noreg. Det er parti på Stortinget, bl.a. Høgre og FrP, som ønskjer å kutta i tollvernet. Me i Senterpartiet meiner det vil gje grunnlag for meir mjølk og meieriprodukt i norske butikkar som er produserte i utlandet med bruk av Bovaer i produksjonen. Er det noko statsråden er einig i?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:35:55]: Ja, det kan potensielt være konsekvensen. Som jeg var innom i svaret til representanten Erlend Larsen, er det jo felles regler for mattrygghet i Europa. Gitt at ulike land bruker ulike metanreduserende førråvarer, vil det opplagt være råvarer som også vil kunne selges i norske dagligvarebutikker. Det er det som er den sammenheng.

Så vil jeg si at representanten Pollestad tar opp et viktig tema. I dagligvarebutikken har det de siste årene vært en veldig positiv utvikling som vi som forbrukere kan ha glede av med tanke på norskutviklede meieri-produkter, og særlig oster. Når det gjelder diskusjonen om prosenttoll på oster, hevdet bl.a. Høyre at det ville føre til dårligere utvalg i norske butikker. Vi har sett at det har fungert tvert om. Når man har et importvern som fungerer, får vi høykvalitetsprodukter av norske meierileverandører.

Geir Pollestad (Sp) [11:36:57]: Eg takkar for den stadfestinga, for det er viktig. Eg trur veldig mange ønskjer å ha mat som ikkje er produsert ved hjelp av Bovaer, og at dei er klar over at viss ein vel norsk no, er ein trygg frå det. Då er det ein dårleg idé å leggja til rette for meir import. Sjølv om det har vore ei veldig gledeleg utvikling i sal av norsk mjølk og ikkje minst andre meieri-produkt, ser me òg at importen er stigande, og det gjev grunn til bekymring i det perspektivet.

Er det aktuelt for statsråden å opna for meir import av meieriprodukt i Noreg, eller er statsråden einig med Senterpartiet, som meiner me skal ha eit strengare heller enn mildare tollvern enn i dag?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:37:53]: Regjeringen som helhet har forutsigbarhet som hovedbudskap innenfor dette temaet, og regjeringen har virkelig stått opp for norsk landbruk i viktige internasjonale prosesser. Det har næringsministeren, som er til stede her i salen, bidratt til, sammen med hele regjeringsslaget. Vi har ingen planer om å endre det.

Une Bastholm (MDG) [11:38:23]: Jeg skal gi statsråden en mulighet til å svare igjen på spørsmålet fra representanten Larsen om hvordan man skal klare å erstatte det krateret som blir værende av utslippsgap etter at man likevel ikke kunne satse på metanreduserende egenskaper i før, men må erstatte det med andre klimatilstand i jordbruket. Vi er heldigvis et flertall av klimafanatikere i Stortinget – definert som folk som tror på menneskeskapte klimaendringer, verdensledende forskning og verdenssamarbeid for å unngå alarmende global oppvarming som vil ha store konsekvenser for liv, helse, matproduksjon, infrastruktur, all velferd og livskvalitet for framtidige generasjoner hvis vi ikke klarer å gjøre noe med det.

Når vi står i den situasjonen vi gjør, hvordan vil statsråden forsterke tiltakene for andre utslippsreduksjoner i jordbruket, f.eks. gjennom tilbud i jordbruksoppkjøret i år?

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:39:25]: Jeg svarte konkret på det til spørsmålet fra Larsen. For eksempel er det NIBIO nå gjør med prosjektet JordVAAK, veldig viktig. De gode grepene som bonden gjør, må også bli regnet med i totalen av utslipp. Her snakker vi om biologiske utslipp. De vil ikke komme til null, men vi må i hvert fall bli tryggere på at karbonbindingen som skjer i godt drevet jord, blir regnet med. Det samme gjelder når vi nå gjør den store jobben rundt Oslofjorden – som først og fremst er for å sørge for at det kommer liv tilbake i fjorden. Når vi også har en positiv sideeffekt med økt karbonbinding gjennom fangvekster og grønt dekke gjennom større deler av året, må også det regnes med. Det er helt konkret.

Vi har forsterket bl.a. beitetilskuddene betydelig de siste årene, og NIBIO og forskerne der sier at godt drevet beite også er positivt i en klimasammenheng. Vi vet ikke akkurat, med to streker under svaret, hvor positiv effekten er, så det må vi utvikle metodikk for, sånn at jeg kan gi et tallfestet svar til representanten Bastholm.

Presidenten [11:40:36]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Pål Morten Borgli (FrP) [11:40:48]: Denne saken handler i bunn og grunn om hvem som skal ta ansvar når ny teknologi tas i bruk, og hvem som må ta ansvar og konsekvenser hvis noe går galt. Grunnleggende kunnskap i fysiologi viser at når metanproduksjonen hemmes i vomma, kan det oppstå alvorlige komplikasjoner for drøvtyggere – alvorlige tilstander som kan føre til både smerte, sykdom og død. Det er ikke spekulasjon; det er en velkjent biologisk kunnskap. Det er bra at myndighetene nå likevel velger foreløpig å stoppe forsøk med kunstige metanhemmere i norsk landbruk. Det er vi glad for.

Etter matloven § 1 skal mat være helsemessig trygg. Det er ikke et politisk mål; det er et lovkrav. Forvaltningen har et selvstendig ansvar for å sikre at beslutninger bygger på et tilstrekkelig oppdatert kunnskapsgrunnlag. Videre sier EUs forordning 178/2002 artikkel 20 klart og tydelig at føre-var-prinsippet skal brukes når det foreligger vitenskapelig usikkerhet om mulig helserisiko. Det gjelder også dyr. Beskyttelse av helse skal gå foran andre hensyn.

Kan vi virkelig bare feie kunnskap og potensielt alvorlige sykdommer og dødsårsaker under teppet bare fordi det politisk korrekt? Fremskrittspartiet mener svaret er nei. Når vi nå ser alvorlige funn både i Danmark og her hjemme, med syke dyr, feber, redusert ytelse og dødsfall, er det ikke lenger teori – det er virkelighet. Det er nå dokumentert at metanhemmeren Bovaer, som tidligere ble omtalt som helt ufarlig, danner nedbrytningsstoffer som kan påvises i melk. Det undergraver tilliten til myndighetenes vurdering og til norsk matproduksjon.

Vi spiller ikke russisk rulett med helsen vår, og iallfall ikke for ungene våre, dyrene våre eller miljøet. Norsk landbruk er allerede blant verdens mest bærekraftige, og vi har allerede strenge krav til dyrevelferd og trygg mat. Det er helt feil å importere en teknologisk kvikkløst utviklet av et utenlandsk milliardkonsern uten tilstrekkelig dokumentasjon på norske forhold. Det er heller ikke et ønske fra bonden, og det er ikke et krav fra forbrukeren. Det er en politikk som er drevet fram av internasjonale klimabyråkrater, og ikke norsk fornuft. Fremskrittspartiet mener derfor at dyrehelse må gå foran symbolske utslippsmål. Trygg mat er ikke forhandlingsbart, og vi må ha kunnskap før vi forhandler videre. Vi sier helt klart nei til bruk av kunstige metanhemmere i norsk landbruk.

Harry Valderhaug (KrF) [11:44:02]: Dette er ei sak som har skapt stort engasjement. Det er forståelig. Når ein stiller spørsmål om kva vi gjev til dyra våre, og der-

med indirekte kva vi har på tallerkenen eller i glasets, handlar det om noko grunnleggjande – om tilliten til maten.

La meg vere tydeleg: Kristeleg Folkeparti ønskjer at landbruket skal bidra til å redusere klimautslepp. Det er ein del av vårt forvaltaransvar, men tiltaka må vere fagleg forsvarlege, trygge og bidra til å styrkje, ikkje svekkje, eit landbruk over heile landet. Difor er rolleforståinga viktig. Stortinget skal setje mål og rammer. Vi skal ikkje overta ansvaret til fagmyndighetene for å vurdere enkeltstoff i kraftfôr. Spørsmål om godkjenning, risiko og mattryggleik høyrer heime i Mattilsynet og relevante vitskaplege instansar, ikkje i denne salen.

Samtidig kan vi ikkje lukke auga for den uroa som er oppstått. Hendingar i Danmark og erfaringar frå Noreg viser at kunnskapsgrunnlaget må vere solid, og at tillit ikkje kan takast for gjeven. Når næringa sjølv har valt å setje vidare utprøving på pause, er det eit uttrykk for ansvarlegheit og respons på vurderingane frå folk. Det er difor riktig at Stortinget no slår fast at bruk av metanreducerande førråvarer ikkje skal vere eit vilkår for husdyrtilskot i 2027.

Klimaarbeidet i landbruket må byggje på heilskapleg agronomi. God grovførkvalitet, målretta avl, riktig gjødsling, beitebruk og drenering gjev utsleppskutt som varer. Samtidig styrkjer det økonomien til bonden og mattryggleiken. Det er slike tiltak vi bør prioritere. For KrF handlar dette om balanse. Vi skal ta klimautfordringa på alvor, vi skal lytte til fagmiljøa, og vi skal verne om tilliten til forbrukarane.

Norsk landbruk er avgjerande for beredskap, busetting og verdiskaping i heile landet. Då må også klimaarbeidet vere kunnskapsbasert, ansvarleg og forankra i landbruksnæringa sjølv. Tilrådinga frå næringskomiteen gjev ei ryddig og ansvarleg avklaring. Det støttar KrF.

Tor André Johnsen (FrP) [11:46:58]: Det hørtes her ut som at Arbeiderpartiet var skuffet over FrP. Jeg må si at vi i FrP er skuffet over Arbeiderpartiet. Vi har en litt annen innfallsvinkel til hele saken og hele temaet. Vi deler ikke det premisset Arbeiderpartiet og flertallet tydeligvis deler: at kua i Norge er et problem for klimaet i verden. Der er ikke vi. At Bovaer skal være så veldig viktig, utfordret jeg ministeren på i stad. Han ville ikke svare helt tydelig på det, men det er SV som har rett. Bovaer er en liten del – en minimal del – av de kuttene landbruket må gjøre. Det er vel 6 pst. av det som skal kuttes, som skulle skje ved bruk av Bovaer. Jeg må si jeg er litt overrasket over Venstre der også, for de tar tydelig feil.

Når det gjelder de 300 000 kuene vi har i Norge, er det minimalt globalt sett. Jeg kan bare ta et par eksempler: I Brasil har man et par hundre millioner kuer, og i India har man 300 millioner kuer. Det er hellige kuer som

går der i fred. Man ikke tar kjøtt eller melk fra dem, og man bruker dem ikke til landbruksdrift. Snakker man klimautslipp da, må man begynne å ta tak der det virkelig monner, ikke begynne å plage norske kuer med kunstige metanhemmere.

Jeg har lyst til å skryte litt av Q-Meieriene, for de har gjort en veldig, veldig viktig jobb her. De har stått opp for forbrukeren. Q-Meieriene har fått masse henvendelser og blitt nedringt av bekymrede forbrukere som ikke vil ha Bovaer i føret til kuene, og sånn sett melk fra Bovaer-kuer. Der har Q-Meieriene gjort en kjempejobb.

For å si litt om hvordan dette egentlig har påvirket folket: Jeg var og besøkte Bryn Gardsmeieri i Trysil. Jeg tror ministeren har vært der flere ganger. Det er langt uti skogen i Trysil. De har ikke kuer, de har geiter, og de produserer geitost. De har 100 geiter. Til og med de blir nedringt av bekymrede forbrukere, som er usikre på om det er Bovaer i føret til geitene.

Bekymringene fra folket skal vi lytte til. Det har vi i FrP i hvert fall gjort, og heldigvis er det flere i Stortinget som også gjør det. Vi får nå et enstemmig vedtak – det er veldig bra, det er jeg veldig fornøyd med – om at man ikke skal stille krav om bruk av Bovaer eller andre metanhemmende forvarer for å motta husdyrstilskudd. Det er en stor og viktig seier for kua, for bøndene og for forbrukeren. Det koster også penger å kjøpe inn Bovaer, og det er det ingen som har snakket så mye om. Det ville ført til høyere melkepriser.

Hvis Bovaer, eller noe annet alternativ, nå skal tilbake, må det i så fall opp på Stortinget på nytt. Det tror jeg heldigvis vi slipper.

Vi har et par forslag til votering. Forslag nr. 1 hadde jeg egentlig håpet at Høyre kunne være med og støtte, for der står det «faglig forsvarlig», så det er liksom trygt for Høyre å være med på. Så har vi forslag nr. 2, som sier klart og tydelig nei til Bovaer og nei til alternativer til Bovaer.

Jeg vil takke for en god diskusjon og godt samarbeid i saken.

Erlend Larsen (H) [11:50:17]: Representanten Pollestad sa ved to anledninger at Høyre foreslår å redusere importvernet. Enten er han nonchalant, eller så har han ikke lest sakspapirene, for i sakspapirene til neste sak foreslår vi at Stortinget skal utrede importvernet. Det er noe helt annet enn at vi foreslår å redusere importvernet. At vi foreslår at regjeringen skal utrede importvernet, kan også føre til at enkelte produkter kan bli anbefalt et styrket vern. En utredning kan slå i begge retninger, og det er ikke slik at man automatisk vil redusere importvernet for alle produkter etter en utredning.

Pollestad forsøker seg på et rimelig billig poeng om at vi vil ta inn mer mat med melk som har vært utsatt for

Bovaer, som råvare. Da forutsetter han at alt vi i dag får inn av produkter hvor det er brukt melk, har en høy kvalitet, men en utredning kunne også vist at det er produkter vi ikke bør importere.

Det er bra at Pollestad er opptatt av matkvalitet. Jeg hadde håpet han hadde vært like opptatt av kadmiuminneholdet i løk, hvor jeg oppfatter at han kanskje er litt mer slepphendt. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, NMBU, hevder i hvert fall at NOPA ikke blir akkumulert i kroppen, men det gjør kadmium. NMBU hevder at en mann på 75 kilo kan drikke 22 500 liter melk per dag før han kommer til faregrensen for NOPA, mens innholdet av kadmium i kroppen akkumuleres og gir en påvisbar fare for kreft.

Solveig Vitanza (A) [11:52:21]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å si mer. Jeg synes det har vært veldig mange gode innlegg her i salen i dag. Likevel: Når noen kommer og påstår at de som ikke nødvendigvis er imot bruk av Bovaer eller andre kunstige tilsetningsstoffer i matproduksjonen, da nødvendigvis er imot kua, må jeg dessverre reagere.

I Arbeiderpartiet er vår holdning at vi skal ta gode beslutninger her i denne salen. Vi skal legge opp til et regelverk som sørger for at vi har god dyrevelferd i vår matproduksjon, og at vi sørger for at all mat ut til det norske folket skal være trygg. Det regelverket skal vi selvfølgelig bygge opp under med forskning, ved å teste ut stoffer og ved å se på hva som er blitt brukt internasjonalt, og det er ikke noe vi skal stå og synse og mene noe om her i denne salen. Vi skal ha norsk matproduksjon som er basert på husdyrhold, vi skal ha norsk matproduksjon som er basert på fisk og planter, og alle skal ha de samme forutsetningene.

Jeg stusser også litt over at et parti som liker å kalle seg liberalistisk, går ut og driver med styring fra denne salen på hvilke produkter vi skal tilby eller ikke tilby. Om jeg var daglig leder av et selskap, ville jeg ha reagert sterkt på det om noen hadde pekt på mitt produkt uten noe som helst hold i kunnskap eller fakta.

Det blir også spekulert rundt hva danskene har vært ute og sagt. Ja, det har vært vage signaler om hva som har vært årsaken til de funnene i Danmark, fordi de ikke vet helt sikkert ennå. Det må vi forholde oss til. Dette er ikke basert på noen mystiske teorier – vi skal forholde oss til fakta.

Det som også har vært mye snakk om her, er klimatiltak. Vi skal fortsette å gjøre gode klimatiltak. Det skal gjøres fra regjeringens side, og det skal selvfølgelig følges opp med landbruket gjennom jordbruksforhandlingene. Vi skal se på en allsidighet i våre klimatiltak, og der skal vi se på summen av alle enkeltfaktorer, sånn at vi får et robust jordbruk som er godt rustet for framtiden.

Presidenten [11:54:52]: Representanten Tor André Johnsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tor André Johnsen (FrP) [11:55:05]: Jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiet legger opp til en ideologisk debatt her om bruk av tvang eller valgfrihet. Det er nettopp det som er problemet. Hvis vi skulle fortsette å tvangsinnføre Bovaer eller andre metanhemmere, ville alle måtte kjøpe mjølk fra kuer som har fått Bovaer eller andre kunstige metanhemmere. Q-Meieriene, Synnøve Finden, Tine – det er stort sett samme mjølka. Det er problemet. En har ikke valgfrihet. En har ett alternativ, og det er Rørosmeieriet. Det kjøper forbrukeren – 30 pst. økning i omsetningen i fjor er fantastisk bra, og det er et tydelig tegn på at forbrukerne velger det de vet er rent, sunt og naturlig. Men Arbeiderpartiet sitter dessverre og blokkerer for at Rørosmeieriet kan få nok økologisk mjølk. Om det hadde vært et friere marked, slik som FrP og Høyre ønsker, hadde en kunnet få mer økologisk mjølk, og en hadde fått valgfrihet. Da hadde Rørosmeieriet solgt enda mer, og så ville de som prøver å tvangsinnføre Bovaer, solgt mindre. Da hadde vi hatt et marked som fungerer, men slik er det dessverre ikke i dag. Da må vi ta litt ansvar, og det er det vi gjør ved å sørge for at forbrukeren får sunn, god, norsk, ren og trygg mat – at det ikke er noen mistenkeligjøring med hensyn til om det er trygg eller ikke.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [11:56:31]: Det er behov for en kort saksopplysning, for det bildet som representanten Johnsen forsøker å tegne når det gjelder økologisk matproduksjon, er feil. Denne regjeringen har styrket tilskuddet til økologisk mjølkeproduksjon. Vi styrker den økologiske kornproduksjonen, og vi er den første regjeringen noen gang som innfører tilskudd til økologisk frukt og grønt. Dette er en del av en enighet som FrP ikke har ivret for, men da vi gjorde det veldig gode vedtaket i denne salen som en helhetlig plan, med å slå tallgrunnlaget endelig fast – vi skal ha en satsing på jordbruket i Nord-Norge – ble vi også enige om at vi skal øke det økologiske jordbruksarealet til 10 pst. Det følger vi opp. Det kommer til å bli økte muligheter for forbrukeren til bl.a. å få økologisk frukt og grønt, samtidig som vi stimulerer til økt omlegging, og at flere mjølkeprodusenter legger om til økologisk produksjon.

Presidenten [11:57:35]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:57:40]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård

Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat (Innst. 130 S (2025–2026), jf. Dokument 8:58 S (2025–2026))

Presidenten [11:57:59]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [11:58:27] (ordfører for saken): Jeg vil takke komiteen for godt arbeid med saken om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat, Dokument 8:58 for 2025–2026. Forslagsstillerne ønsker nettopp å gjennomgå importvernet med intensjon om å få billigere mat, samtidig som man får mer åpenhet i verdikjeden for mat i Norge. Forslaget går også ut på at man trenger mer kunnskap om prisdannelse og konkurranseforhold i verdikjeden, også for å kunne bidra til å senke matprisene.

Næringsministeren er tydelig på at importvernet er et viktig virkemiddel i landbrukspolitikken. Forslagsstillerne tar ikke høyde for å fjerne importvernet, men i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger ønsker forslagsstillerne å se på mulighetene for justeringer for å kunne få bedre konkurranse i dagligvaremarkedet og forhåpentligvis lavere matpriser. Forslagsstillerne mener også at Konkurransetilsynet bør kunne følge landbrukssektoren og konkurransen der på lik linje som de følger resten av verdikjeden for mat. Forslagsstillerne ønsker i tillegg at regjeringen gjennomfører en studie av hele verdikjeden for dagligvarer.

Det var en god prosess i komiteen, synes jeg, og en god behandling av saken. Flertallet i komiteen avviser for øvrig forslaget.

Så vil jeg si litt om hva FrP tenker her. Vi synes dette er et godt forslag, og vi støtter det. Folk flest sliter nå. Folk flest har ganske trang økonomi. Dagens Ap-regjering har ikke akkurat bidratt til å få ned inflasjonen. Rent er høy, maten er dyr, og i tillegg kommer det mye nye skatter og avgifter. Et klassisk eksempel der er at regjeringen prøvde seg på en CO₂-avgift på kunstgjødsel i fjor høst. Det ble heldigvis stoppet, for det ville i så fall ført til enda dyrere mat. Alle disse avgiftene fører til dyrere mat. Det er feil politikk, og det gjør at folk får dårlig råd.

Vi må jobbe for at folk får bedre råd, og at de får billigere mat. Da er det ikke unaturlig å se på importrestriksjonene og på konkurransen i verdikjeden. Som Høyre

sier i forslaget, er det snakk om å gjennomgå importvernet. Som representanten for Høyre orienterte godt om i forrige sak, er det ikke sånn som Senterpartiet prøvde å skape et skremselsinntrykk av, at man skal fjerne importvernet eller redusere det. Som Larsen sa, kan det godt være at noe går opp og noe går ned. Det vet man ikke, men intensjonen er å kunne bidra til økt konkurranse og lavere matpriser.

Det er mye annet vi også kan gjøre for å få billigere mat i Norge, bl.a. knyttet til konsesjonsregimet. Arbeiderpartiet tviholder på dagens firkantede konsesjonsregler. Det har bl.a. ført til at vi i fjor måtte kaste og destruere 30 000 ribbemåltider. Det fører til at vi får for lite mjølk til Rørosmeieriet. Det fører til at løken blir dyrere, og det fører til at høner også blir destruert. Det er mye å rydde opp i for å få billigere mat til den norske forbrukeren.

Jeg tar opp forslagene FrP er med på.

Presidenten [12:01:35]: Representanten Tor André Johnsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Hangaard Linge (A) [12:01:45]: La meg starte med å si helt tydelig at konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen ikke er god nok. Det er høy maktkonsentrasjon og få aktører som bestemmer hva vi finner i butikkhyllene, og hvilken pris vi betaler når vi kommer til kassa. Vi kan ikke godta en trend hvor prisveksten for mat og drikke er vesentlig høyere enn i samfunnet for øvrig, hvor utvalget blir snevrere, og hvor stadig flere etablerte merkevarer byttes ut med butikkenes egne.

Selv om jeg er enig med forslagsstillerne om målet om lavere matpriser og økt åpenhet i verdikjeden for mat, mener jeg at ønsket om å justere importvernet er helt feil medisin for å løse de utfordringene jeg innledet med.

Norge er et langstrakt land, med et tøft klima og landskap å drive landbruk i. Det er åpenbart at en bonde sør i Tyskland har andre forutsetninger for å drive jorda si enn en bonde i Trøndelag. Importvernet er derfor helt avgjørende for å sikre at vi har matproduksjon i store deler av landet – for å ivareta matsikkerhet og beredskap, næringsmiddelindustrien vår og viktige distriktsarbeidsplasser.

Jeg må si at selv om det er en kjent sak at både Høyre og Fremskrittspartiet i lang tid har ønsket å redusere importvernet bit for bit, er det mildt sagt spesielt at de foreslår det nå igjen, når vi står i den mest alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen siden andre verdenskrig. Jeg merker meg at Høyre og Fremskrittspartiet farer landet rundt og snakker om viktigheten av beredskap, men når det kommer til stykket, fremmer de altså forslag som truer norsk matsikkerhet og beredskap, og som vil føre til at vi må overlate en stadig større andel av matproduk-

sjonen til land langt unna Norge. Det er ikke annet enn uansvarlig.

Arbeiderpartiet ønsker bedre konkurranse i dagligvarebransjen, men det kan ikke og skal ikke gå på bekostning av bonden. Tvert imot bør bonden sitte igjen med en mer rettferdig andel av verdiskapingen i dagligvarebransjen, ikke mindre, slik Høyre og Fremskrittspartiets forslag vil føre til.

Når man har et forslag og sier at man vil utrede og justere importvernet, er det en logisk brist når både representanten fra FrP og representanten fra Høyre sier at det kan føre til at noe av importvernet går opp, for hele intensjonen bak forslaget og ordlyden i merknadene er jo at importvernet er for høyt. Da blir det merkelig å stå her på talerstolen i debatten og prøve å hevde det motsatte.

Vi jobber målrettet med å bedre konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen. Det må vi jobbe med jevnt og trutt over tid, for å sikre at vi får tilgang til distribusjons- og grossisttjenester på rimelige vilkår, at nyetablerte butikker får det, og at vi har god pris- og vareinformasjon til forbruker. Det jobber vi jevnt med. Det er neppe siste gang vi diskuterer matpriser her i denne salen. Jeg ser fram til flere diskusjoner om mat både til våren og til høsten.

Erlend Larsen (H) [12:04:57]: Bare så det ikke er noen tvil: I Høyres program står det at vi vil ha et landbruk i hele landet. Vi vil også beholde importvernet, men vi vil gjennomgå og lette på importvernet for enkelte matvarer.

Konkurransetilsynet sier i en av sine rapporter at dagens importvern begrenser tilbudet av varer og øker prisene for norske forbrukere. Det er derfor nødvendig med en gjennomgang og justering av importvernet, slik at det bedre balanserer hensynet til landbruket og hensynet til forbrukerne. Blant annet virker det som grenseverdiene for tilberedte matvarer og ferdigvarer er unødvendig kompliserte. Selv om disse varene utgjør en liten andel av det totale vareutvalget, og de fleste varer ikke er begrenset av importvern, er det tegn på at importvernet i denne sammenhengen har en dempende effekt på konkurransen.

Konkurransetilsynet og enkelte forskere har påpekt dette en rekke ganger. Tilsynet har også vært tydelige i sin anbefaling. De mener det må utredes hvilke konkrete justeringer som kan gjøres i importvernet. De mener også at slike justeringer er mulig innenfor de landbrukspolitiske målsettingene.

Finansdepartementet, som altså ledes av Arbeiderpartiet, skriver i siste statsbudsjett at «hvis det er ønskelig å redusere prisene på mat, bør man heller se på importvernet». Det var gjort i denne perioden. Departe-

mentet skriver også at importvernet er det som i størst grad skiller Norge fra våre naboland Sverige og Danmark.

Det vi foreslår i vårt representantforslag, er å be regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet. Vi foreslår også at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med hvordan de følger opp resten av verdikjeden for mat. Til slutt foreslår vi at regjeringen gjennomfører og offentliggjør en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.

Kort oppsummert handler vårt forslag kun om å be om en utredning, slik at vi kan se hvor det er muligheter til å endre på importvernet. Vi frykter vel ikke en kompetansebasert debatt? Finansdepartementet får tydeligvis ikke støtte fra sine egne i Stortinget, og vi er takknemlige for at FrP støtter vårt forslag.

Å hevde, som enkelte gjør, at vi foreslår å ta bort eller kutte importvernet, er altså feil. Å påstå at dette har beredskapsmessige konsekvenser, er ikke riktig.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:07:43]: SV går imot å svekkja importvernet for norsk jordbruk, slik Høgre og FrP legg opp til. Det er bra at fleirtalet slår ring om importvernet her i dag.

SV vil ha auka norsk matproduksjon på lokale ressursar. Me vil auka sjølvforsyningsgraden, for han er kritisk låg allereie. Eit sterkt importvern er nødvendig for å få til det. SV vil heller styrkja importvernet og fekk gjennomslag for det i den førre stortingsperioden, gjennom å gå frå kronetoll til prosenttoll på potet og enkelte grønsaker – og me vil vidare. Me vil ha prosenttoll òg på fleire matvarer som me har gode føresetnader for å produsera her heime. Det gjev ikkje meining å importera endå meir av sånne matvarer viss målet er å kutta klimautslapp og tryggja norske arbeidsplassar og norsk sjølvforsyning.

Eg minner om at norsk næringsmiddelindustri er vår største fastlandsindustri, målt i talet på arbeidsplassar, og han er tett knytt til at matråvarene blir produserte her. Utkonkurrering av norske matvarer vil difor ikkje berre ramma landbruket, men òg industrien som er bygd på skuldrene til landbruket.

Påstandane om at auka import vil føra til lågare prisar for forbrukaren, stemmer heller ikkje. Prisane i butikken blir i dag dikterte av dei tre dominerande daglegvarekjedene, og dei tek dei prisane dei trur at fleirtalet av forbrukarane er villige til å betala. Variasjonane i butikkprisar mellom ulike land med identiske produksjonskostnader bekreftar dette. Det er altså ikkje ein tydeleg samanheng mellom den prisen bonden får, og prisen forbrukaren betaler.

Skal me sikra lågare matprisar i butikk og meir rettferdige prisar for bonden, er det kjedemakta me må utfordra, og det er SV klar for.

Mímir Kristjánsson (R) [12:10:05]: Her foregår det noe veldig merkelig. Johannson-familien og Reitan-familien, som eier NorgesGruppen og Rema, har til sammen en formue på 110 mrd. kr. Det er et helt norsk forsvarsbudsjett. Så, på den andre siden, har man noen titusentalls bønder rundt i dette landet som knapt har en bondeinntekt det er mulig å leve av, som knapt har mulighet til å drive gården sin uten å ha attåttnæringer. I denne situasjonen velger Høyre og Fremskrittspartiet å legge skylden på den norske bonden for at maten i butikken er så dyr. Det er den norske bonden som er skyld i at matprisene har økt dobbelt så mye som de andre prisene i samfunnet de siste fem årene. Det er noe absurd som foregår her – det at skylden for et stort samfunnsproblem flyttes fra noen av samfunnets mektigste og rikeste aktører over til en gruppe helt vanlige folk, som bare står opp og prøver å gjøre en vanlig jobb.

Maten i Tyskland er dyrere enn maten i Polen, men det er ikke toll mellom Tyskland og Polen. Maten er dyrere i Tyskland enn den er i Polen fordi folk er rikere i Tyskland enn de er i Polen. Det er ikke importvernet som gjør at det kan koste alt mellom 15 og 30 kr å kjøpe en flaske med kullsyrevann på en butikk i Norge. Det er ikke importvernet som skaper de problemene som vanlige forbrukere møter i hverdagen.

Når Høyre og FrP ser for seg importvernet, ser de for seg en berlinmur, men realiteten er at importvernet er som en sveitserost som allerede har sluppet igjennom den berlinmuren. Den er full av hull. Det er fullt av hull i det norske importvernet. Det eneste man vil oppnå hvis man svekker importvernet, er å svekke norsk landbruk og norsk beredskap, ikke å få ned prisene for norske forbrukere, for konkurransen i dagligvaremarkedet tillater det ikke. Jeg har aldri på denne talerstolen opplevd noe så næringsfiendtlig som det FrP og Høyre kontinuerlig gjør når de prøver å svekke vilkårene for norsk landbruk.

Maten i Norge er dyr, og det er stor profitt i dagligvarebransjen. Det er Rødt og hele denne salen nødt til å gjøre noe med. Men det blir absurd å hevde at de pengene havner i lomma på norske bønder, når man ser den vanvittige profitten som er i dagligvare- og grossistledet. Det er merkelig for meg at vi har to partier her inne som bruker nærmest hver eneste unnskyldning for ikke å snakke om det som er det reelle problemet i dagligvaremarkedet og med matprisene, nemlig at de store dagligvarekjedene har så mye makt.

Statsråd Cecilie Myrseth [12:13:19]: Det at matvareprisene har økt mye de siste årene, er krevende for mange. Derfor er arbeidet med nettopp dette området

viktig også for regjeringen, for det er riktig at dagligvarebransjen domineres av få og store aktører, og det er for vanskelig for nye aktører å etablere seg. Jeg deler bekymringen for at konkurransen i dagligvarebransjen ikke er god nok. Derfor jobber vi også kontinuerlig med ulike tiltak som er nødvendige for å gjøre noe med det. Svak konkurranse i dagligvarebransjen kan også bidra til at forbrukerne betaler mer for maten enn de må, og at utvalget blir dårligere.

Landbrukspolitikken skal også ivareta flere hensyn og målsettinger som regjeringen mener er viktige, og det er det bred politisk enighet om. Politikken sikrer avsetning for norske jordbruksvarer og legger til rette for landbruk over hele landet, og det er avgjørende for å sikre norsk matproduksjon, matsikkerhet og ikke minst beredskap. Dette har også høy prioritet for regjeringen. Det har det hatt hele veien, og det kommer også til å ha det framover.

Regjeringen har iverksatt flere tiltak. Konkurransetilsynet har fått økte bevilgninger. De har fått flere verktøy. Reglene om markedsetterforskning trådte i kraft 1. juli i fjor. Det er en viktig lov. Det er et viktig verktøy. Vi har gjort det enklere å få tilgang til gode butikklokaler, og vi har også tatt grep for at håndhevingen av loven om god handelsskikk skal bli mer effektiv.

Arbeidet med konkurranse i dagligvarebransjen er et kontinuerlig arbeid, og vi jobber også med flere tiltak. Vi kartlegger f.eks. hvordan forbrukerne opplever prisinformasjonen og fordelsprogrammene i dagligvarebutikkene. God prisinformasjon er viktig for å kunne ta opplyste valg og for en velfungerende konkurranse. Vi har hatt på høring forslag til endringer i loven om god handelsskikk. Regjeringen vil ha et tydeligere regelverk og mer effektive forhandlinger. Konkurransetilsynet har fått i oppdrag å gjennomføre nye undersøkelser av lønnsomhet og marginer. Vi har også sendt på høring en utredning om at kravet til regnskapsmessig og funksjonelt skille i dagligvarebransjen gir mer åpenhet og mer effektivt tilsyn.

Igien: Utfordringene i dagligvarebransjen er komplekse, og det viser også bredden av de tiltakene som regjeringen har gjort. Ett enkelt tiltak løser likevel ikke alle utfordringene. Det å ha et kontinuerlig trykk og fokus på dette er utrolig viktig, men jeg er også enig med representanten fra Rødt. Vi kan ikke legge dette ansvaret på norske bønder.

Presidenten [12:16:08]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [12:16:24]: Det er mye friske beskrivelser her i debatten. Ifølge Ap er vel både Høyre og FrP uansvarlige – takk for den. Det som er uansvarlig og direkte uetisk, er den politikken som dagens

regjering fronter. Jeg var så vidt innom det i stad. I fjor gasset vi i hjel griser og destruerte ca. 30 000 ribbemåltider. Smågris ble bare gasset og kastet. Det er uansvarlig, og det er uryddig. Det som er enda mer spesielt, er at samtidig som vi gasser i hjel, destruerer og kaster griser, importerer vi grisekjøtt fra utlandet, for vi har for lite grisekjøtt i Norge. Det er helt uvirkelig at det er mulig.

Grisen er ett eksempel. Man kan ta høna som et annet eksempel. I Sverige og Finland slakter de fortsatt høne, og de selger høne. Men Mattilsynets, dvs. norske myndigheters, tolkning av EUs regelverk er så firkantet og streng at vi har sluttet å slakte høne i Norge. De blir også bare gasset og destruert. Det er uansvarlig, det er uetisk, og det bidrar også til høyere matpriser.

Man kan også ta melka som eksempel. Jeg fikk ikke svart i stad da landbruksministeren tok opp at det jeg sa om melk, var feil. Det jeg sa om melk, er ikke feil, og det landbruksministeren sa, er heller ikke feil, men de tiltakene han har gjennomført, vil først få effekt om et par års tid. Det jeg utfordret ministeren på, er at han må skille forholdstallet med tanke på vanlig, konvensjonell melk og økologisk melk, slik at Rørosmeieriet kan få mer melk nå. Forbrukerne og markedet vil ha mer sunn, god, norsk økologisk melk fra Rørosmeieriet, men de får ikke tilgang på norsk melk fordi landbruksministeren fører en uansvarlig og helt ulogisk, byråkratisk landbrukspolitik.

Man kan ta løken som enda et eksempel på uansvarlig håndtering overfor norske næringsaktører. Så når Arbeiderpartiet påstår at Høyre og FrP er uansvarlige, får de den i retur. Det er helt uvirkelig at man skal endre rammevilkårene for en privat næringsaktør fra én måned til en annen.

Det er mye å ta tak i og rydde opp i, men det Rødt sier, tar jeg aller sterkest avstand fra. Jeg kan ikke helt fatte hvor Rødt har denne helt merkelige påstanden sin fra. Jeg kan godt forsvare Høyre i samme slengen, men i hvert fall FrP. Vi har da aldri sagt at vi skal ta bonden. Vi har da aldri sagt at det er bondens skyld at maten er dyr. Vi har aldri ment at det er bonden som er problemet. I forslaget som Høyre har lagt fram, som vi er med og støtter, er det snakk om hele verdikjeden for mat, fra a til å. Der inngår også vennene til Rødt i dagligvarekjedene. De er også en del av den verdikjeden. Selvfølgelig må man også se på hvordan man kan få lavere priser og økt konkurranse i hele kjeden, inkludert dagligvarekjedene, og ikke ta bonden. Jeg kan ikke skjønne hvor den påstanden kommer fra. Det er det frekkeste jeg har hørt fra denne talerstolen noen gang.

Presidenten [12:19:28]: Presidenten vil påpeke at uttrykket «frekkeste» kanskje ikke er å anse som veldig god parlamentarisk språkbruk.

Statsråd Nils Kristen Sandtrøen [12:19:52]: Det var noen påstander fra representanten Johnsen her om matsvinn. Det er greit å få fram litt fakta om dem som en del av denne saken – og også hvordan det henger sammen med matpriser. Fra år 2000 og fram til 2022 økte matsvinnet fra jordbruket, men de to siste årene har det skjedd en utvikling der matsvinnet faktisk går ned. Det er vi i regjeringen veldig opptatt av, for god mat skal i magen og ikke i søpla.

Ikke bare går matsvinnet i jordbruket ned for første gang på veldig mange år; vi har stått i bresjen for å få innført en lov mot matsvinn. Den gikk FrP imot. Det var noen få som ikke ønsket den – det var vel bare Høyre og FrP, så vidt jeg vet. Heldigvis for norske forbrukere sa flertallet i Stortinget at den skal vi ha, for da kan mat som tidligere ble kastet, f.eks. heller bli redusert i pris og være til glede for deg og meg og alle andre i Norge. Det er blitt veldig godt mottatt. Vi var trygge på at det var et godt forslag, og det har det vist seg å være. Så når det gjelder matsvinn, kan nok representanten Johnsen gå litt stille-re i dørene neste gang.

Mimir Kristjánsson (R) [12:21:19]: Hvis det forrige jeg sa, var det frekkeste representanten Johnsen har hørt fra denne talerstolen, skal det bli enda verre nå, for å si det sånn.

Det er ikke vanskelig å forstå hvorfor man har et inntrykk av at Høyre og FrP vil ta bonden. Altså: FrP er et parti som stemmer mot jordbruksforhandlingene, som vil kutte i alle jordbrukssubsidier, og som med en gang det kommer et forslag om importvern og dagligvarepriser som gjør det mulig for dem å svekke bonden, naturligvis kaster seg på.

Rødt la før sommeren i fjor fram 44 forslag i denne salen som ville begrense dagligvarebransjens makt. Ikke ett – ikke ett – av de 44 forslagene klarte FrP å støtte. Ikke en eneste av de 44 ulike måtene man kunne begrense dagligvarebransjens makt på, var det mulig for FrP å støtte. Når det er et angrep på importvernet, når det er et angrep på bonden, ja, da hiver FrP seg med, da slenger FrP seg på, da er FrP interessert, da leter de etter muligheter. Realiteten i hele denne debatten er at Høyre og Fremskrittspartiet prøver å skape et inntrykk av at det er den norske bonden og det norske importvernet som er skyld i at vi har så høye matvarepriser, mens realiteten er at det er de store dagligvarekjedenes monopol som er grunnen til at vi har så høye matvarepriser. Det er jo fristende å spørre representanten Johnsen om hva han synes om at hans egen partileder har vært lobbyist for Rema, eller spørre representanten Larsen om hva han synes om at han i forrige periode satt her sammen med en representant fra Høyre som også satt i styret til Rema mens hun satt på Stortinget, og fikk 450 000 kr i årslønn

for det mens hun satt her – hva det samrøret egentlig har gjort med partiene Høyre og Fremskrittspartiet.

Jeg føler meg veldig trygg på min påstand om at Høyre og FrP er ute etter å ta den norske bonden. Hvis det er noe som er frekt her, er det ikke at jeg påpeker det. Det frekke er at når det går bønder på jobb hver eneste dag for å lage mat i Norge, står det politikere her på talerstolen og snakker dem ned og ødelegger deres yrke ved å fremme det som er direkte bondefiendtlig politikk, som dette forslaget også er.

Presidenten [12:23:43]: Presidenten synes det er fint med temperatur i debatten, men vil bare påpeke at uttrykkene «frekk», «frekkas», «frekkeste» osv. tidligere er påtalt som upassende parlamentarisk språkbruk, og det gjelder også representanten Mimir Kristjánsson.

Tor André Johnsen (FrP) [12:24:09]: Da prøver jeg meg på friskt og freidig! Det var vel i hvert fall det siste innlegget fra Rødt, kan jeg vel si.

Problemet med Rødt er at de misforstår fullstendig, for den politikken de fører, har ført til at bonden har blitt bondefanget. Bonden er helt kneblet, og både armer og bein er bundet. Bonden er helt avhengig av staten, og det er bygd opp et regime med så mye byråkrati, så mange reguleringer, så mange klimakrav og så mange rapporteringskrav at bonden knapt får drevet med det han egentlig skal drive med – å produsere mat. Vi i FrP vil slippe bonden fri, vi vil deregulere mye av byråkratiet og gi bøndene næringsfrihet, mens det Rødt står for, er mer næringsfiendtlighet. Bøndene er blitt avhengige av staten. Det er ikke noen gunstig situasjon for norske bønder og norsk landbruk, så jeg kjenner meg fortsatt ikke igjen i den friske og freidige beskrivelsen fra Rødt.

Når det gjelder matsvinn, må jeg si at jeg er litt fascinert over landbruksministeren. Det er noe som heter at angrep er det beste forsvar. Det var ikke noe angrep, slik sett, fra ministeren, men det var et imponerende godt forsøk på en avledningsmanøver, i stedet for å ta ansvar for at vi har et kvote- eller konsesjonsregime som er så firkantet at en får ubalanse mellom hvor mange purker en kan ha, hvor mange grisunger en får, og hvor mange griser en grisebonde får lov å ha. En kan ikke styre det. Et dyr er jo ikke en maskin, en kan ikke ha kontroll på hvor mange grisunger en får, og så får en ubalanse der. I stedet for da å ha et fleksibelt system som åpner for at de grisungene som vi har i Norge, kan bli føret opp og bli til god norsk, sunn ribbe, blir de gasset i hjel og destruert. Å dra inn et eller annet forslag om matsvinn, om at vi skal kaste mindre mat, som en slags bortforklaring eller for å vri fokuset bort fra en meningsløs landbrukspolitikk, er en imponerende kreativ øvelse fra landbruksministeren, men det er ikke det jeg snakker om. Jeg snakker om et konsesjonsregime som forhindrer mer matproduksjon. Den grisen

kunne blitt god mat. Det ville ført til at bonden kunne tjent mer penger, noe jeg vet Rødt er veldig opptatt av, eller det kunne ført til at prisen kunne gått ned per produsert enhet, og forbrukeren ville fått litt billigere mat.

Det samme gjelder høner. Hvis en først skal snakke om matsvinn og late som en gjør en god jobb der, bør en i hvert fall sørge for å instruere Mattilsynet om å tolke EU-regelverket slik som de gjør i Sverige og Finland, for vi destruerer, kaster og gasser i hjel millioner av høner i Norge. Da snakker vi ikke bare om noen tusen – det var ikke så veldig mange griser, hvis det er noen unnskyldning. For høner er det fast rutine, de blir gasset i hjel og destruert. Det er ikke matsvinn vi snakker om, dette er helt meningsløst dyreetisk, og det er meningsløst også landbrukspolitisk.

Erlend Larsen (H) [12:27:07]: Det er ingen som snakker ned bonden. Kristjánsson forsøker å lage en konfliktlinje som ikke finnes. Dersom han hadde lest sakspapirene, tror jeg helt sikkert han hadde klart å utlede det derfra. Det er åpenbart en misforståelse blant enkelte i denne salen, i hvert fall slik jeg oppfatter det. Redusert importvern er en risiko for norske arbeidsplasser i matindustrien, sa Fiskaa. Kristjánsson påstår at vi skylder på bonden. Det er absolutt helt feil. Kristjánsson prøver å løfte de rike eierne av dagligvarekjedene, som han påstår at vi vil beskytte, men de er like opptatt av importvern som det bøndene er. Det er nettopp importvernet som hindrer Lidl i å etablere seg i Norge. Det er importvernet som gjør at disse tre kjedene kan få lov til å utøve sin makt alene, ved at utenlandske eiere ikke får anledning til å etablere seg – det begrenser i hvert fall deres muligheter. De to delene av matkjeden har like interesser – bonden og dagligvarekjeden har like interesser av importvern.

Vi er for importvern. Vi er blant dem som mener at det er riktig, men at det går an å evaluere det fra tid til annen. De som er mest opptatt av å ta bort importvernet, er først og fremst kundene, men matindustrien er det også. Når det er matprodusenter, kjøttprodusenter, som forteller at de tjener penger, men at det er så utfordrende å få tak i kjøttråvarer at de vurderer å legge ned, er det også skummelt for hele bransjen. Vi skal også være klar over at matindustrien, som tross alt sysselsetter veldig mange, har interesse av å gjøre det enklere med import.

Som nevnt er det vi ute etter, å få utredet importvernet for å se om det er muligheter for å justere noen grenser her og der. Det er slik med utredninger at de vil vise det dersom det er behov for å stramme inn. Det må man være innstilt på, og det er vi også åpne for, ellers hadde man ikke tatt sjansen.

Presidenten [12:29:18]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:29:23]

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Kjersti Toppe og Bengt Fasteraune om å endre forskrift om makspriser for drosjebilkjøring, slik at øvre grense for påslag for rullestol gjelder i alle kommuner (Innst. 131 S (2025–2026), jf. Dokument 8:46 S (2025–2026))

Presidenten [12:29:44]: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil åtte replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:30:16] (ordfører for saka): Denne saka er fremja av Senterpartiet. Her har komiteen jobba konstruktivt og godt, og me har klart å samla oss om ei innstilling der me føreslår å endra forskrift om maksprisar for drosjebilkjøring, slik at øvre grense for påslag for rullestol gjeld i samtlege kommunar i heile landet. Endringa skal evaluerast etter to år for å sikra at drosjetilbudet for rullestolbrukarar ikkje blir svekt.

Bakgrunnen for denne endringa er at det i dag er 37 kommunar – i hovudsak større bykommunar – som ikkje er omfatta av forskrift om maksprisar for drosjekjøring. Desse unntaka er grunngjevne i ei forventning om at marknaden i sentrale område regulerer seg sjølv, men me ser at marknaden ikkje fungerer sånn for rullestoltilpassa drosjar, fordi tilbodet er avgrensa, og at konkurranse då ikkje pressar prisane ned. Unntaka fører derfor til at rullestolbrukarar i desse kommunane betalar betydeleg meir for drosjeturar enn dei som blir omfatta av forskrifta.

Komiteen er oppteken av at rullestolbrukarar over heile landet skal ha eit likeverdig og føreseieleg tilbod når dei bestiller drosje. For mange er ikkje drosje eit val i ein marknad, men eit heilt nødvendig transportmiddel for å delta i arbeid, utdanning og kvardagsliv.

Norges Handikapforbund skriv i sitt innspel at dei opplever urimelege ekstrakostnader i nokre kommunar, og at det er viktig med likebehandling over heile landet. SV deler vurderinga til Norges Handikapforbund av at dagens ordning er diskriminerande. Store geografiske prisforskjellar undergrev prinsippet om likeverdige tenester og er i strid med intensjonen bak maksimalprisforskrifta.

I eit rettferdig og demokratisk samfunn har alle like moglegheiter og rettar til å leva eit fritt og sjølvstendig liv. Mobilitet er ein føresetnad for deltaking i samfunnet,

og tilgang til transport er ein del av grunnleggjande velferd og ein føresetnad for reell likestilling. Ei nasjonal regulering av dette påslaget vil sikra likebehandling og gjera det meir føreseieleg.

Likestillings- og diskrimineringsregelverket slår òg fast at urimeleg høg pris for drosjetransport av personar som sit i rullestol, kan utgjera ulovleg forskjellsbehandling. SV meiner at eit nasjonalt påslagstak er forholdsmessig og eit nødvendig verkemiddel for å sikra likebehandling, rettferdige prisar og eit fungerande tilbod i heile landet. Eit nasjonalt regelverk vil gje rullestolbrukarar tryggleik for at dei ikkje blir straffa økonomisk grunna bustad, og samtidig styrkja tilliten til drosjenæringa.

Solveig Vitanza (A) [12:33:26]: For Arbeiderpartiet er det å få delta i samfunnet en grunnleggende menneskerett. Det innebærer også at man skal ha mulighet til å kunne reise og forflytte seg slik man ønsker. Grupper som er særlig avhengige av drosjetransport, skal ha tilgang til et likeverdig og rimelig drosjetilbud i hele landet.

Vi har derfor støttet opp under intensjonen bak dette representantforslaget som ble fremmet av Senterpartiet, og jeg vil si meg enig med saksordføreren i at komiteen har behandlet denne saken veldig godt. Vi i Arbeiderpartiet har i hvert fall ønsket å være en pådriver for at vi skal fatte et godt vedtak som kan stå seg over tid. Jeg føler at vi har et felles mål der vi mener at mennesker med funksjonsnedsettelse skal få delta i samfunnet på lik linje med andre, uavhengig av hvor de bor og hvor stor kommunen deres er.

Makspriser på drosjebilkjøring skal nå endres – etter votingen i dag, selvfølgelig – slik at den øvre grensen for påslag for rullestol skal gjelde i samtlige kommuner i hele landet. Vi har sett en del uheldige eksempler der påslagene spriker i stort omfang. Å sette makspris er et inngripende tiltak, og det kan i ytterste tilfelle ha konsekvenser som fører til at færre ønsker å investere i rullestoldrosjer, og at drosjetilbudet dermed svekkes.

Dette har vi hatt i bakhodet underveis i behandlingen, og for å unngå slike utilsiktede konsekvenser har vi i Arbeiderpartiet vært opptatt av at ordningen må evalueres etter en tid for å se på hvilken effekt den har hatt i markedet. Det er viktig for oss at denne justeringen i forskriften ikke bidrar til at drosjetilbudet for rullestolbrukerne svekkes.

Som sagt: Vi er opptatt av at alle skal likebehandles, og jeg vil derfor også takke Norges Handikapforbund, som har engasjert seg sterkt i saken og bidratt til at denne saken kommer til Stortinget.

Erlend Larsen (H) [12:36:03]: Likheter er en viktig verdi i Norge. Dette er en verdi som ikke treffer men-

nesker med funksjonsbegrensninger så godt som vi ønsker.

Det er lett å forstå at det oppleves urettferdig med ulike tillegg for drosjer som er bygd for transport av rullestoler. Det er fordyrende å bygge drosjer som er tilpasset rullestoler, og det er rimelig at drosjeeierne får refundert noe av kostnadene. Avgiftssystemet på bilene er fra statens side også i favør av å bygge om drosjer. Rullestoltilpassede drosjer er fritatt fra engangsavgiften.

Det er ikke ønskelig at påslaget for rullestolbrukere er vesentlig høyere i de 37 kommunene hvor prisene ikke er regulert. Derfor er vi del av en samlet komité's innstilling.

Samtidig kan en slik forskriftsendring gi utilsiktede konsekvenser. Maksimalpris er et inngripende virkemiddel som kan gi uønskede utslag dersom prisnivået settes feil. Det vil f.eks. være uheldig dersom forskriftsendringen fører til at antall drosjer som tilpasses rullestol, fortsetter å falle. Det har vært en nedgang i antall rullestoltilpassede biler siden 2014.

Vi mener derfor at det er lurt å evaluere endringene etter to år.

Stig Even Lillestøl (FrP) [12:37:24]: Forskrifta om takstberekning og maksprisar for drosjetransport skal i utgangspunktet gjelde for heile landet, men det finst nokre unntak som har medført at enkelte har opplevd urimelege ekstrakostnader i nokre kommunar. På bakgrunn av dette har Norges Handikapforbund sendt innspel til Stortinget om at det er viktig med likebehandling over heile landet. Med systemet av i dag får vi dessverre uføreseielege vilkår i form av prissjokk, som vi har sett enkelte eksempel på.

Det er viktig at grupper som er særleg avhengige av drosjetransport, har tilgang til eit godt og rimeleg drosjetilbod, men makspris er på same tid eit svært inngripande tiltak som kan ha negative verknader for både forbrukarar og dei som tilbyr den regulerte tenesta. Dersom prisane blir sette på feil nivå, kan det bli mindre attraktivt for drosjeselskap å investere i rullestoltilpassa drosjer, bl.a. fordi det vil ta lengre tid å få dekt inn investeringa for å tilpasse drosja.

Med utgangspunkt i regelverket av i dag bør Stortinget sørge for reell tilgang til transport utan at ein får skyhøge rekningar på den andre sida av ei kommunegrense, og for at ordningar som TT-kort ikkje blir høla ut av høge påslag i delar av landet, eller at prising blir flytta over i andre takstledd.

FrP støttar å endre forskrifta om maksprisar for drosjebilkøyring, samtidig som det må understrekast at ei forskriftsendring må følgjast tett opp med tiltak som sikrar at tilgjengelegheita av rullestoltilpassa drosjer ikkje blir dårlegare.

Statsråd Cecilie Myrseth [12:39:06]: Regjeringen er opptatt av at alle skal ha tilgang til et godt og rimelig drosjetilbud, og det gjelder spesielt for grupper som er særlig avhengige av drosjetransport. Det er viktig at de som er avhengige av drosjetransport, også beskyttes mot diskriminering, f.eks. mot å måtte betale urimelig høye priser.

Maksimalpriser er et inngripende tiltak som også kan ha negative konsekvenser, noe det har vært viktig for meg å opplyse om. Om det maksimale påslaget settes for høyt, kan det føre til at aktørene koordinerer sine priser rundt dette påslaget. Da kan prisene for rullestolbrukere øke. Samtidig: Om det maksimale påslaget settes for lavt, kan det føre til at drosjetilbudet til rullestolbrukerne reduseres fordi tilbyderne ikke får dekket sine kostnader. Det er bekymringer jeg er nødt til å ta på alvor.

Jeg er derfor opptatt av at dette gjøres skikkelig når vi skal følge opp vedtaket Stortinget fatter i dag. At tiltaket nå skal evalueres, er viktig både for å avdekke om tiltaket gir de ønskede virkningene, og for å avdekke eventuelle problemer. En evaluering gir også mulighet til å gjøre nødvendige justeringer og redusere risikoen for uønskede konsekvenser.

Det er viktig å si at regjeringen har tatt flere grep for å bidra til et bedre drosjetilbud for grupper som er særlig avhengige av drosjetransport. Regjeringen har fritatt rullestoltilpassede drosjer for engangsavgiften. Undersøkelser viser at det kan ha motvirket nedgangen i antall rullestoltilpassede biler. Regjeringen har også innført krav om at drosjesentralene må ha en tilstrekkelig andel tilknyttede drosjer tilpasset personer med nedsatt funksjonsevne.

Videre har regjeringen innført krav om at alle sentralene skal ha en klageordning. Det innebærer bl.a. at kunder kan klage til sentralen dersom de opplever å ha fått en urimelig eller diskriminerende pris. Denne klageordningen vil være viktig for å bidra til overholdelse av et maksimalt påslag også for rullestoltransport.

Derfor avslutter jeg med det jeg startet med: Regjeringen er opptatt av at alle skal ha god tilgang til et rimelig drosjetilbud. Derfor har vi iverksatt flere tiltak for det, og det arbeidet skal selvfølgelig fortsette.

Presidenten [12:41:26]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:41:38]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å utrede

norsk EU-medlemskap (Innst. 115 S (2025–2026), jf. Dokument 8:54 S (2025–2026))

Presidenten [12:41:38]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil ti replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Trine Lise Sundnes (A) [12:42:49] (ordfører for saken): Jeg har gleden av å legge fram Innst. 115 S for 2025–2026, fra utenriks- og forsvarskomiteen. I representantforslaget bes regjeringen om å sette i gang en offentlig utredning av konsekvensene av norsk medlemskap i EU. Saken berører Norges plass i Europa, demokrati, suverenitet, økonomi og sikkerhet. Komiteen har drøftet både det politiske og det institusjonelle handlingsrommet Norge har i dag gjennom EØS-avtalen og andre avtaler med EU.

Komiteens flertall viser til at Norge allerede i dag er tett integrert i EUs indre marked gjennom EØS-avtalen, Schengen-samarbeidet og en lang rekke andre avtaler. Flertallet mener at dagens tilknytningsform har tjent Norge godt, og at det ikke er behov for å sette i gang en ny, omfattende offentlig utredning av norsk EU-medlemskap. Flertallet legger vekt på at det nylig er gjennomført flere brede prosesser som behandler EU- og EØS-saker på en måte som gir gode muligheter for politisk og offentlig debatt.

Det understrekes samtidig at det pågår et omfattende og dynamisk arbeid i forvaltningen og i Stortinget med å følge utviklingen i EU, fra sikkerhetspolitikk og energi til arbeidsliv, klima og digitalisering. Flertallet mener dette arbeidet, kombinert med de demokratiske prosessene vi har rundt EØS-saker, gir et godt kunnskapsgrunnlag for norsk europapolitikk uten at det er nødvendig med en egen, ny medlemskapsutredning.

Det er ulike meninger i Stortinget om behovet for en ny utredning av norsk EU-medlemskap. Et mindretall i komiteen støtter representantforslaget og ønsker at regjeringen skal utrede medlemskaps spørsmålet på nytt, nettopp for å gi et oppdatert og samlet kunnskapsgrunnlag til befolkningen. Flertallet av partiene i komiteen innstiller likevel på å avvise forslaget, og det er denne tilrådingen Stortinget nå blir invitert til å slutte seg til.

La meg til slutt si noe om Arbeiderpartiets syn, slik det kommer til uttrykk i våre merknader. Arbeiderpartiet mener at Norges framtid ligger i et enda tettere og mer forpliktende samarbeid med Europa. Vi er opptatt av at debatten om Norges forhold til EU skal være åpen,

kunnskapsbasert og levende, og vi er positive til at denne saken bidrar til å løfte engasjementet om europapolitikken. På områder som sikkerhets- og forsvarssamarbeid, energi, klima, beredskap, teknologi og handel former EU i økende grad de rammebetingelser Norge også må forholde seg til.

Peter Frølich (H) [12:46:13]: Jeg vil takke saksordføreren for arbeidet.

Island nærmer seg en EU-avstemning nå. Statsministeren, en sosialdemokrat, sa til Aftenposten for en uke eller to siden at polarisering er en utfordring, men at hun ville svikte sitt ansvar dersom hun ikke benyttet den muligheten hun nå ser åpne seg.

Kontrasten til sosialdemokratiske kollegaer i regjering i Norge er ganske stor. Regjeringen har i behandlingen av den saken vi har til behandling i dag, svart at det ikke vil være hensiktsmessig å igangsette en utredning om EU-medlemskap på det nåværende tidspunkt. Det er litt oppsiktsvekkende at vi har en regjering som jeg tror innerst inne vet ufattelig godt hva som er i Norges interesse. De sitter alene i regjering, men våger likevel ikke å si dette høyt og tydelig. Da vil jeg si som statsministeren på Island: Det er faktisk å svikte sitt ansvar å ikke i det minste kunne se på de mulighetene som åpner seg.

Når regjeringen ikke vil ta det ansvaret selv, er det Stortingets ansvar i det minste å forsøke. Derfor vil Høyre i dag stemme for både å utrede nærmere tilknytning til EUs forsvarssamarbeid og å utrede konsekvensene av et mulig EU-medlemskap.

I den tiden vi er inne i nå, burde det egentlig være et ganske åpenbart vedtak, et minimum av hva vi bør kunne forvente, og noe som kan gi en oppdatert og saklig EU-debatt. Det er noe Høyre har etterlyst ganske lenge, helt tilbake til Eldring-utvalget. Det var nesten litt absurd den gangen. Man skulle altså utrede alternativene til EØS-avtalen, men ikke EU-medlemskap. I 2022 spurte Ine Eriksen Søreide daværende næringsminister Vestre om hvorfor man gjorde det slik. Hvis meningen var å få råd om hvordan norske interesser best kan ivaretas i samarbeidet med EU, hvorfor nektet regjeringen da å utrede hvilke konsekvenser et norsk EU-medlemskap ville kunne ha for nettopp ivaretagelsen av norske interesser i samarbeid med EU? Det er et høyst relevant spørsmål, men statsråd Jan Christian Vestres svar den gangen var at det ville bli et veldig omfattende arbeid.

Selvfølgelig ville det bli omfattende. EU er omfattende. Det er så omfattende at de kjøper to tredjedeler av alt vi eksporterer, og omtrent alt som besluttes i EU, påvirker oss på en eller annen måte. Integrasjonen og skjebnefellesskapet er så omfattende at Høyre mener at unionen burde omfatte Norge også. Men den ekstremt

relevante debatten vi er inne i i vår tid, og som vi som ansvarlige politikere burde tilrettelegge for, må altså, til en viss grad, tas i blinde framover, uten oppdatert kunnskap.

Jeg tar med det opp forslagene Høyre er med på.

Presidenten [12:49:19]: Representanten Peter Frølich har tatt opp de forslagene han refererte til.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:49:31]: Nyleg kom Oxfam med sin årlege rapport. Der slår dei fast at forskjellane fortset å auka. Ulikskapen mellom rike og fattige aukar både i verda og i Noreg, og milliardæra er dessutan overrepresenterte i styrande organ. Framveksten av dei store teknologigigantane fører til ytterlegare konsentrasjon av makt. Demokratiet og den frie offentlegheita er under press, og avmakta i befolkninga aukar.

Elitemakt og aukande avmakt blant folk flest kan ikkje, etter SVs meining, møtast med å auka avstanden mellom folk og avgjerder endå meir. SV går imot norsk medlemskap i EU. Den traktatfesta marknadsliberalismen til EU, som òg ligg til grunn for EØS-avtalen, er til hinder for demokratisk politisk styring og fordeling i Noreg så vel som i Europa.

Den geopolitiske situasjonen i Arktis er veldig spent, og som eit lite land i nord er me avhengige av ein internasjonal rettsorden. Når stormakter tek seg til rette og ikkje held seg til folkeretten og suvereniteten til statar, blir verda farlegare. Er svaret på dette ein norsk medlemskap i EU? Nei, tvert imot. SV har lenge åtvåra mot å gjera Noreg avhengig av USA. Truslane frå Trump mot eit alliert land viser kor viktig dette er. Noreg bør heller søkja eit tettare samarbeid med land som deler våre sikkerheitsinteresser. Det handlar om låg spenning i nord, forsvar av suvereniteten vår og eit konsekvent forsvar av folkeretten. Det er med dei nordiske og nord-europeiske nabolanda me finn dette fellesskapet, ikkje i eit EU som sprikjer i alle retningar, og som blir stadig meir dominert av ytre høgre.

Det er forsvar av norsk suverenitet og demokrati som ligg til grunn for behovet for tettare forsvarssamarbeid med våre naboland. Norsk medlemskap i EU vil føra oss i motsett retning og overføra makt frå vår folkevalde forsamling og over til Brussel.

EU er heller ikkje noko forbilde viss me tenkjer tryggleik i breiare forstand. EUs kjærleik til frihandel og marknadsliberalisme, kombinert med høge energiprisar, har ført til avindustrialisering. Det er ikkje ein politikk Noreg bør kopiera viss me ønskjer å vera noko anna enn ein råvareleverandør. Noreg bør heller styrkja sin industrielle ryggrad, og då er ein aktiv industripolitikk og kontroll over krafta avgjerande. Dette sikrar me betre utanfor enn innanfor EU. SV stemmer difor imot alle forslaga i saka.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Himanshu Gulati (FrP) [12:52:36]: EU er Norges viktigste politiske og økonomiske samarbeidspartner. Ikke minst for norsk næringsliv er tilgangen til EUs indre marked av enorm betydning, og det er derfor viktig at vi kjemper for å beholde og styrke det, for å sikre at våre varer og tjenester har et marked, og for å ha et godt samarbeid med Europa og EU.

Europa er mye mer enn EU. Vi er også med i NATO. Det er omtrent 80 pst. av NATO-landene som nå er utenfor EU, også europeiske land som Norge og Storbritannia, men EU er en ekstremt viktig komponent i det. Vi ser at de samarbeidene som er viktige for Norge, går noe på kryss og tvers og overlapper. EU er en viktig del av det, men det er også mye samarbeid i Europa utenfor EU.

EU er ikke bare viktig for Norge; Norge er også viktig for EU og Europa, ikke minst som energileverandør. Om jeg ikke tar feil, går nå 90 pst. av vår gass til Europa, og etter Russlands invasjon av Ukraina har Norge vært en solid, forutsigbar og viktig energipartner for EU.

Fremskrittspartiet er opptatt av at Norge skal ha en god tilknytning til EU. Det mener vi at vi har gjennom EØS-avtalen. Vi har også sett utfordringer den siste tiden med toll og annet, som vi er nødt til å ta på alvor og løse, men vi mener i utgangspunktet at EØS-avtalen er riktig tilknytning til EU for Norge. Det også enkelte ting innenfor EU- og EØS-regelverket som vi mener er problematisk, og som vi på riktig tidspunkt bør ta opp, ikke minst når det gjelder trygdeeksport.

Slik vi ser det i dag, er det ikke noe stort folkekrav om en EU-debatt. Vi mener derfor det ikke er behov for en utredning om norsk EU-medlemskap, slik det foreslås i denne saken. Derfor går vi imot forslaget.

Geir Pollestad (Sp) [12:54:49]: Noreg har sagt nei til EU-medlemskap to gonger. Det var ikkje tilfeldig nei. Det var tydelege nei frå eit folk som ville ta vare på folkestyret sitt, naturressursane sine og retten til å forma si eiga framtid. Likevel ser me no ei bølge av EU-iver frå Venstre, Høgre og MDG. Dei brukar den urolege situasjonen i verda som eit argument for å starta ein ny medlemskapsprosess – som om meir makt til Brussel er svarer kvar gong verda vert meir utrygg.

Senterpartiet meiner det er feil medisin. Ja, Europa står i ei krevjande tid, og tryggleik og samarbeid er viktigare enn på lenge, men det betyr ikkje at løysinga er å melda Noreg inn i ein union og gje frå seg styring over landbrukspolitikk, fiskeripolitikk, energipolitikk og viktige delar av utanrikspolitikken. Senterpartiet og eg meiner tvert imot at me i ei uroleg tid må halda fast ved det som gjer oss robuste: nasjonal kontroll over natur-

ressursane våre, demokratisk styring gjennom Stortinget og eit levande folkestyre der makta ligg nær folk.

Det vart òg peika på tollsaka om ferrolegeringar. Skal me bruka den saka som eit argument for å ofra suverenitet over landbruk, fisk og energi? Senterpartiet meiner det er feil. Ein kan jo nokre gonger føla på at EU-tilhengjarane leitar etter ei krise som er stor nok til å pressa fram ein EU-debatt – ein EU-debatt dei har ønskt seg lenge. Det er heller ikkje noko folkekrav om at Noreg skal verta medlem av EU. På meiningsmålingane er det eit stort fleirtal imot. Slik sett treffer desse partia folkestemninga dårleg.

Me treng samarbeid med Europa. Me skal vera ein tett og påliteleg partnar, men samarbeid er ikkje det same som medlemskap, og Europa er ikkje det same som EU. Det er fullt mogleg å stå utanfor EU og samtidig vera ein sterk aktør i europeisk samarbeid.

For Senterpartiet handlar dette om meir enn handel og institusjonelle løysingar. Det handlar om kven som skal ta avgjerslene som formar kvardagen til folk i Noreg. Skal dei takast her, av folkevalde som står til ansvar for norske veljarar, eller skal dei takast i Brussel? Senterpartiet er ikkje i tvil. I ei uroleg tid treng me meir nasjonal styring, ikkje mindre. Me treng å styrkja folkestyret, ikkje flytta makt lenger vekk frå folk.

Difor seier Senterpartiet i dag klart nei til å starta ei utgreiing om norsk EU-medlemskap. Me står fast ved eit viktig grunnleggjande prinsipp for Senterpartiet: Noreg skal styrast frå Noreg.

Arild Hermstad (MDG) [12:57:54]: I dag kunne vi sikret flertall for en kunnskapsbasert EU-utredning for Norge. Om dette ene partiet hadde stemt for, hadde vi altså fått den utredningen på bordet. Så kan man si: Ja, men disse utredningene som kommer, endrer jo ikke verden. Da har jeg lyst til å takke Senterpartiet for at man fikk igjennom Eldring-utvalget i 2021 – at man fikk flertall for å utrede alternativene til norsk EU-deltakelse. Det resulterte i at man veldig tydelig fikk bevist at det er ekstremt lite lurt å prøve å komme seg ut av EØS. Det finnes ingen gode alternativer til den avtalen. Tvert imot – vi er nødt til å innføre flere av EU-direktivene. Eldring-utvalget fikk jo aldri lov til å se på om det er mulig å melde oss inn i EU, og hva det ville gitt.

Hvis Arbeiderpartiet ikke hadde sagt at det ikke var hensiktsmessig å gjøre dette i dag, kunne vi altså fått en tilsvarende utredning. Mitt håp er at vi ville oppnådd noe av det samme som vi oppnådde med Eldring-utvalget, nemlig at det hadde blitt veldig vanskelig stadig vekk å komme og si at Norge skal ut av EØS. Det er færre partier som mener det, og det er til og med slik at av dem som mener det, er det færre partier som tør å snakke om at de vil det. Det er nettopp det vi kunne oppnådd hvis vi

hadde hatt en kunnskapsbasert EU-debatt som ikke var basert på 1994-logikken, men på den situasjonen vi lever i nå: et Russland som er mer aggressivt enn noensinne, og et USA som er helt uforutsigbart og helt tydelig viser at det er viktigere å snakke om Grønland og overta det enn å tenke på hva som er bra for NATO-traktaten.

Det er et kraftig varsko til oss om at vi må ta inn over oss at samarbeid over landegrensene kommer til å bli helt avgjørende for vår egen sikkerhet og vår egen trygghet, enten det dreier seg om helse, digitale rettigheter eller miljø. Veldig mye av det som gir et godt liv i Norge, bestemmes i Brussel og ikke i Norge. Da kan man jo ty til floskler om at Norge ikke skal styres fra Brussel, men fra Norge og fra Oslo, men man kunne også valgt å ta inn over seg den kunnskapen som helt tydelig viser at EU er på vei i en retning som vil gi mer sikkerhet for oss nordmenn i framtiden. Da er det ikke spesielt gunstig ikke å være med i de prosessene, ikke å delta, ikke å sitte i Parlamentet, ikke å ha byråkrater i Kommisjonen eller ikke å ha egne kommissærer som kan være med og påvirke politikken, men heller velge ikke å delta i det demokratiske fellesskapet i EU. Vi burde i hvert fall kunne utrede hva vi kunne fått igjen for å delta.

Jeg er lei meg for at alle disse forslagene i dag blir stemt ned, men jeg er helt sikker på at vi før eller siden uansett er nødt til å ta denne debatten.

Jeg tar herved opp resten av forslagene MDG er med på.

Presidenten [13:01:01]: Da har representanten Arild Hermstad tatt opp de forslagene han refererte til.

Jonas Andersen Sayed (KrF) [13:01:10]: Vi lever i en urolig tid med mange store utfordringer foran oss. Ingen av disse utfordringene kan løses alene, og selvfølgelig må vi samarbeide tett med dem vi deler verdier og interesser med. Her står samarbeid i Europa og med EU i en særstilling. Norge har en nær tilknytning til EU, med EØS-avtalen som hjørnestein. I tre tiår har EØS-avtalen tjent oss godt. Den gir norsk næringsliv tilgang til 440 millioner mennesker i EUs indre marked, som er vårt desidert viktigste eksportmarked. For et lite land med en åpen økonomi er EØS-avtalen helt avgjørende for verdiskapingen i norske bedrifter i hele landet.

Samtidig er ikke EØS-avtalen perfekt, som vi så i høst da EU besluttet å innføre minstepriser på norsk ferrolegeringsindustri. Likevel: Som Eldring-utvalget slo fast, er det ikke realistisk å tro at vi vil være bedre tjent med en reforhandlet avtale eller alternativer som en sveitsisk handelsavtale. Det som derimot ville vært konsekvensen, er enda større usikkerhet for tusenvis av norske arbeidsplasser.

I en uperfekt og uforutsigbar verden er det naivt å tro at et norsk EU-medlemskap alene vil løse de utford-

ringene vi står overfor. Vi vet at en opprivende EU-debatt, som dette forslaget indirekte handler om, samtidig i seg selv vil bidra til usikkerhet og utrygghet for mange norske bedrifter, lokalsamfunn og enkeltmennesker. Det er ikke mangel på kunnskap som gjør at et klart flertall av befolkningen er motstander av et EU-medlemskap.

For KrF handler vårt nei grunnleggende sett om suverenitet og politisk handelfrihet de gangene våre interesser ikke sammenfaller med Brussel, spesielt når det gjelder naturressursene våre og viktigheten av å kunne ha en nasjonal landbruks- og fiskeripolitikk, for å kunne opprettholde bosetting og matproduksjon i hele landet og ha et minimumsnivå av matberedskap og selvforsørgelse av jordbruksprodukter.

EU vil heller aldri kunne erstatte NATO i norsk sikkerhetstenkning. Vår viktigste allierte i Europa er Storbritannia, som heller ikke er en del av EU. Det aller meste av den militære kapasiteten i NATO kommer fra land utenfor unionen. Samtidig er det helt rett, som det blir sagt, at EU de siste årene har tatt en større sikkerhetspolitisk rolle og utvikler samarbeid med NATO på områder som militær mobilitet og styrking av kapasiteten i europeisk forsvarsindustri. I denne situasjonen har vi en gjensidig interesse av å samarbeide tettere.

I en urolig tid skal vi samarbeide mer, ikke mindre, men vi skal gjøre det på en måte som ivaretar grunnleggende norske interesser, samtidig som vi tar del i løsnin-ger som styrker Europa.

Abid Raja (V) [13:04:19]: Vi i Venstre mener at norske interesser ivaretas best gjennom et fullt norsk EU-medlemskap. Både verden rundt oss og EU selv endrer seg raskt og grunnleggende, og muligheten til å ivareta Norges interesser blir stadig mer krevende. EØS-avtalen og de over 100 tilleggsavtalene er både et stadig viktigere og et stadig mer utilstrekkelig rammeverk for Norges samarbeid med EU. Kostnadene ved utenforskapet blir høyere og mer synlige.

En ny debatt om Norges tilknytningsform til EU bør derfor være både fordomsfri og kunnskapsbasert, og den trenger et nytt faktagrunnlag. Vi i Venstre mener at regjeringen hadde muligheten til å framskaffe et slikt faktagrunnlag da den oppnevnte et offentlig utvalg for å gjennomgå og vurdere erfaringene med EØS-samarbeidet de siste ti årene, Eldring-utvalget. Mandatet omfattet også å se på tilknytningsformen til Canada, Sveits og Storbritannia. I motsetning til Norge er ingen av disse landene med i det indre markedet.

Utvalgets konklusjon var tydelig på at det ikke er noen andre aktuelle tilknytningsformer for Norge enn dagens løsning med EØS-avtalen og de over 100 tilleggsavtalene, eller fullt EU-medlemskap. Alenegang vil ha

svært store negative konsekvenser for Norges økonomi, næringsliv, beredskap og velferd. Dessverre fikk ikke utvalget i mandat å se framover og ta opp i seg konsekvensene for Norge av den kommende utviklingen i EU.

Vi i Venstre mener at regjeringen ikke trenger et vedtak i Stortinget for å igangsette en offentlig utredning. Regjeringen la i desember 2025 fram sin plan for Norge, hvor det bl.a. står: «Regjeringen vil styrke samarbeidet med våre største handelspartnere, og særlig EU (...)».

Jeg vil understreke at Norge står i en tid der sikkerhet, økonomi og verdier utfordres på måter man ikke har sett på flere tiår. Russlands angrepskrig mot Ukraina på den ene siden og USAs demokratiske tilbakegang på den andre har endret Europas sikkerhetspolitiske landskap fundamentalt. Amerikansk vilje til å true til seg alliert territorium forverrer denne situasjonen. Vi er av den oppfatning at samarbeid med venner, naboer, allierte og likesinnede er et gode, og foretrekker tett samarbeid framfor alenegang.

Jeg viser også til at Island har startet en EU-debatt. Folkeavstemning er varslet av statsministeren der, og det er en reell mulighet for at man får et islandsk EU-medlemskap innen relativt kort tid. Dette vil påvirke relevansen av EØS-avtalen, som da bare vil bestå av Norge og Liechtenstein. Vil vi virkelig dette?

Da vi i Venstre samtidig erkjenner at det er delte meninger om spørsmålet om EU-medlemskap i Norge, mener vi det er riktig å innhente kunnskap for deretter å gjennomføre en bred, kunnskapsbasert debatt, før man tar stilling til hvorvidt Norge skal søke EU-medlemskap. Derfor har vi vært med på å fremme forslag om utredning av norsk EU-medlemskap. Jeg ser fram til replikkveksling med utenriksministeren for å høre hvorfor de ikke er for at man i det minste skal utrede et norsk EU-medlemskap.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:07:36]: EØS-avtalen er bærebjelken i Norges forhold til Europa. Avtalen har, som Eldring-utvalget også har vist, tjent norske interesser svært godt og er i dag avgjørende for både norsk næringsliv, norsk økonomi i sin brede alminnelighet og nordmenn som ønsker å reise, studere og jobbe i Europa – altså EØS-avtalen pluss de over 100 tilleggsavtalene vi har laget gjennom de siste tre tiårene.

Samtidig er jeg veldig tydelig på at vi står i en geopolitisk situasjon som er dramatisk endret. Europas betydning for oss har blitt enda større, enda viktigere. Det er enda viktigere enn det var for oss å ha et sterkt europeisk samarbeid, og det er derfor helt naturlig at vi diskuterer vårt forhold til Europa.

Jeg ser tydelig i min jobb som utenriksminister at selv om EØS har fungert godt, har vår tilknytningsform

også sine begrensninger. Det handler om at EU vokser i omfang, jobber på tvers av sektorer og styrker sin geopolitiske posisjon gjennom nye virkemidler. Stadig mer av politikktutviklingen i EU berører Norge direkte, selv om den ikke treffes av EØS-samarbeidet. Dette har vært et poeng jeg har framført både i utenrikspolitiske redegjørelser og i europapolitiske redegjørelser, og vil fortsette å kommunisere også framover. Det er ikke fordi EØS-avtalen ikke også har utvidet seg, men fordi EU-samarbeidet dreier seg om så mye mer. Dette må vi ta inn over oss.

Samtidig er det ikke flertall i denne sal for noen annen tilknytningsform, og det er et politisk faktum vi skal forholde oss til. Det er også viktig for oss å understreke at regjeringens program, det mandatet jeg har som utenriksminister, og det regjeringen ønsker å gjøre, er å prioritere å ivareta norske interesser overfor EU best mulig. Det betyr å forsvare, bevare og videreutvikle EØS-avtalen og de andre avtalene og inngå flere avtaler når EU-samarbeidet utvider seg.

Det må gjøres nettopp på grunnlag av kunnskap, og den kunnskapen prøver vi hele tiden å formidle gjennom både statsministerens sikkerhetspolitiske redegjørelse, mine utenrikspolitiske redegjørelser, bl.a. i neste uke, europapolitiske redegjørelser, det løpende arbeidet i Europautvalget og i en rekke andre fora. Det er svært viktig at vi forstår hva som skjer i Europa nå, og hva som skjer i verden, som igjen påvirker Europa.

Det å lage en spesifikk utredning om medlemskap mener jeg er å starte i feil ende, for dette er et dypt politisk spørsmål, og det har alltid vært diskutert og vil bli diskutert som et grunnleggende politisk spørsmål. Vi har nettopp hatt Eldring-utvalget, og rapporten er anbefalt lesning. Jeg tror det fortsatt er representanter som med fordel kan studere den enda nøyere. Regjeringens svar er at vi skal være EUs nærmeste og mest pålitelige partner. Dette er i norsk interesse, det er det vi ønsker å bruke ressursene på nå. Vi trenger ikke å utrede oss fram til det som er et grunnleggende politisk spørsmål, men det å ha en debatt om Europa, det ønsker jeg velkommen hver eneste dag.

Presidenten [13:10:47]: Det blir replikkordskifte.

Abid Raja (V) [13:10:57]: Om jeg har forstått utenriksministeren korrekt, er han i utgangspunktet jammann – for EU og kanskje også potensielt for at Norge en dag fullt ut kan bli medlem av EU. Det er iallfall slik jeg har tolket utenriksministeren.

Så er spørsmålet, tatt i betraktning at det er delte meninger om norsk EU-medlemskap både i denne salen og selvfølgelig også der ute i befolkningen: Ville det ikke vært klokt å ta initiativ til å starte en utredning av hvordan et norsk EU-medlemskap hadde sett ut, slik at man

fikk alle fakta på bordet, og at man også, basert på de faktaene, kunne hatt en offentlig, godt opplyst debatt?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:11:45]: Jeg vil først understreke at jeg er veldig opptatt av en kunnskapsbasert og opplyst debatt, og jeg mener at alt som kan bidra til det, i utgangspunktet er positivt. Men det å sette i gang med en utredning om spørsmålet om medlemskap tror jeg veldig fort vil bli oppfattet som et signal om at det er den veien man nå skal, og det er altså etter min mening et dypt politisk spørsmål.

Vi har fra både 1972 og årene før det og 1994 og årene før det erfaring med hvordan dette utviklet seg som et dypt politisk spørsmål i alle partier. Jeg mener at det er der det hører hjemme, i det vanlige politiske ordskiftet, og at dette ikke er en sak der man på en slags teknisk måte kan utrede seg fram til det riktige svaret. Så det er egentlig en dyp tro på betydningen av det opplyste ordskiftet som gjør at jeg mener at det ville være en litt rar inngang akkurat nå. Men jeg vil bruke enhver anledning til å bidra til – i den grad vi kan gjøre det fra Utenriksdepartementet – en opplyst debatt om hva som skjer i Europa, og om hva som ligger i vår tilknytningsform, både muligheter og begrensninger, og hvordan vi kan utnytte den bedre.

Abid Raja (V) [13:12:48]: Normalt har vi jo tro på at slike offentlige utredninger bidrar til å opplyse offentligheten på en klok måte, altså at man får parkert de fordommene man eventuelt har, eller de mytene man har. Det som ikke stemmer, blir på en måte slått helt klart fast. For eksempel var det for bare noen minutter siden en annen representant her oppe og snakket om at det vil være å overgi suverenitet, at vi ikke lenger kommer til å være et fungerende demokrati. Hvis man går til Sverige, Danmark eller Finland, våre naboland, som er våre nærmeste allierte, og som vi deler et stort kulturelt, tradisjonelt og religiøst fellesskap med, er det ingen av dem som vil si at de har gitt fra seg sin suverenitet, at de har sluttet å eksistere som et demokrati. En offentlig utredning kan bl.a. bidra til å slå fast at det er skremmelspropaganda. Utenriksministeren har tidligere sagt at det ikke er riktig timing nå. Mitt spørsmål er: Når vil det bli bedre timing, når Island i disse dager skal starte en folkeavstemning og vi kommer til å bli igjen alene sammen med Liechtenstein? Når vil det bli bedre timing enn akkurat nå?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:13:53]: Mitt svar på det er egentlig det samme: Jeg mener at dette er dypt politiske spørsmål. Det har seg slik at jeg deler representanten Rajas vurdering av de spørsmålene. Mange vil jo mene at Sverige, Danmark og Finland har mer innflytelse på sin hverdag fordi de er med og bestem-

mer de reglene som uansett gjelder for dem, men som vi da ikke er med på å ha bestemmelse over. Det er et politisk utsagn, som vi faktisk er enige om, men det er et politisk utsagn. Det er mer enn en slags teknisk sannhet, for dette kan man vurdere fra flere ulike sider.

Det er også mitt poeng, at det å forsøke å sette dette bort til en slags komité som skal finne det riktige svaret, ikke er svaret på et så dypt politisk spørsmål som dette. Men jeg er veldig opptatt av å si at vi trenger all den kunnskap vi kan få, og vi har mange kanaler for det. Allerede neste uke kommer jeg tilbake med årets utenrikspolitiske redegjørelse. Der kommer jeg til å si en del om nettopp dette, med invitasjon til en debatt som vi kan ha her i salen på torsdag, som en av de første anledningene til å gå videre inn i dybden av dette.

Abid Raja (V) [13:14:55]: Jeg skulle gjerne etterlyst litt politisk lederskap. Utenriksministeren sa at det ikke er et flertall på Stortinget for dette. Høyre er for å utrede et EU-medlemskap, og jeg tror de også er for et EU-medlemskap. MDG har jeg lest i samme lei, Venstre også, og jeg tror at hvis Arbeiderpartiet hadde tatt det skrittet, er det faktisk flertall på Stortinget for å utrede og eventuelt også for å ta skrittet fullt ut.

Jeg vil stille noe som kanskje er et litt politisk spørsmål. Alt er jo politikk her, men dette er kanskje et litt mer partipolitisk spørsmål: Det er ja-menn i denne regjeringen, og kanskje ja-kvinner også, for den saks skyld – iallfall statsministeren, finansministeren, utenriksministeren og helseministeren har jeg lest sånn at de alle er ja-menn – og hvis alle de ja-mennene og de ja-kvinnene som eventuelt også er med, hadde stått fram og sagt at de nå svært gjerne vil starte denne debatten, har utenriksministeren da troen på at man hadde bidratt til å flytte opinionen i retning av at det faktisk kunne ha blitt et ja-flertall i befolkningen også? Eller har man ikke troen på de evnene?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:16:05]: Jeg er opptatt av politisk ledelse, og jeg er veldig opptatt av å si at vi er i en krevende situasjon, mer krevende enn på veldig lenge. Gapet mellom det vi er med på gjennom EØS – pluss 100 tilleggsavtaler – og EU, er blitt større. Vi må jobbe hardere. Det er mitt svar på det i den nåværende situasjonen, og det har jeg vært veldig tydelig på over lengre tid. Jeg har også vært opptatt av å være ærlig om det og å si at svaret på det er å stå opp for å forsvare EØS-avtalen og videreutvikle samarbeidet med EU.

Selv om vi nå skulle ha startet en prosess mot medlemskap, så er det mange år fram. Vi har en rekke utfordringer her og nå som må løses her og nå. Jeg er tilhenger av et politisk ordskifte. Det er klart at enkeltpersoner betyr noe i politikken, men i mitt parti, i hvert fall, møtes vi

da til landsmøter og tenker over politikken. Dette er en type spørsmål som – om det skulle bli aktuelt en dag – ville kreve at man tok en stor partipolitisk behandling av det. Det regner jeg også med gjelder andre partier i Norge, at det er sånn man behandler så dype spørsmål, og ikke bare gjennom en slags teknisk utredning.

Arild Hermstad (MDG) [13:17:20]: Til det siste vil jeg bare si at vi i MDG hadde en veldig grundig prosess i partiet – vi diskuterte dette og lagde vår egen kunnskapsbaserte prosess, som resulterte i et veldig tydelig ja-flertall. Jeg kan anbefale flere partier å følge den oppskriften hvis man er usikker på om man har det rette standpunktet.

Da jeg var i EU for noen uker siden, var det helt tydelig at de byråkratene og politikerne vi møtte der, ikke visste helt hva EØS var for noe – vi måtte alltid forklare det. Når det kom nye politikere og byråkrater inn i komiteer og i Kommisjonen, lurte de på hva dette EØS var. Situasjonen i Parlamentet og i råds møtene er at det er 27 land som krangler, og de krangler ganske mye. De er veldig uenige om ting, de lager politikk sammen – og når de er ferdige, da er de ferdige. Det er ikke noe rom for å forhandle videre med Liechtenstein, Island og Norge. Er dette en oppfatning som utenriksministeren deler – at det er sånn det er?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:18:24]: Ja, det er helt riktig, jeg deler den oppfatningen. Det er først og fremst vi som kan EØS på rams, og det er derfor også hele tiden vår oppgave å sørge for at også nye generasjoner av politikere i EU blir kjent med, forstår og forholder seg til de reglene som gjelder i EØS. Det er et daglig arbeid, og det er ingen tvil om at det er en kunnskap som må opprettholdes, for de aller fleste disse menneskene ellers møter i sin politikkutforming, er andre medlemmer. Vi har en litt annen tilknytningsform. Vi er – ifølge oss selv, men mye mer interessant: ifølge EU – det nærmeste utenforlandet til EU, men nettopp de utfordringene har vi.

Jeg vil gratulere MDG med en god prosess. Jeg mener at det er veldig logisk for et grønt parti å innta samme standpunkt som grønne partier ellers i Europa har: at man må ha mer europeisk samarbeid. Det kan man da ta enten i form av et medlemskap eller et i hvert fall tett og nært samarbeid. Jeg undres til stadighet over dem som mener at man burde holde seg lenger unna EU av miljø- og klimagrunner, når resten av verden ser til EU som et slags fyrårn i det praktiske arbeidet på dette feltet.

Arild Hermstad (MDG) [13:19:31]: Ja, det er fristende å dra det litt videre og peke på den koalisjonen som både utenriksministeren og jeg er en del av for å lage

statsbudsjett. Det er også verdt å merke seg at venstresiden i Norge er veldig forskjellig fra venstresiden i Europa. Det inkluderer også det sosialdemokratiske Arbeiderpartiet, som har veldig mange søsterpartier som er varme tilhengere av europeisk samarbeid og mener at EU-land bør samarbeide mer. Ikke minst vil også mye av det skje gjennom et nordisk samarbeid, som fort kan ende med at Island også blir en del av EU.

Spørsmålet mitt er egentlig, for stadig vekk hører vi at Norge skal være tett på prosessene – det som skjer i EU, skal vi være tett på, og vi skal ha god dialog: Er det i prinsippet mulig å være tett på når man ikke sitter i parlamentarikerforsamlingen, når man ikke har byråkrater eller kommissærer fra Norge, og når man heller ikke deltar i de ministerrådene hvor man til slutt blir enige om den endelige politikken – «seal the deal»? Hvordan kan man da egentlig være tett på gjennom EØS-avtalen? Er det i det hele tatt mulig?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:20:38]: Dette er viktig, og jeg er opptatt av å være ærlig i disse krevende spørsmålene. Det er selvfølgelig slik at medlemsland har mer innflytelse enn ikke-medlemsland – å si noe annet ville være meningsløst – men vi jobber altså for å være så tett på som mulig. Den erfaringen vi har bygget opp gjennom mange år, er at hvis man er tidlig inne i prosesser, hvis man har gode ideer og kunnskapsbaserte innspill og ikke minst velger sine slag, da kan man påvirke saker i en tidlig fase og ganske like mot slutten. Det er nettopp det handlingsrommet som Eldring-utvalget så forbilledlig drøfter, og som ofte blir misforstått i Norge dit hen at når EU er ferdig, kan man velge fra en slags meny hva man har lyst til å være med på. Det er ikke det avtalen sier. Det skal være et felles regelverk i Europa, men man har altså muligheten hvis man kjenner sin besøkelsestid tidligere i prosessen.

Det krever en særegen form for kompetanse, og den vil jeg også si at Norge, ved både Utenriksdepartementet og mange andre departementer, har utviklet for å ha den tilknytningsformen vi har valgt – med de ulemper og fordeler den måtte innebære.

Arild Hermstad (MDG) [13:21:42]: Det som også skjer når EU har sine prosesser, er at de politiske prosessene starter tidlig. Man drar hjem til sine hjemland, de respektive partiene drøfter politikken i sine partigrupper, og man får en debatt om det som skal skje, f.eks. i energipolitikken. Den debatten vi har her hjemme, kommer kanskje 15 år etter at EU-land har diskutert. Nå er det fortsatt en del direktiver fra den fjerde energimarkedspakken som ligger i skuffen, mens EU sitter og diskuterer en sjettede. Det betyr at vi er ganske akterutseilt i den politiske debatten som utenriksministeren og jeg

ønsker, og det betyr også at vi henger etter i virkelighetsoppfatningen.

Da vi var i Brussel for noen uker siden, var de viktigste spørsmålene til EU fra både Høyre, Arbeiderpartiet og flere andre partier hvorfor de har dette Arktis-moratoriet og ikke vil lete etter olje og gass i Arktis. Det er umulig for Norge å forstå det, for vi har ikke deltatt i diskusjonen EU har om hvordan vi skal komme oss ut av fossildalderen og inn i den fornybare tidsalderen. Er det en virkelighetsoppfatning som også utenriksministeren deler?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:22:51]: Nettopp EUs nye arktiske strategi er et godt eksempel på hvordan man kan påvirke prosessene. Her har vi meldt oss på tidlig og snakket med dem vi finner, både i Kommisjonen, i Parlamentet og i Rådet, som er opptatt av arktiske spørsmål, som nå er veldig høyt på dagsordenen. Her har vi åpenbart kompetanse: Vi bor i Arktis og har jobbet med arktiske problemstillinger om både klima og miljø, men også med sikkerhetspolitiske, utenrikspolitiske og befolkningspolitiske spørsmål knyttet til Arktis, og vi kommer med innspill. Jeg er ganske optimistisk om at vi denne gangen vil ha mer gjennomslag. Blant annet var Kaja Kallas, EUs utenrikssjef, i Nord-Norge sammen med meg for kort tid siden og hadde en grundig gjennomgang av dette. Hvis vi sier at her er vi relevante for dere i EU, og vi har kunnskap å bringe til torgs, da kan man påvirke.

Samtidig vil jeg alltid være enig i at det er klart at medlemsland har en annen form for innflytelse, men de har jo da valgt hele pakken.

Presidenten [13:23:51]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Trine Lise Sundnes (A) [13:24:06]: Vårt samarbeid med EU er svært viktig. Norge står midt i en hverdag preget av høye renter, dyrere mat, klimarisiko og en urolig sikkerhetssituasjon. I bakgrunnen av dette står EU og fatter beslutninger som treffer oss, enten vi liker det eller ikke.

I Arbeiderpartiet er vi opptatt av at debatten om Norges forhold til EU skal være åpen, kunnskapsbasert og levende, og vi er opptatt av å bidra til dette for å løfte engasjementet om norsk europapolitikk.

Det er fortsatt behov for systematisk og bred kunnskapsutvikling om konsekvensene av EUs politikk for Norge, og om hvordan norske interesser best ivaretas. Dette gjelder særlig på områder som sikkerhets- og forsvarssamarbeid, energi, klima, beredskap, teknologi og handel, der EU i økende grad former de rammebetingelsene Norge må forholde seg til. Derfor mener Arbeider-

partiets medlemmer i komiteen at regjeringen bør videreutvikle det eksisterende kunnskapsgrunnlaget om Norges europapolitikk, bl.a. gjennom styrket utredningskapasitet i forvaltningen, tett samarbeid med forskningsmiljøer og forbedret åpenhet og dialog med Stortinget og sivilsamfunnet. Slike tiltak vil gi alle lag av befolkningen et bredere grunnlag for å vurdere norsk europapolitikk og tilknytningsformer over tid, uten at man beslutter en egen isolert utredning av norsk EU-medlemskap. Derfor står Arbeiderpartiet bak flertallets forslag om å avvise representantforslaget, samtidig som vi vil fortsette å arbeide for et sterkere og mer kunnskapsbasert norsk samarbeid med EU, og vi bidrar mer enn gjerne i det ordskiftet.

Presidenten [13:25:40]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:26:21]

Interpellasjon fra representanten Kamzy Gunaratnam til utenriksministeren:

«For litt over ett år siden ble det avholdt valg på Sri Lanka. Valget ble møtt med forsiktig optimisme internasjonalt, særlig knyttet til den nye regjeringens antikorrupsjonslinje og signaler om politisk kursendring etter år med borgerkrig, økonomisk kollaps og svekket tillit. Samtidig er det grunn til å spørre om varslede endringer omsettes i handling. Det rapporteres fortsatt om riving av hinduistiske templer, etablering av buddhistiske strukturer i tamilske områder, nye funn av massegraver og vedvarende militær kontroll i nord og øst.

Hvilke løfter ble gitt av den singalesiske regjeringen overfor egen befolkning og det internasjonale samfunnet, og i hvilken grad følges disse opp, hvordan vurderer Arbeiderparti-regjeringen dagens menneskerettssituasjon på Sri Lanka, og hvilke konkrete virkemidler vil Norge bruke for ansvarliggjøring, demilitarisering og beskyttelse av etniske og religiøse minoriteter?»

Kamzy Gunaratnam (A) [13:27:31]: Jeg ble født på et krigsherjet Sri Lanka i 1988. Min mor gjemte seg høygravid i templer og på skoler hver gang flyalarmen gikk, med meg i magen. Jeg ble født, min lillebror ble født, og livet førte oss til trygge Norge – først til Hammerfest, senere til Oslo.

Borgerkrigen tok slutt i mai 2009, men når en krig avsluttes, betyr det ikke nødvendigvis at det samme skjer med konflikten. I sluttfasen fantes det ingen trygge steder. Sivile søkte tilflukt i områder som formelt ble omtalt som «trygge soner», men hvor granater fortsatt traff. Sykehus, skoler og religiøse bygg ble ikke lenger opplevd som beskyttelse, men som risikosoner. Tamilere og muslimer opplevde en brutalitet som Stortinget, over

flere år og på tvers av partier, har vært enige om må undersøkes av uavhengige aktører – fordi sannheten må fram. Det er et ønske fremmet av mange land, men aldri fullt ut tillatt av Sri Lankas myndigheter.

Fortiden preger fortsatt nåtiden – helt konkret. Under anleggsarbeid i Chemmani-området i Jaffna ble menneskelige levninger avdekket. Det var ikke bare enkeltfunn, men massegraver med levninger etter voksne, unge, barn, ja til og med spedbarn. Mennesker som en gang hadde navn, familier og liv, var redusert til anonyme rester under jorden.

Chemmani er ikke et tilfeldig sted. Området har i flere tiår vært knyttet til saker om tvungne forsvinninger: foreldre som aldri fikk begrave sine barn, barn som vokste opp uten å vite hva som skjedde med deres foreldre. Dette er uavklarte skjebner, dette er familier som fortsatt venter på svar.

FNs høykommissær for menneskerettigheter har møtt familier til savnede, foreldre, ektefeller, barn – mennesker som fortsatt stiller de samme spørsmålene: Hva skjedde? Hvor ble de av? Hvorfor fikk vi aldri vite?

Kriger avsluttes ikke bare når våpnene stilner. De avsluttes først når samfunn lykkes med rettferdighet og ansvarliggjøring.

Disse utfordringene handler ikke bare om fortiden. Terrorangrepene i påsken 2019 er ett eksempel. Kirker og en rekke andre bygninger ble bombet – mennesker i bønn, mennesker på jobb, mennesker midt i hverdagen. Liv ble revet bort på sekunder, familier ødelagt, et helt land traumatisert.

Årene etter har vært preget av alvorlige spørsmål om etterretning, ansvar og politisk håndtering. Så sent som i går ble landets tidligere etterretningssjef arrestert i forbindelse med etterforskningen – for potensiell medvirkning. Dette understreker at rettssikkerhet og institusjonell tillit fortsatt er høyst levende spørsmål på Sri Lanka.

Grunnleggende rettigheter utfordres fortsatt. Homofili er fremdeles kriminalisert under lovgivning fra kolonitiden. For mange betyr ikke dette bare lover på papiret, det betyr frykt for å bli avslørt, frykt for å bli arrestert, frykt for å bli utstøtt. Abortlovgivningen er blant de mest restriktive i regionen. Tilgang til prevensjon er ujevn. Dette påvirker kvinners helse, kvinners autonomi og kvinners livsvalg.

Internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner har dokumentert riving av hinduistiske templer i nord og øst. Dette handler ikke bare om bygninger, det handler om steder hvor mennesker har bedt, sørget og feiret i generasjoner – om historie, identitet, kultur og arv som slettes, rett foran øynene på oss.

Sri Lanka er et land med store muligheter, men varig stabilitet kan ikke bygges dersom store deler av befolk-

ningen opplever at rettferdighet, rettigheter og rettsikkerhet forblir uavklart.

Norge er et lite land, men med lang tradisjon for internasjonalt engasjement – fordi vi vet at demokrati og menneskerettigheter ikke er geografisk begrenset. Derfor er det legitimt å stille spørsmålene: Hvilke reformløfter ble gitt av den srilankiske regjeringen etter valget? Hvordan vurderer vi utviklingen i menneskerettighets-situasjonen, sett i lys av de løftene som ble gitt? Hvilke virkemidler kan Norge bidra med for å støtte rettsstat, stabilitet og forsoning?

Dette handler ikke om å peke finger. Det handler om å være konsekvent i forsvaret av universelle rettigheter, uavhengig av om man bor i Oslo, Jaffna eller Hamnerfest.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:32:31]: La meg først rette en varm takk til representanten Gunaratnam for å ta opp dette viktige spørsmålet. Det er jo veldig mange mennesker i Norge med røtter på Sri Lanka. Mange nordmenn kjenner godt til Sri Lanka, og Norge har vært engasjert. Det er veldig riktig og naturlig at vi diskuterer utviklingen på Sri Lanka her i Stortinget gjennom denne interpellasjonen.

Sri Lankas president, Dissanayake, med sin venstreorienterte koalisjon, National People's Power, vant valget høsten 2024 med bred støtte, også i nord og nordøst i landet, områder som tradisjonelt har stemt på lokale partier. Det var altså en bred koalisjon som vant valget, med løfter om en ny politikk. I valgkampen kom løfter om en mer rettferdig økonomisk politikk og å ta tak i mange langvarige menneskerettighetsutfordringer som ikke har vært tilstrekkelig adressert. Over ett år etter valget er det en gryende utålmodighet i befolkningen om både innfrielse av valgløfter og viktige reformer.

Antikorrupsjon var et viktig krav under de store protestene i 2022 og sto sentralt i valgkampen som ledet fram til dette valget, et valg som på mange måter også var et oppgjør med tradisjonelle partier, dominert av familier som veldig ofte har byttet på makten i srilankisk politikk. Dissanayake-regjeringen har introdusert ny korrupsjonslovgivning, og flere profilerte politikere og tjenestemenn har faktisk blitt arrestert siden 2024.

Valgkampløfter om opphevelse av den kontroversielle antiterrorloven, PTA, lar imidlertid vente på seg. Lov-en, som fortsatt er på plass, gir vide fullmakter som har blitt misbrukt til å slå ned på menneskerettighetsforkjempere og politiske aktivister. Regjeringen sier at et nytt lovforslag er forestående, men opposisjonen frykter at problematiske aspekter med antiterrorloven vil videreføres.

I likhet med tidligere presidenter har president Dissanayake så langt ikke fremmet tiltak for å ansvarlig-

gjøre folk etter omfattende menneskerettighetsbrudd begått under borgerkrigen. Vi skal huske at dette var en borgerkrig som varte i et kvart århundre. Det var en svært blodig borgerkrig mellom regjeringen og de separatistiske tamiltigrene med veldig mange ofre – både folk som ble drept og skadet, og også store og mange sår på folks sinn.

Norge legger vekt på å fortsette dialogen med srilankiske myndigheter om deres arbeid for forsoning, overgangsjustis og menneskerettigheter. Selv om Sri Lanka er et flerkulturelt samfunn, opplever kristne, muslimer og hinduer jevnlig diskriminering, trakassering og til dels også vold. Vår ambassade i New Delhi besøker Sri Lanka jevnlig og opprettholder tett kontakt på politisk nivå, og også med sivilsamfunnsorganisasjoner og andre relevante aktører. Menneskerettighetssituasjonen reises med myndighetene, og vi henter innspill fra diasporamiljøer, interreligiøse nettverk og andre initiativer som fremmer fred, forsoning og menneskerettigheter på Sri Lanka. Blant annet ved å støtte Menneskerettighetsfondet har Norge styrket arbeidet til lokale menneskerettighetsforkjempere i deres innsats for å dokumentere brudd og for å gi juridisk bistand. Norge støtter også tiltak for å bekjempe straffrihet og for å få bedre tilgang til rettsystemet.

Norge har konsistent støttet resolusjoner om Sri Lanka fra FNs menneskerettighetsråd, som for øvrig møtes i disse dager. Det er behov for å fortsette forsoningsarbeidet etter borgerkrigen, spore opp forsvunne og sikre overgangsjustis. Det er også viktig å sikre minoritetenes rettigheter og representasjon, inkludert på lokalt nivå og på provinsnivå. Dette må være et inkluderende arbeid. Vi forsøker å fremme ansvarlighet, rettferdighet og reell forsoning, inkludert som medforslagsstiller til den siste resolusjonen om dette, i oktober 2025. Utenriksdepartementets statssekretær, Andreas Kravik, skal besøke Sri Lanka neste uke, og det legges opp til et bredt program med bl.a. flere møter på politisk nivå. Alle de temaene jeg nå har berørt her, vil også være en naturlig del av hans program.

Norge har et godt forhold til Sri Lanka, også etter nedleggelsen av ambassaden i 2023. Vi har et utviklings-samarbeid som består av en portefølje som inkluderer faglig samarbeid innenfor fiskerisektoren, jobbskaping, næringsutvikling, styresett, demokrati, forsoning og likestilling. Innsatsen her går også til de tidligere krigsherjede områdene i nord og nordøst, der storparten av den norsk-srilankiske diasporaen har sin herkomst. Det norske avtrykket er selvfølgelig lavere enn da vi hadde en stedlig ambassade, men vi gjør det vi kan for å sørge for å være til stede.

Jeg vil til slutt si at vi var veldig tidlig ute i forbindelse med syklonen Ditwah, som rammet landet i november,

og bidro bl.a. med 20 mill. kr i humanitær støtte til Sri Lanka. Det er midler som har gått til Røde Kors-bevegelsen og FN-systemet.

Kamzy Gunaratnam (A) [13:37:50]: Tusen takk til utenriksministeren for svaret.

Vi har en veldig stor norsk-tamilsk gruppe i Norge – en ganske hardtarbeidende gruppe, om jeg kan legge til det – og de følger med på debatten i dag. Som utenriksminister i Norge kan han ikke fortelle den srilankiske regjeringen hva den skal gjøre, men etterlysningen i sivilsamfunnet er å vise at norske myndigheter følger med på uretten som skjer på Sri Lanka. Hva ønsker utenriksministeren å kommunisere til alle dem som følger med på debatten her i dag?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:38:40]: Jeg vil da bruke anledningen til å sende en hilsen til alle av srilankisk herkomst, tamiler og andre, som følger denne debatten og som naturligvis er engasjert i disse spørsmålene, ved å si at Norge er til stede. Min statssekretær reiser dit i neste uke, og han vil igjen ta opp disse spørsmålene. Det er selvfølgelig slik at srilankisk politikk bestemmes på Sri Lanka, men samtidig er det slik at med vårt langvarige engasjement for og i det landet, og det forhold at det er mange av srilankisk herkomst i vårt land, er vi opptatt av disse spørsmålene. Vi ønsker å gi råd, vi ønsker å uttrykke forventninger, vi ønsker å støtte opp om sivilsamfunnet, og vi ønsker også en politisk utvikling som gjør at landet igjen kan forenes og forsones og se framover.

Siden jeg er noen år eldre enn representanten Gunaratnam, kan jeg si at jeg husker at man før borgerkrigene snakket om Sri Lanka som et av de mest lovende utviklingslandene. De hadde en veldig høy «human development index», det var et land som var kommet langt, men som dessverre ble revet i stykker av en brutal borgerkrig og mistet det som ellers kunne ha vært mange gode år. Det er en god påminnelse om alvoret i at man ikke klarer å løse den typen interetniske og interreligiøse spørsmål på andre måter, og man kan da dele erfaringer vi har samlet fra mange andre fredsprosesser om hvordan man gjør det, bl.a. med tanke på overgangsjustis. Det kan skje enten i form av et rettsoppgjør eller en sannhetskommisjon, eller et forsøk på å komme fram til en form for enighet om hva som en gang skjedde. Det er ofte bra i seg selv, men også bra for at et land kan se framover mot en mer samlet framtid.

Vi tenker på dere som følger med med særlig interesse for Sri Lanka, og vi kommer til å fortsette vårt arbeid langs de linjer jeg trakk opp i mitt hovedsvar.

Lavrans Lyngstad (A) [13:40:52]: Selv om borgerkrigen fikk en blodig slutt i 2009, betyr ikke det at 30 år

med brutal krigføring mot den tamilske og muslimske befolkningen er borte, heller ikke den systematiske diskrimineringen i tiårene før borgerkrigen.

Bomber, granater, fordrivelse, drap, vold, mishandling og seksuell vold forsvinner ikke. I borgerkrigen ble seksuell vold brukt som våpen. Kvinner ble voldtatt systematisk, menn ble lemlestet – og alle andre grusomheter man kan tenke seg mot uskyldige mennesker, sivile, våre medmennesker. Hele samfunn ble undertrykt gjennom skam og frykt for seksuell vold.

I en ny FN-rapport fra januar sier en overlevende det sånn: Vi har lært å leve med at vi aldri vil få oppleve rettferdighet.

Ville noen av oss i denne salen akseptert det for oss selv, våre venner eller vår familie? Se for deg at du ble voldtatt av naboene dine. Familiemedlemmene dine er skutt, uten mening, uten skyld, og en dag er krigen over, men ingenting er annerledes. Du har de samme sårene, de samme traumene og de samme naboene. Du har et rettssystem og en regjering som ikke bryr seg om det du ble utsatt for. Du har skammen, fortapelsen og frykten. Det forsvinner aldri.

Sri Lanka har en regjering som har lovet reform for samfunnet generelt og for tamilene spesielt. Fortsatt er det rungende stillhet når FN-rapporter slår fast manglende rettferdighet for ofrene gang på gang. Det virker for mange som om de ikke bryr seg.

På 1980-tallet fikk vi i Finnmark 700 nye tamilske venner, som bosatte seg langs kysten og holdt liv i fileteringsfabrikkene. De fleste endte senere opp i varmere strøk, etter at fileteringsindustrien gikk den veien den gikk. Men mange av dem savner familiemedlemmer. De savner svar – akkurat som dem som ble igjen på Sri Lanka.

Jeg håper utenriksministeren ser hvor mye vi bryr oss. Vi vet hvor viktig forsoning er, og fra sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid kjenner vi til hvor mye skam og frykt kan ødelegge for et folk. Får de ikke sannheten, kan livet aldri gå videre – ikke egentlig.

Vi har ikke glemt Sri Lanka.

Himanshu Gulati (FrP) [13:43:41]: Jeg vil gi representanten Gunaratnam ros for å ta opp et viktig spørsmål. Det er sterkt å høre på hennes egen historie, som dessverre ikke er unik. Som det ble nevnt her, har vi en stor srilankisk diaspora og en stor tamilsk diaspora i Norge, som jeg er sikker på også følger med og setter pris på denne debatten.

Det vi så på Sri Lanka, var nok en av de mest brutale konfliktene i nyere tid, mellom singalesere og tamiler, hvor det også ble begått stor urettferdighet og overgrep mot ikke minst tamiler, indere og mange minoriteter. Det at man har klart å komme videre fra det til en velfungerende nasjon i harmoni – til tross for at den ikke er

perfekt, det er fortsatt en lang vei å gå – er bra for verden, det er bra for dem som bor på Sri Lanka, og det er bra at man følger med og sørger for at den opprettholdes.

Så har vi den siste tiden også hatt en debatt om Norge som fredsnasjon, mye om utviklingshjelp og bistand, og både jeg og mitt parti både har og har hatt sterke meninger om det, som vi mener er viktige refleksjoner. Men vi mener også det er viktig å gi skryt der skrytet fortjenes, og det er gjort mye god innsats, også på Sri Lanka, ikke minst av Erik Solheim og andre som bidro til å skape tillit fra begge parter, noe som nok bidro til at noe av det verste gikk over. Så er jeg sikker på at debatten og uenighetene vil fortsette om Norges rolle på dette feltet, og det skal vi ta i riktige fora.

Jeg vil takke utenriksministeren for svarene – at det følges med på at den harmonien som er nå, opprettholdes, og at de utfordringene som fortsatt finnes, går i riktig retning.

Kamzy Gunaratnam (A) [13:45:54]: Jeg ble litt usikker på hva jeg skulle si når jeg får ordet for tredje gang, men jeg tenkte jeg skulle oppsummere litt av hovedpoengene mine fra hovedinnlegget.

Krigen tok slutt for 15 år siden. Siden har man avdekket levninger i Chemmani, altså et område i Jaffna, hvor veldig mange mennesker forsvant under krigen, og ingen fikk svar når det skjedde. I forrige måned kom FNs høykommissær for menneskerettigheter, som hadde møtt familiene til de savnede, og sa det fortsatt gjensto mange ubesvarte spørsmål, og mange var bekymret for sin framtid.

I 2019 skjedde det et terrorangrep målrettet mot kirker som man mistenkte tamilene på Sri Lanka for, men som man nå har arrestert en etterretningssjef – tidligere etterretningssjef, riktig nok – fra den srilankiske regjeringen for. Daglig forsvinner elementer fra områder som skal vise historien til disse områdene, noe som sletter historie og arv og gjør at veldig mange ikke lenger kan peke og si: Her er jeg fra, her er mine forfedre fra. Man sletter en historie.

Jeg er veldig glad for at man i hvert fall fra Arbeiderpartiet til Fremskrittspartiet i denne sal er enige om at valget i fjor skapte håp. Det gjorde det, men poenget med interpellasjonen i dag er at samtlige i sivilsamfunnet melder tilbake at det håpet ikke er blitt materialisert. Det er det jeg ønsker å formidle fra talerstolen i dag – at vi følger med, vi ønsker å følge dette opp, og vi håper at det håpet blir materialisert i handling, og at den forsoningen faktisk skjer.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:48:02]: På slutten av denne debatten vil jeg takke alle som har hatt ordet, for veldig gode, viktige og ganske samstemte innlegg. Jeg håper både tamiler og andre med røtter på

Sri Lanka tar med seg at her har det vært ganske tverrpolitisk enighet mellom de partiene som har engasjert seg, om betydningen av å følge med på det som skjer på Sri Lanka. Det er også et budskap dit, og jeg vil igjen takke Gunaratnam for å ha satt dette på dagsordenen.

Til representanten Lyngstad: Det var et godt og viktig innlegg om et veldig alvorlig tema – veldig mye vold, en brutal borgerkrig og også veldig mye seksuell vold. Det er også viktig, det som igjen ble nevnt av interpellanten, dette med kulturell utslettelse og forsøk på å undergrave historie og religiøse bygninger. Dette har gått i mange retninger. Dette er en strid som opprinnelig har gått i borgerkrigen mellom singalesere, hovedsakelig buddhister, og tamiler, hovedsakelig hinduer, men hvor også både kristne og muslimer har blitt rammet, og gudshus fra mange religioner og andre kulturelle uttrykk har blitt rammet. Det er veldig viktig å være klar over at det også er en del av slike konflikter.

Jeg tror alle her er enige om utålmodigheten og betydningen av at man kommer videre, og at man nå leverer på løftene. Jeg tror ikke det er riktig å si at regjeringen til Dissanayake ikke bryr seg. Mitt inntrykk er at dette var alvorlig mente løfter, ikke bare for å vinne valget, men at det tar tid å gjennomføre dem. Referansen til at en tidligere etterretningssjef nylig har blitt arrestert, er jo i og for seg et eksempel på at rettsvesenet til tider fungerer, og at man altså forsøker å stille folk til ansvar. Det kan være et tidlig, og kanskje sjeldent, eksempel på at en viss slik rettferdighet faktisk finner sted.

Det er ingen grunn til å miste håpet her, men når man skal presse på, tror jeg man også skal anerkjenne at det er gitt en del løfter som faktisk er gode. Det er et ganske bredt flertall bak regjeringen. Det burde være mulig å gjennomføre løftene. Da gjelder det ikke bare å presse på, men også å gi råd og være en støttespiller i det arbeidet både opp mot regjeringen og – som vi alltid ønsker – overfor sivilsamfunn, opposisjon og andre, slik at man kan få et velfungerende Sri Lanka i det lange løp.

Jeg takker for en god debatt om et viktig tema med en sjelden grad av tverrpolitisk enighet. Til representanten Gulati vil jeg si spesielt at de svarene jeg kan gi i dag, kan jeg gi fordi Norge har en omfattende freds- og forsoningsinnsats og -erfaring på godt og vondt – den har til dels også vært krevende – og en omfattende bistand. Det er derfor vi har noe å svare med. Det tolker jeg da som et sterkt innlegg til støtte for at det er viktig å engasjere seg også i land som ligger et stykke unna Norge.

Presidenten [13:50:56]: Med det er interpellasjonsdebatten over.

Det vil nå bli ringt til votering.

Votering

Presidenten [13:59:46]: Stortinget går da til votering og starter med resterende saker fra Stortingets møte 24. februar, dagsorden nr. 47.

Votering i sak nr. 7, debattert 24. februar 2026

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Maren Grøthe om å oppheve klimanøytralitetsmålet (Innst. 118 S (2025–2026), jf. Dokument 8:41 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Kari Sofie Bjørnsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Vedtak 897 av 14. juni 2016 om klimanøytralitetsmålet oppheves.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:41 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Maren Grøthe om å oppheve klimanøytralitetsmålet – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Senterpartiet og Rødt ble forslaget vedtatt med 55 mot 44 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.01.12)

Votering i sak nr. 8, debattert 24. februar 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i vergemålsloven (dekningsansvaret for vergeutgifter og kompetansen til å ta imot søksmål) (Innst. 127 L (2025–2026), jf. Prop. 166 L (2024–2025))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i vergemålsloven (dekningsansvaret for vergeutgifter og kompetansen til å ta imot søksmål)

I

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:

§ 30 skal lyde:

§ 30 Godtgjøring for vergeoppdraget og dekning av utgifter

Vergen har krav på godtgjøring for arbeidet som verge og har rett til å få dekket nødvendige utgifter i forbindelse med vergeoppdraget. Er vergen forelder til, barn av eller ektefelle eller samboer til *personen han eller hun er verge for*, kan det bare gis godtgjøring for arbeidet hvis særlige grunner taler for det. Godtgjøring og utgifter etter første og annet punktum dekkes av den som *har verge*. Har han eller hun en inntekt og formue som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av statsforvalteren.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om satser for godtgjøring og utgiftsdekning etter første ledd og kan også fastsette hva som skal anses som særlige grunner etter første ledd annet punktum. *Kongen kan også gi nærmere regler om at statsforvalteren skal dekke godtgjøring og utgifter i andre tilfeller enn nevnt i første ledd fjerde punktum i tilfeller der det vil virke åpenbart urimelig at personen selv må dekke kostnadene.*

§ 75 fjerde ledd skal lyde:

Krav om endring av dommen avgjøres ved nytt søksmål. Den som er fratatt den rettslige handleevnen, kan reise søksmål på egen hånd dersom han eller hun har evne til å forstå hva saken gjelder. *Søksmål reises mot staten ved statsforvalteren.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9, debattert 24. februar 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent-Joachim Bentzen, Kjersti Toppe, Erling Sande og Maren Grøthe om å unngå samfunnsskadelige følger av innføring av forenklet

forelegg ved mindre narkotikalovbrudd (Innst. 117 S (2025–2026), jf. Dokument 8:42 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Stian Storbukås satt fram to forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at forenklede forelegg som ilegges som straffereaksjon ved overtredelse av legemiddeloven § 31 a, skal føres inn i reaksjonsregisteret og framkomme i politiattester.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå relevant regelverk og politiets praksis for å påse at forenklede forelegg registreres i reaksjonsregisteret, og at opplysningene kan innhentes og videreformidles av klareringsmyndighetene i arbeidet med å ivareta samfunnsmessige hensyn.»

Det voteses alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:42 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent-Joacim Bentzen, Kjersti Toppe, Erling Sande og Maren Grøthe om å unngå samfunnsskadelige følger av innføring av forenklet forelegg ved mindre narkotikalovbrudd – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble innstillingen vedtatt med 63 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.52)

Votering i sak nr. 10, debattert 24. februar 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent-Joacim Bentzen, Geir Pollestad, Geir Inge Lien og Erling Sande om styrking av redningshelikoptertjenesten i Nord-Norge (Innst. 111 S (2025–2026), jf. Dokument 8:66 S (2025–2026))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:66 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bent-Joacim Bentzen, Geir Pollestad, Geir Inge Lien og Erling Sande om styrking av redningshelikoptertjenesten i Nord-Norge – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 11, debattert 24. februar 2026

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2026 under Justis- og beredskapsdepartementet (operatør av redningshelikopterbasen i Tromsø mv.) (Innst. 110 S (2025–2026), jf. Prop. 32 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Stian Storbukås satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Fullmakt til å pådra staten forpliktelser for investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret under kap. 454 Redningshelikoptertjenesten, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, for å gjennomføre anskaffelse av fire nye redningshelikoptre mv. og å legge til rette for at Forsvaret overtar som operatør av redningshelikopterbasen i Tromsø. Samlede forpliktelser og utbetalinger kan ikke overskride kostnadsrammen på 8 354 mill. kroner (2026-kroner). Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å pris- og valutajustere kostnadsrammen i senere år.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 72 mot 29 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.51)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2026 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
		Utgifter	
454		Redningshelikoptertjenesten	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, økes med</i>	688 000 000
		fra kr 768 977 000 til kr 1 456 977 000	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Videre var innstilt:

II

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser for investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2026 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret under kap. 454 Redningshelikoptertjenesten, post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, for å gjennomføre anskaffelse av to nye redningshelikoptre mv. og å legge til rette for at Forsvaret overtar som operatør av redningshelikopterbasen i Tromsø. Samlede forpliktelser og utbetalinger kan ikke overskride kostnadsrammen på 4 177 mill. kroner (2026-kroner). Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å pris- og valutajustere kostnadsrammen i senere år.

Presidenten: Fremskrittspartiet har varslet subsidiær støtte til innstillingen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Stortinget voterer så over sakene nr. 1–5 samt sak nr. 13 på dagens kart.

Sak nr. 1 var redegjørelse.

Votering i sak nr. 2, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i lov om dyrevelferd (fremstilling og fremvisning m.m. av seksuelle overgrep mot dyr) (Innst. 133 L (2025–2026), jf. Prop. 30 L (2025–2026))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

lov

om endringer i lov om dyrevelferd (fremstilling og fremvisning m.m. av seksuelle overgrep mot dyr)

I

I lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd gjøres følgende endringer:

Ny § 14 a skal lyde:

§ 14 a *Fremstilling og fremvisning m.m. av seksuelle overgrep mot dyr*

Det er forbudt å:

- produsere fremstillinger av seksuell omgang med dyr eller seksuelle handlinger med dyr,
- tilby, overlate til en annen, gjøre tilgjengelig eller på annen måte søke å utbre fremstillinger som nevnt i bokstav a,
- anskaffe, innføre eller besitte slike fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller skaffe seg tilgang til slikt materiale, eller
- overvære en fremvisning av seksuell omgang med dyr eller seksuelle handlinger med dyr.

Bestemmelsen rammer ikke fremvisninger eller fremstillinger som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen fastsetter.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Kristoffer Sivertsen, May Helen Hetland Ervik og Pål Morten Borgli om å ikke bruke metanhemmere i norsk landbruk (Innst. 132 S (2025–2026), jf. Dokument 8:57 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt
 - forslag nr. 2, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet og Senterpartiet
 - forslag nr. 3, fra Ingrid Fiskaa på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere klimatiltak som gir varig klimateffekt og samtidig styrker agromien og selvforsyningen i arbeidet med å nå landbrukets klimamål.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 84 mot 17 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.27)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse all bruk og videre utprøvnninger av tilsetningen Bovaer i norsk landbruk, og ikke tillate innføringen av tilsvarende kunstige produkter.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ble med 62 mot 39 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.05.46)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse bruk av Bovaer i Norge samtidig som utforskning av naturlige metanreducerende forvarer fortsetter, og sikre at eventuelle nye løsninger kan tas i bruk på en trygg, tillitsskapende og faglig forsvarlig måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt ble med 57 mot 44 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.03)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at bruk av metanreducerande forråvare ikkje skal vere eit krav for å motta husdyrtilskot, slik det er varslet i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025.

Presidenten: Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 93 mot 3 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.06.37)

Votering i sak nr. 4, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat (Innst. 130 S (2025–2026), jf. Dokument 8:58 S (2025–2026))

Presidenten: Under debatten har Tor André Johnsen satt fram tre forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.

Det votes over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 58 mot 43 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 14.07.41)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:58 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat – vedtas ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.»

Venstre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen vedtatt med 56 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.16)

Votering i sak nr. 5, debattert 26. februar 2026

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Kjersti Toppe og Bengt Fasteraune om å endre forskrift om makspriser for drosjebilkjøring, slik at øvre grense for påslag for rullestol gjelder i alle kommuner (Innst. 131 S (2025–2026), jf. Dokument 8:46 S (2025–2026))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen endre forskrift om makspriser for drosjebilkjøring slik at øvre grense for påslag for rullestol gjelder i samtlige kommuner i hele landet. Endringen skal evalueres etter to år for å sikre at drosjetilbudet for rullestolbrukere ikke svekkes.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 13 [14:08:46]

Referat

- (234) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Marie Sneve Martinussen og Alf Erik Andersen om åpenhet og rettferdighet for ofrene i trygdeskandalen (Dokument 8:132 S (2025–2026))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
- (235) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marius Langballe Dalin, Arild Hermstad, Julie E. Stuestøl, Siren Julianne Jensen, Oda Indgaard og Ingrid Liland om utvikling av mindre sjukehus, desentralisering av polikliniske tenester og kortare reiseveg for å få helsehjelp (Dokument 8:133 S (2025–2026))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.
- (236) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Larsen, Erlend Wiborg, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Dagfinn Henrik Olsen, Liv Gustavsen og Kristoffer Sivertsen om avviking av fylkeskommunen (Dokument 8:126 S (2025–2026))
- (237) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Hanne Beate Stenvaag, Geir Jørgensen og Hege Bae Nyholt om å styrke vernet av samisk kultur- og næringsutøvelse (Dokument 8:127 S (2025–2026))
- (238) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Bjørn Larsen og Rune Midtun om innstramminger for nye statsborgerskap (Dokument 8:128 S (2025–2026))
Enst.: Nr. 3–5 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
- (239) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Arild Hermstad og Julie E. Stuestøl om endrede kriterier for valg av medlemmer til Den norske Nobelkomité (Dokument 8:129 S (2025–2026))
Enst.: Sendes Stortingets presidentskap.
- (240) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Frank Edvard Sve, Joakim Myklebost Tangen, Monica Molvær og Harry Valderhaug om redusert bompengebelastning på Nordøyvegen (Dokument 8:131 S (2025–2026))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
- (241) Rapport til Stortinget fra Stortingets delegasjon til Nordisk råd 2025 (Dokument 17 (2025–2026))
- (242) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Pollestad, Trygve Slagsvold Vedum, Bjørn Arild Gram og Bent-Joacim Bentzen om Svalbard (Dokument 8:130 S (2025–2026))
Enst.: Nr. 8 og 9 sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten [14:09:18]: Stortinget går da tilbake til behandling av sakene på dagens kart.

Sak nr. 8 [14:09:19]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i sentralbankloven (adgang for staten til å innhente kreditt for likviditetsformål mv.) (Innst. 122 L (2025–2026), jf. Prop. 9 L (2025–2026))

Presidenten [14:09:44]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [14:10:20] (ordfører for saken): Innledningsvis vil jeg takke komiteens medlemmer for en god behandling av saken om endring av sentralbankloven. Grunnlaget for saken, Prop. 9 L for 2025–2026, inneholdt flere forslag til endringer i loven. Flere av disse forslagene ble fremmet på bakgrunn av tilrådninger fra Stortinget. Det var foreslått endringer i lovens bestemmelser om Norges Banks rolle som forvalter av Statens pensjonsfond utland, tilsynet med Norges Banks virksomhet, avgrensning av hvem som kan sitte i Norges Banks styrende organer, statens mulighet til å innhente kreditt for likviditetsformål og Norges Banks anledning til å innhente opplysninger fra folkeregisteret. Komiteen avholdt skriftlig høring i saken, og to aktører kom med innspill innen fristen 15. januar 2026. I høringen til Finansdepartementet med frist 31. januar 2025 kom det innspill fra elleve aktører. Komiteen registrerer at det i de innkomne høringsuttalelsene er delte meninger om flere av de foreslåtte endringene.

I tiden vi lever i, er det viktigere enn noen gang at Stortinget ikke gjør grep som rokker ved Norges Banks uavhengighet. Jeg er glad for at komiteen i stor grad er enig om det. Det er likevel spesielt ett forslag i saken som fikk FrP til å stusse. Det gjelder den foreslåtte endringen i § 3-8 som åpner for at staten, i særlige situasjoner, kan pålegge Norges Bank å gi staten kreditt i inntil 90 dager dersom andre finansieringskilder er vanskelig tilgjengelige. Dette er et unntak fra hovedregelen om at sentralbanken ikke skal finansiere staten direkte. Det er et skille som har vært en bærebjelke i den moderne pengepolitikken, og som har vært av viktig prinsipiell betydning. Sentralbanken skal sikre prisstabilitet, ikke finansiere potensielle politiske underskudd.

Flertallet i salen støtter regjeringens forslag, men med strenge vilkår: Lånet skal være tidsbegrenset til maks 90 dager, det skal kun brukes når andre finansieringskilder er vanskelig tilgjengelige, og Stortinget skal informeres. Fremskrittspartiet mener at dette er uheldig og prinsipielt galt. Vi registrerer at dette er en bekymring som også Norges Banks hovedstyre har reist. Når det legges opp til at sentralbanken skal finansiere staten, selv om det er midlertidig, kan det svekke tilliten til pengepolitikken. Inflasjonsforventningene kan øke. Markedet kan begynne å tvile på om skillet mellom finanspolitikk og pengepolitikk faktisk står ved lag. Nettopp derfor fremmer FrP forslag om at regjeringen skal utrede alternative måter å dekke statens likviditetsbehov i krisesituasjoner på. Det er strengt tatt noe Fremskrittspartiet mener at regjeringen burde gjort før de fremmet forslag som gikk så langt som det vi har på bordet i dag.

Avslutningsvis ønsker jeg å fremme forslagene FrP har alene og sammen med andre i saken.

Presidenten [14:13:08]: Representanten Martin Virkesdal Jonsterhaug har tatt opp de forslagene han refererte til.

Malin Bye Sørensen (A) [14:13:24]: Etter at sentralbankloven trådte i kraft i 2020, har vi stått i flere debatter om mulige interessekonflikter, departementets rolle og rekkevidden av sentralbankens uavhengighet og informasjonsplikt. På bakgrunn av disse erfaringene har Stortinget pekt på behovet for presisering av regelverket på flere punkter, og det er det flere av forslagene i denne saken gjør. Regjeringen følger opp anmodningsvedtak fra Stortinget, bl.a. om informasjonsplikten, om ansettelse av daglig leder for Statens pensjonsfond utland, og om hvem som kan sitte i sentralbankens styrende organer. I tillegg foreslås det endringer som gir staten adgang til midlertidige lån i Norges Bank i ekstraordinære situasjoner, basert på erfaringene vi har fra pandemien og krigen i Europa.

For Arbeiderpartiet er det positivt at komiteen i all hovedsak er enig i denne saken. Sentralbanken er en veldig viktig institusjon for landet vårt, med et avgjørende ansvar for pengepolitikken, for finansiell stabilitet og for forvaltningen av fellesskapets verdier. Derfor er det en styrke når det samler seg bred tilslutning i Stortinget om hvordan sentralbanken skal styres.

Vi støtter flere av regjeringens forslag som klargjør roller og ansvar, og som bidrar til å videreutvikle lovverket. Samtidig er flertallet enige om ikke å gjennomføre regjeringens forslag om å endre regelverket for tilsynet med Norges Bank. Arbeiderpartiet mener det er viktig at offentligheten har innsikt i styringen og kontrollen med sentralbanken. Åpenhet om hvordan tilsynet utøves, og hvilke vurderinger som blir gjort, er en forutsetning for

tillit. Da er det bra at saker og saksforhold omtales i offentlig tilgjengelig dokumentasjon. Det mener vi bidrar til transparens og etterprøvbarhet, og dermed sikrer en tydelig demokratisk forankring av kontrollen med en institusjon som har så stor betydning for landet vårt.

Nikolai Astrup (H) [14:15:41]: Pengepolitikk handler om at folk har trygghet for at pengene beholder sin verdi, og at økonomien utvikler seg stabilt. Pengepolitikk virker bare når den er troverdig. Troverdighet forutsetter uavhengighet, og uavhengighet krever klare roller og tillit.

For Høyre er det viktig å verne om Norges Banks uavhengighet og tillit, både formelt og reelt. Personer med tette koblinger til sittende regjering bør etter vårt syn ikke kunne bli sentralbanksjef. Det handler ikke om enkeltpersoner. Det handler om at vi bør unngå rollekonflikter som kan svekke tilliten til at banken opptrer uavhengig og ikke tar politiske hensyn.

Derfor vil jeg på vegne av Høyre, sammen med FrP, KrF og Venstre, ta opp vårt forslag om å utrede en endring i sentralbankloven. Hensikten med forslaget er at det til hovedstyret og komiteen for pengepolitikk ikke skal oppnevnes personer med bakgrunn eller tilknytninger som er egnet til å svekke tilliten til bankens uavhengighet. Jeg mener dette er et forslag som flere partier bør vurdere å støtte under tirsdagens votering.

Regjeringens forslag om at staten i en krisesituasjon kan låne av Norges Bank, reiser prinsipielle spørsmål. Forslaget har krevd grundig overveielse fra vår side. Hvis sentralbanken over tid finansierer statens utgifter med lån, betyr det i praksis at utgiftene dekkes ved å trykke nye penger. Da mister pengene fort verdi, og det vil kunne ødelegge både folks økonomi og tilliten til myndighetene. Regjeringens forslag inneholder derfor strenge begrensninger. Blant annet må lån gjøres opp etter 90 dager. Det sørger for at Norges Bank kun kan bistå med midlertidig likviditet og ikke dekke utgifter over tid.

Samtidig vet vi at det kan oppstå alvorlige situasjoner hvor staten på kort sikt ikke har tilgang til oljefondet eller kan låne i markedet. For å opprettholde troverdigheten til Norges Bank er det bedre å ha et strengt rammeverk på plass, istedenfor at reglene må lages underveis ved en krise. Derfor har vi konkludert med at vi støtter regjeringens forslag.

Norges Bank er en institusjon som fungerer godt. Banken har tjent landet vel gjennom skiftende tider, kriser og omstillinger i mer enn 200 år. I Høyre tror vi på sterke institusjoner og på å forandre for å bevare. Med endringene flertallet har stilt seg bak, og vårt forslag, vil Norges Bank stå godt rustet også i framtiden.

Marthe Hammer (SV) [14:18:12]: SV sluttar seg i all hovudsak til det som er føreslått, men med nokre presi-

seringar, som eg skal gå gjennom. Det eine er § 2-18, som gjeld når offentlegheit skal tre inn for saksdokument til eller frå representantskapet. Det er fordi det å lovfeste ein bestemt praksis for offentliggjering ikkje er representativt for arbeidet til representantskapet, og kravet om einigheit mellom representantskapet og hovudstyret om meiroffentlegheit kan bety at hovudstyret vil kunne få innflytelse på tilsynsorganet.

Det andre er at openheit er viktig for SV. Sjølv om det blir presisert i denne saka at kapittel 1 i sentralbanklova i all hovudsak er utforma med sikte på å regulere Noregs Banks rolle som sentralbank, og at føresegnene §§ 1-2, 1-7, 1-9 og 1-10 ikkje skal gjelde forvaltinga av Statens pensjonsfond utland, er det viktig å få presisert at vi i SV ikkje forstår § 1-6 slik at Noregs Bank ikkje har noka plikt til å informere departementet om saker knytte til forvaltninga, og at det tvert imot vil kunne gjelde ei meir omfattande informasjonsplikt i desse sakene. Saman med Raudt og MDG vil vi difor understreke viktigheta av tydelege rammer for openheit og informasjonsdeling knytte til forvaltninga av Statens pensjonsfond utland.

SV vil òg vise til at fleire fagforeiningar i høyringa til Finansdepartementet har teke til orde for ordinær tilsetterepresentasjon i hovudstyret i Noregs Bank. I dag deltek representantar for dei tilsette i styret berre i behandlinga av administrative saker, noko som historisk har vore grunngeve med rolla og funksjonen til hovudstyret i styringa av pengepolitikken. Men etter sentralbanklova i 2019, då komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet blei oppretta, meiner vi det kan stillast spørsmål ved om grunngevinga framleis skal vere gjeldande. Denne ordninga avvik frå praksis i norsk arbeidsliv og i statleg eigde verksemdar som òg behandlar samfunnsviktige spørsmål i styra sine.

Vi meiner difor at tilsetterepresentasjon er eit prinsipielt spørsmål, at det bør bli vurdert nærare i lys av dagens oppgåver for styret i Noregs Bank, og at det bør bli gjennomført ei utgreiing om konsekvensane av å gje representantane for dei tilsette i hovudstyret i sentralbanken fullverdig status og deltaking.

Eg vil òg berre gjenta at det i regelverket for tilsynet med verksemda i Noregs Bank er viktig for offentlegheita å ha innsikt i styringa og kontrollen med Noregs Bank. Vi er einige med representantskapet, som i sitt høyringsinnspel påpeikar at det er ein styrke at sak og saksforhold er gjort greie for i offentlig tilgjengelege dokument.

Til slutt: Eg vil elles vise til høyringsinnspelet frå representantskapet i Noregs Bank, som viser til at det ikkje er praksis at hovudstyremedlemene utover sentralbankleiinga og tilsetterelevantane blir kalla inn til møter i representantskapet, og at medlemmene viser til

at sidan det ikkje er møteplikt, er det heller ikkje behov for å grunngje kvifor dei nemnde medlemene eventuelt ikkje møter.

Bjørn Arild Gram (Sp) [14:21:28]: Jeg ønsker å gi en kort kommentar til et par av problemstillingene i saken.

Først til forslaget om en særskilt beredskapshjemmel for statens adgang til midlertidig låneopptak i Norges Bank. Det må ikke være tvil om at det å sikre tilliten til Norges Banks utøvelse av pengepolitikken er grunnleggende. Det er derfor viktig å holde fast på prinsippet om at banken ikke har ansvar for å finansiere statlige utgifter. Samtidig er det riktig at myndighetene gjennomgående vurderer beredskapsbehov innenfor alle sektorer og samfunnsområder, herunder beredskapslovgivningen. Det følger av den sikkerhetspolitiske situasjonen og utsiktene framover.

Senterpartiet støtter derfor forslaget om at det av beredskapshensyn gis en snever hjemmel til at banken kan sikre staten kreditt dersom midlene i pensjonsfondet blir utilgjengelige. Vi er enige i at det er klokt å ha avklart rammene for en slik kredittgivning på forhånd, utover de generelle bestemmelsene man kan lene seg på i beredskapslovgivningen. Imidlertid må det understrekes at terskelen for faktisk å ta i bruk en slik hjemmel må være svært høy, det må innhentes lånefullmakt fra Stortinget, og en eventuell bruk av hjemmelen må besluttes av Kongen i statsråd.

En samlet komité går imot regjeringens forslag om endringer i lovbestemmelsen om tilsynet med Norges Banks virksomhet. Det finnes argumenter for både dagens bestemmelse og regjeringens forslag, men vi har lagt vekt på Norges Banks representantskaps syn i saken. Representantskapet mener at forslaget til utsatt offentlighet vil svekke representantskapets selvstendige vurdering av behovet for meroffentlighet og dermed representantskapets uavhengige tilsynsrolle. Representantskapet ser det som en styrke at saker og saksforhold er gjort rede for i offentlig tilgjengelig dokumentasjon. Senterpartiet har derfor sammen med resten av komiteen valgt å ikke gå inn for regjeringens forslag til endringer av sentralbankloven § 2-18 annet ledd og nytt tredje ledd.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:23:53]: Sentralbanken er en av våre viktigste institusjoner, og sentralbankloven danner et godt og stabilt rammeverk for Norges Banks virke og formål. I dag behandler Stortinget enkelte endringer i denne loven. Jeg går ikke inn på alle forslagene i proposisjonen, men vil konsentrere meg om forslaget om at staten i alvorlige situasjoner og der andre finansieringskilder er vanskelig tilgjengelige, skal kunne pålegge Norges Bank å yte kreditt til staten.

De siste årene har det skjedd store omveltninger i verden rundt oss. Vi må være forberedt på det utenkelige, og vi må ha gode beredskapsløsninger. Staten har en forpliktelse overfor sine innbyggere. Vi må sikre at vi får betalt ut trygd, pensjoner og midler til helseforetak og kommuner, også i alvorlige krisesituasjoner.

Pensjonsfondet finansierer i dag mer enn en fjerdedel av statsbudsjettet. Det er bra, men det gjør oss også sårbare om vi skulle miste tilgangen til fondet. Hvis det samtidig viser seg at de øvrige finansieringskildene vi vanligvis benytter oss av, ikke er tilgjengelige, kan kreditt fra Norges Bank være eneste kilde til likviditet for staten. Derfor foreslår vi at staten i helt spesielle situasjoner skal kunne låne av Norges Bank.

Det opprinnelige forslaget ble først sendt på høring av departementet høsten 2024. I det forslaget som Stortinget behandler i dag, er innspillene vi fikk fra Norges Banks hovedstyre i høringen, tatt hensyn til, og forslaget er justert og har fått en tydeligere innramming. Det er bl.a. presisert at terskelen for å låne av Norges Bank skal være høy, og at det skal være mulig kun når andre finansieringskilder er vanskelig tilgjengelige. I tillegg er det presisert at kreditten er tidsbegrenset til 90 dager.

Med denne innrammingen mener jeg at forslaget er en beredskapshjemmel som ikke utfordrer uavhengigheten til pengepolitikken. Vi har og skal ha en uavhengig sentralbank i Norge, også etter dette lovvedtaket.

Presidenten [14:26:12]: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [14:26:28]: Dersom verden hadde vært mer fredelig, ville finansministeren ikke vært statsråd, men trolig sentralbanksjef. Dersom sentralbanksjef Jens Stoltenberg rett før valget hadde satt ned renten, slik Norges Bank gjorde, er finansministeren enig i at det kunne reist debatter og spørsmål, berettiget eller ikke, om bankens uavhengighet? Og hvis han er enig i det, vil han anbefale Arbeiderpartiet å stemme for vårt forslag om å utrede en endring i sentralbankloven for å sikre at det ikke oppnevnes personer med bakgrunn eller tilknytninger som er egnet til å svekke tilliten til bankens uavhengighet?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:27:06]: Jeg er veldig opptatt av at vi har en uavhengig sentralbank. Jeg var statsminister da vi innførte inflasjonsmålet, som jo forutsetter en uavhengig sentralbank, og har også vært statsminister og håndhevet og praktisert det i flere år. Jeg mener også at det er riktig at det er begrensning på hvem som kan utnevnes til sentralbanksjef og til hovedstyret i Norges Bank, f.eks. nære slektninger – men hvis representanten antyder at det å ha politisk bakgrunn i seg selv er diskvalifiserende for å være sentralbanksjef, er jeg uenig. For meg var det et privilegium å

bli utnevnt til sentralbanksjef. Jeg mener det var helt riktig at jeg ikke tiltrådte, det skyldtes at jeg fortsatte i NATO. Jeg har samarbeidet med sentralbanksjefer som har politisk bakgrunn, bl.a. Kjell Storvik, tidligere statssekretær for Høyre, en utmerket sentralbanksjef. Ingen betvilte hans uavhengighet. Det er også andre med partipolitisk bakgrunn som har hatt den posisjonen, så når det sies at det er uforenlig, er jeg uenig.

Nikolai Astrup (H) [14:28:11]: Jeg oppfatter at finansministeren ikke svarte helt på spørsmålet mitt, som var om han er enig i at det kunne reist debatter og spørsmål – berettiget eller ikke – om bankens uavhengighet dersom sentralbanksjef Jens Stoltenberg hadde satt ned renten rett før valget i en valgkamp der statsminister Jonas Gahr Støre lovet rentekutt til alle?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:28:37]: Jeg kan ikke utelukke at noen i opposisjonen på et helt urimelig grunnlag hadde reist urimelige spørsmål, men vi må jo tross alt ta beslutninger basert på det vi mener er riktig og galt. Jeg mener det er galt å antyde, som Høyre gjør i sitt forslag og i sin begrunnelse, at det å ha politisk bakgrunn i seg selv er noe som gjør at man ikke kan være kvalifisert som sentralbanksjef. Vi har hatt det tidligere, det har fungert utmerket, og jeg mener at vi i prinsippet også kan ha det i framtiden. Det er den jobben man faktisk gjør, de beslutningene man faktisk tar, og de kvalifikasjonene man har, som må avgjøre om man kan være sentralbanksjef. Det er noen unntak – som jeg da mener skal være klare og tydelige, ikke basert på skjønnsmessige vurderinger – f.eks. når det gjelder nære slektninger.

Nikolai Astrup (H) [14:29:29]: Det står ingenting i forslaget som er fremmet, om at det er diskvalifiserende med politisk bakgrunn. Jeg deler fullt ut finansministerens syn på at også mennesker med politisk bakgrunn kan ha kompetanse til å være sentralbanksjef. Det er ikke nødvendigvis slik at man har kompetanse til å være sentralbanksjef selv om man har politisk bakgrunn, men det kan være slik. Derfor er jo heller ikke forslaget utformet slik finansministeren omtaler det. Gitt at forslaget faktisk handler om nettopp at det ikke skal oppnevnes personer med bakgrunn eller tilknytninger som er egnet til å svekke tilliten til bankens uavhengighet, hvorfor er finansministeren uenig i at dette er en god ting å utrede?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:30:12]: Fordi jeg mener to ting: Jeg mener for det første det er viktig at hvis man har lovfestede begrensninger, må de være klare og presise. For det andre mener jeg at en regjering selvfølgelig av og til må vurdere hvorvidt folk er egnet til en

jobb, også som sentralbanksjef, men det er en skjønnsmessig vurdering som jeg da mener regjeringen må gjøre innenfor de lovbestemmelsene som gjelder. Det å ha en såpass vag formulering, «egnet til å svekke» – og med det mener åpenbart representanten at noen fra Høyre mener det er egnet til å svekke, og stiller spørsmål ved det – mener jeg ikke er et godt grunnlag å ta den typen beslutninger på.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten [14:30:49]: Replikskordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:31:00]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grunde Almeland, Guri Melby og Abid Raja om å gjennomføre forenklingstiltak for næringslivet for minst 12 mrd. kr de neste fire årene (Innst. 123 S (2025–2026), jf. Dokument 8:29 S (2025–2026))

Presidenten [14:31:20]: Etter ønske frå finanskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inn-til 3 minutt.

Maria Aasen-Svensrud (A) [14:31:52] (ordfører for saken): Finanskomiteen har behandlet et representantforslag fra Venstre om å gjennomføre forenklingstiltak for næringslivet. Forslaget inneholder tolv konkrete tiltak rettet mot skatte-, avgifts- og rapporteringsregelverket.

Komiteen merker seg at flere av forslagene tar sikte på å redusere administrative byrder og forenkle regelverk som i dag oppleves som komplisert og ressurskrevende for mange virksomheter.

Et flertall i komiteen understreker betydningen av at næringslivet ikke pålegges å rapportere de samme opplysningene flere ganger. Flertallet viser til at rapportering til ulike offentlige instanser kan være tidkrevende og kostbart, særlig for små og mellomstore virksomheter. På denne bakgrunn fremmer flertallet forslag om at de samme opplysningene bare skal rapporteres inn én gang til offentlige myndigheter, og at opplysningsplikt ikke skal kunne pålegges når de samme opplysningene allerede er innrapportert til andre offentlige registre.

Komiteen har også vurdert forslaget om å heve terskelverdiene for revisjonsplikt for små foretak. Komiteen peker på at revisjon spiller en viktig rolle for tillit, kontroll og bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Revisor har en sentral funksjon i å avdekke feil, misligheter og skatteunndragelser. Komiteen mener det ikke er tilstrekkelig dokumentert at å øke terskelverdiene vil gi samfunnsøkonomiske gevinster, og uttrykker bekymring for at redusert kontroll kan føre til økt økonomisk kriminalitet.

Når det gjelder forslaget om å heve omsetningsgrensen for rett til å levere årlig merverdiavgiftsmelding, viser komiteen til at ordningen allerede er forbundet med risiko for svindel. Komiteen støtter derfor ikke en utvidelse av ordningen, og viser til at forenklingsgevinsten vurderes som begrenset sett opp mot risikoen.

Tilsvarende støtter ikke komiteen forslaget om å redusere antall merverdiavgiftsterminer fra seks til to årlig. Komiteen viser til at dette kan medføre økt risiko for betalingsmislighold og svindel, samt tapte renteinntekter for staten og uheldige konkurransevirkninger.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet har fremmet et forslag om at Stortinget ber regjeringen, som del av den planlagte gjennomgangen av aktivitets- og redegjørelsesplikten i forbindelse med oppfølging av strategi for likestilling mellom kvinner og menn og i gjennomføringen av like lønnsdirektivet, også vurdere å heve grensene for hvor mange ansatte private virksomheter må ha før de omfattes av aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillings- og diskrimineringsloven.

Avslutningsvis har et flertall i komiteen fremmet forslag om å be regjeringen heve dagens grenser for rapporteringsplikten etter åpenhetsloven.

Jeg takker komiteen for et grundig arbeid med dette representantforslaget, og jeg tar opp forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Presidenten [14:34:49]: Då har representanten Maria Aasen-Svensrud teke opp det forslaget ho refererte til.

Tom Staahle (FrP) [14:35:03]: Norsk næringsliv skaper verdiene vi lever av, og som denne salen vedtar å bruke for å gjennomføre politikk. Det er bedriftene, små og store, som hver dag tar risiko, investerer, ansetter og utvikler nye løsninger. Da er det et politisk ansvar å sikre at de kan bruke tiden på verdiskaping, ikke på byråkrati.

I dag vet vi at rapporteringskrav og kompliserte regelverk koster næringslivet titalls milliarder kroner årlig. Bare myndighetenes rapporteringskrav er anslått til å koste opp mot 20 mrd. kr i året. Det er altså penger som kunne gått til nye arbeidsplasser, nye investeringer

og høyere lønn, men som i stedet brukes på skjemaer, dobbeltarbeid og unødvendig administrasjon.

For Fremskrittspartiet handler dette om et grunnleggende prinsipp. Staten skal være en tilrettelegger, ikke en belastning. Vi skal ha regler, men de skal være forståelige, forutsigbare og så enkle som mulig. Derfor støtter vi en rekke konkrete forenklingstiltak som kan gi betydelige lettelser for næringslivet, og vi skulle ønske det også kom flere.

For det første må vi sørge for at samme opplysninger bare rapporteres én gang. Det er rett og slett ikke rimelig at bedrifter skal sende de samme tallene til flere ulike offentlige etater i ulike formater. Én gang er nok. For det andre må vi samordne regnskaps- og skatterapporteringen. I dag er det mange små selskaper som må forholde seg til regnskapsloven, bokføringsloven, skatteloven og merverdiavgiftsloven – med ulike definisjoner og ulike prinsipper. Dette skaper unødvendig kompleksitet og langt høyere kostnader. FrP mener vi må gjennomføre en reell samordning, slik at små foretak kan levere samlet rapportering der det er mulig.

Vi må også forenkle regelverket for skattefri kilometergodtgjørelse og rydde opp i kompliserte satser og tillegg som gjør helt ordinære reiseregninger til et byråkratisk prosjekt. Vi mener det må være større frihet for de enkelte næringsdrivende. Det handler om konkurransekraft: I en tid med økende internasjonal konkurranse, høy kostnadsvekst og usikkerhet må vi gjøre det mer attraktivt å drive virksomhet i Norge, ikke vanskeligere. Hver time brukt på unødvendig rapportering er én time mindre til innovasjon. Hver krone brukt på unødvendig revisjon, skjemaer og dobbeltarbeid er én krone mindre til investering og nye jobber.

Derfor vil Fremskrittspartiet ha et taktskifte i forenklingsarbeidet. Enklere regler betyr sterkere verdiskaping, sterkere verdiskaping betyr flere arbeidsplasser, og flere arbeidsplasser er selve grunnlaget for vår felles velferd. Det er på tide å sette næringslivet først og byråkratiet i baksetet.

Jeg tar opp forslaget Fremskrittspartiet har alene og forslagene vi har sammen med andre.

Presidenten [14:37:45]: Då har representanten Tom Staahle teke opp dei forslaga han refererte til.

Henrik Asheim (H) [14:37:57]: La meg begynne med å berømme Venstre for å fremme et viktig representantforslag.

Både Norge og Europa må nå gjøre store endringer for å bedre vilkårene for næringslivet. Vi er nødt til å øke vår konkurransekraft og vår produktivitet. Det handler om mange viktige saker: om skatt, om utdanning, om å bygge landet sammen med infrastruktur og – som jo er

tema i dette forslaget – om at vi må redusere skjemavel-det og byråkratiet som møter næringslivet.

Verdiene som skal brukes på velferden, på Forsvaret og på investeringer for fremtiden, må først skapes. Derfor trenger vi en bedre politikk som gjør det lettere for små og mellomstore bedrifter, som gjør det lettere for gründeren som våger å satse, og som skaper jobber.

Høyre er med på en rekke forslag i denne innstillingen som gjør det enklere og mer forutsigbart og gir bedre rammevilkår for dem som driver eller ønsker å starte bedrift i Norge. Altfor ofte opplever næringsdrivende at regelverk, rapporteringskrav og kompliserte skatteregler er en altfor stor kostnad for dem, ikke bare i kroner og øre, men også i verdifull tid.

Representantforslaget som ligger til behandling i dag, handler nettopp om det: forenkling for næringslivet. Det handler om å fjerne unødvendige byrder, unødvendig rapportering og tidkrevende krav, slik at norske bedrifter kan bruke sin tid på det de er best til: å skape verdier og arbeidsplasser.

Derfor er Høyre med på å fremme en rekke praktiske, gjennomførbare forslag som gir konkret effekt:

- Vi vil innføre sjablongregler for fordelsbeskatning av reise og diett og tydeligere definisjoner for pendler- og yrkesreise, noe som særlig vil hjelpe mindre virksomheter.
- Vi vil samordne rapportering mellom skatt, avgift og offentlige registre, slik at opplysninger bare må leveres én gang – og ikke til flere ulike offentlige myndigheter.
- Vi vil øke terskelen for revisjonsplikt og forenkle kravene til små foretak, slik at mer tid og ressurser kan brukes på verdiskaping fremfor på byråkrati.
- Vi vil fjerne kravet om at næringsdrivende må ta imot kontant betaling i alle tilfeller, med fornuftige unntak, slik at bedriftene selv kan velge betalingsløsninger ut fra behov og kostnadseffektivitet.

Dette er ikke generelle formuleringer i festtaler; dette er praktiske grep som kan gi betydelige lettelser for næringslivet, redusere kostnader og stimulere til økt aktivitet og vekst.

Høyre vil at Norge skal være Europas beste land å starte bedrift i. Vi vil at arbeid skal lønne seg, at flere skal komme i jobb, og at norske bedrifter skal kunne konkurrere internasjonalt. Forenklingstiltakene i dette forslaget er konkrete steg i den retningen.

Med det vil jeg ta opp de resterende forslagene som Høyre er med på.

Presidenten [14:40:46]: Då har representanten Henrik Asheim teke opp dei forslaga han refererte til.

Bjørn Arild Gram (Sp) [14:41:06]: Bedre rammevilkår, forenklingstiltak og styrket konkurransekraft for

bedriftene våre bør bestandig stå høyt oppe på den politiske dagsordenen. Det er all grunn til å være utålmodig etter å få til framdrift i forenklingsarbeidet. Derfor er også dette Dokument 8-forslaget et positivt initiativ som har gode intensjoner i seg.

Samtidig ser man, når man går inn i de konkrete forslagene, at dette heller ikke bare er et enkelt arbeid. Det er ulike hensyn som må vektles opp mot hverandre når man tar stilling til det enkelte forslag. Det er f.eks. særdeles viktig at arbeidet mot svindel og annen økonomisk kriminalitet eller arbeidslivskriminalitet ikke svekkes. Det handler om statens inntekter, men også om konkurransevilkårene bedriftene imellom. Derfor har det ikke vært naturlig å støtte forslag om å heve omsetningsgrensen for å ha rett til årlige momsterminer, eller det å ha to momsterminer ved mindre enn 50 mill. kr i årlig omsetning.

Andre forslag gir avveininger mellom forenkling og treffsikkerhet, eller avveininger mellom ressursinnsats og effekt. Et forslag som Senterpartiet slutter seg til, er imidlertid forslaget om at samme opplysninger bare skal rapporteres inn én gang. Dette er en gjenganger i tilbagemeldingene fra bedriftene, og det oppleves frustrerende og unødvendig at man må bruke av knappe ressurser til å svare staten med den samme informasjonen flere ganger. Nå får regjeringen en tydelig bestilling om å sikre at opplysningsplikt ikke kan pålegges når de samme opplysningene allerede er rapportert inn til andre offentlige registre.

I arbeidet med Dokument 8-forslaget har det også kommet opp andre forslag til forenklinger overfor næringslivet. Senterpartiet er med på å danne flertall for å be regjeringen om å heve dagens grenser for rapporteringsplikten etter åpenhetsloven. En betydelig heving av grensene for å publisere en offentlig redegjørelse etter åpenhetsloven vil gi forenkling. Så har vi valgt å akseptere at vurdering av spørsmålet om å heve grensene for antallet ansatte for aktivitets- og redegjørelsesplikt i likestillingsloven tas inn i regjeringens planlagte oppfølging av strategi for likestilling mellom kvinner og menn. Jeg vil likevel framheve at vi har forventninger om at regjeringen faktisk kommer tilbake med forenklinger også på dette området.

Forenklingsarbeidet overfor både kommuner, næringsliv og privatpersoner må være et kontinuerlig arbeid med stort trykk, og vi må hilse velkommen ulike initiativ som bidrar til avbyråkratisering og forenkling. Senterpartiet har selv tatt noen slike initiativ den siste tiden, f.eks. å fjerne revisjonsplikten for små stiftelser, som har fått positiv respons i finansministerens svar. Vi vil følge opp med flere forenklingsinitiativ framover.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [14:44:05]: Et sterkt og bærekraftig næringsliv er en forutsetning for verdiskaping i hele landet vårt. Enten det er små familiedrevne bedrifter, håndverkere, gründere eller større virksomheter, trenger de forutsigbarhet, enkle regler og tillit fra myndighetene.

KrF mener vi må forenkle der vi kan, og vi må sørge for at regler og rapportering ikke stjeler tid og ressurser fra det som skaper arbeidsplasser. I dag ser vi dessverre at mange opplever det motsatte. Regelverket har vokst, rapporteringskravene øker, og de digitale løsningene henger ikke godt nok sammen.

En undersøkelse fra Regnskap Norge, NHO og Revisorforeningen viser at rapporteringskravene alene koster næringslivet 20 mrd. kr hvert år. Det er et enormt beløp, og det er små og mellomstore bedrifter som rammes hardest.

Vi kan ikke si at vi ønsker å forenkle, og så lage stadig mer kompliserte regler. Derfor støtter KrF mange av forslagene som reduserer byrden for næringslivet og gir mer rom for verdiskaping. Vi er spesielt opptatt av tre ting:

Det første er samordning av lover og rapportering. I dag må små foretak forholde seg til regnskapsloven, bokføringsloven, skatteloven og merverdiavgiftsloven, og det er ikke alltid de lovene spiller på lag. Mange av oss har møtt bedrifter som må betale for ekstern hjelp bare for å få vite hvilke regler som gjelder. Derfor støtter KrF forslaget om et offentlig utvalg som kan rydde opp, samordne og forenkle, for her ligger det et potensial.

Det andre er forenkling av bilgodtgjørelse, reise og diett. Det tar tid for arbeidsgivere, det skaper feil, og det oppleves unødvendig og komplisert. Sjablongregler vil gjøre hverdagen lettere, særlig for små virksomheter med få administrative ressurser. Det er en god forenkling.

Det tredje er heving av momsgrensen til 100 000 kr. Dette er et konkret tiltak som hjelper de aller minste virksomhetene, og som ligger på nivå med øvrige nordiske land. Det er en enkel og målrettet forenkling som særlig hjelper gründere og små foretak.

KrF kommer alltid til å være opptatt av å skape muligheter i hele landet, men skal vi lykkes med det, må vi ha et regelverk som legger til rette for verdiskaping, ikke forhindrer den. Det krever politisk vilje, det krever handling, og det krever at vi sammen løfter blikket og spør: Hvordan kan vi gjøre dette enklere, smartere og bedre for dem som faktisk skaper arbeidsplassene våre? KrF er klar til å være med og bidra i det arbeidet.

Vi er medforslagsstiller i forslagene nr. 1, 2, 3, 6, 7 og 8.

Abid Raja (V) [14:47:02]: Et komplisert regelverk, stor rapporteringsbyrde og mangel på velfungerende

digitale løsninger koster norske næringsdrivende og norske virksomheter mange milliarder hvert år. En undersøkelse utført av Regnskap Norge, NHO og Revisorforeningen i 2024 viser at myndighetenes rapporteringskrav alene koster 20 mrd. kr. Det er særlig rapportering til skatteetaten og Brønnøysundregistrene som er kostnadsdrivende.

Selv om det tilsynelatende er et tverrpolitisk mål å redusere rapporteringsbyrden og forenkle for næringslivet, skorter det på gjennomføringskraften. Der hvor den forrige regjeringen overoppfylte sitt forenklingsløfte, er dagens regjering langt fra like handlekraftig. I Hurdalsplattformen ble det slått fast at regjeringen ville

« redusere næringslivets kostnader knyttet til pålagte regler og utfylling av offentlige skjemaer med 11 milliarder kroner innen 2025. Ved nye reguleringer skal det som hovedregel vurderes om små selskaper kan få spesielle tilpasninger eller unntak. »

Ifølge regjeringens egen statusrapport, som ble publisert 28. august 2025, er ikke regjeringen i nærheten av å nå sitt eget mål og løfte. Vi i Venstre har derfor fremmet forslag, for vi mener det er behov for et taktskifte i forenklingsarbeidet for næringslivet. Vi lanserte derfor ti konkrete forslag til endringer i skatte- og avgiftsregler som kan spare næringslivet for minst 12 mrd. kr, og som samtidig har minimale kostnader for statskassen. Disse forslagene burde ha dannet grunnlaget for en helt nødvendig ny gjennomføringskraft i forenklingsarbeidet de neste fire årene, men slik blir det ikke.

Vi i Venstre er selvfølgelig glad for at enkelte av forslagene får flertall, men finner det besynderlig at regjeringen og finansministeren er mest opptatt av å advare mot tiltak som har en faktisk forenklingsgevinst. En skulle ønske finansministeren i stedet hadde bidratt til et felles løft for forenkling eller fremmet konstruktive forslag til hvordan enkelte av forslagene som fremmes i representantforslaget, alternativt kan endres for å kunne gjennomføres, eller startet en prosess for gjennomføring.

Selv om partiene snakker om behovet for taktskifte og forenklinger, blir det med ordene. Vi har fremmet ti konkrete forslag, vært åpne for å justere og endre forslagene, og etter innspill fra f.eks. Revisorforeningen også trukket et forslag. Poenget er at selv om partiene uttrykker med store ord at de er enig i intensjonene og målene i forslagene, stemmes forslagene likevel ned uten at egne, virksomme forslag lanseres i stedet. Det blir det ikke forenklinger av for næringslivet.

Med det tar jeg opp forslagene Venstre har alene.

Presidenten [14:49:54]: Representanten Abid Raja har teke opp dei forslaga han refererte til.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:50:17]: Å styrke næringslivets konkurransekraft er en hovedsak for denne regjeringen. Forenklinger er en sentral del av dette arbeidet. Gjennom forenklinger i regelverk og digitale rapporteringsløsninger oppnår vi økt produktivitet og konkurransekraft i næringslivet og økt verdiskaping i Norge.

I Regjeringens plan for Norge er reduksjon av regelverksbyrden og lavere administrative kostnader for næringslivet en viktig prioritering. Vi vil identifisere forenklingstiltak som styrker konkurransekraften og verdiskapingen. Det handler om enklere regler, mer effektiv rapportering og moderniseringsprosjekter med stort forenklingspotensial. Siden 2021 har regjeringen innført flere tiltak som gjør hverdagen enklere for næringslivet. Det fortsetter vi med i denne stortingsperioden.

Ambisjonene våre er høye. På mitt område kan jeg nevne pliktig digital bokføring, e-fakturerings mellom virksomheter og modernisering av den statlige innkrevingen som tiltak som vil gi betydelige gevinster for næringslivet.

Regelverk og rapportering ivaretar samtidig viktige samfunnshensyn. Vi må balansere forenklinger mot hensynet til kvalitet, kontroll og rettssikkerhet. Målet er å sikre at rapporteringspliktene er forholdsmessige og minst mulig ressurskrevende for virksomhetene. Dette innebærer å redusere manuelt arbeid og legge til rette for digitale løsninger. Samtidig, dersom næringslivet skal hente ut gevinster, kreves det også omstillingsevne både hos bedriftene og i etatene som gjennomfører endringene.

EU-kommisjonen har gjort forenkling til en hovedprioritet. Endringer som vedtas i EU, vil også berøre Norge.

I representantforslaget berøres flere tiltak på andre departementers ansvarsområder. På mitt område har jeg frarådet å nedsette et offentlig utvalg for å samordne regnskapsloven, bokføringsloven, skatteloven og merverdiavgiftsloven knyttet til regnskapsførsel. Det er allerede vurdert at samordning kan gi et mindre presist skatte- og regnskapsgrunnlag. Dette er en stor risiko når forenklingsgevinsten vurderes som begrenset.

Et annet forslag gjelder valgfrihet for næringsdrivende til å ta imot kontanter som oppgjørsform. Regjeringen er positiv til hensikten, men en eventuell avgrensning av kontantplikten må utredes. Justis- og beredskapsdepartementet følger opp dette forslaget.

Presidenten [14:52:58]: Det blir replikkordskifte.

Henrik Asheim (H) [14:53:12]: Finansministeren sa i sitt innlegg at forenkling for næringslivet var en av regjeringens viktigste oppgaver. Det finansministeren har sendt finanskomiteen i denne saken, bærer ikke så mye

preg av det. Det handler først og fremst om å finne problemer med forslag til løsninger.

Et av forslagene som de fire borgerlige partiene står bak, er å heve grensen for avgiftspliktig omsetning til 100 000 kr før et selskap må registrere seg i Merverdiavgiftsregisteret. Det fører til mindre byråkrati. Det gjør det lettere for mennesker som er i lønnet arbeid, å kombinere det med en liten næringsvirksomhet, eller at man kan teste ut en idé. I finansministerens svar til komiteen påpeker han selv at Solberg-regjeringen foreslo dette og kunne påvise at det faktisk ville gi noe økt proveny til staten.

Med tanke på hvor mye enklere det vil være for noen å teste ut en idé, og at det gir økte inntekter til staten, burde ikke det i det minste være noe finansministeren kan være åpen for?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:54:10]: Vi vil gjøre mange ting for å forenkle hverdagen for norske bedrifter. Jeg nevnte noen i mitt innlegg. Vi vil hele tiden se på hvordan vi kan forenkle momssystemet, men det er også ganske viktig, det som nå skjer i hele skatteetaten, med forenkling av hele innkrevingssystemet, pluss det som skjer i tolletaten.

Når det gjelder minstegrense for momsinnkreving, er det et forslag som vi ikke nå er beredt til å gå for, simpelthen fordi vi er opptatt av at vi fullt ut skal forstå konsekvensene av eventuelle endringer i den grensen.

Henrik Asheim (H) [14:54:44]: Jeg kan for så vidt forstå finansministeren og Finansdepartementet – som jo er kjent for å være, og det er godt, et konservativt departement som holder igjen på ideer – men dette har vært utredet og foreslått i et statsbudsjett tidligere, så det er jo mulig for finansministeren å ta stilling til om dette i det minste er noe han vil signalisere at han vil vurdere inn i et statsbudsjett som kommer til høsten.

Mitt spørsmål er: Med tanke på de gode effektene det vil ha for dem som ønsker å prøve ut en idé, eller kombinere det å være i jobb med å starte en liten bedrift ved siden av, og at det til og med kan øke provenyet til staten, er det noe finansministeren vil stille seg positiv til å vurdere i statsbudsjettet for 2027?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:55:23]: Jeg tror det er lurt at finansministeren venter med å annonsere hva som kommer i statsbudsjettet, til statsbudsjettet kommer. Vi har et åpent sinn, vi vurderer mange forslag, og så lanseres og annonseres det når forslagene er modne og regjeringen har tatt sin beslutning.

Abid Raja (V) [14:55:47]: Finansministeren er kanskje den politikeren i norsk politikk som kommer nærmest betegnelsen supermann, så jeg har tro på at hvis

finansministeren virkelig vil, vil han også få det til. Da er det jo lett å tenke at finansministeren rett og slett ikke vil, hvis man ikke kan klare å få til en forenkling for næringslivet tilsvarende 12 mrd. kr. Det kan også tenkes at finansministeren selv sitter med noen konkrete forslag til forenklinger av betydning for næringslivet som snarlig skal gjennomføres, for jeg lurer jo på når ord vil bli til handling, og hvilken handling vi kan forvente av finansministeren.

Statsråd Jens Stoltenberg [14:56:28]: Jeg tror det alltid er lurt å sette seg godt inn i sakene og vurdere for- og ulemper, før man tar endelig stilling. Da er det viktig at de gjennomføres med kraft og tyngde, og det skal denne regjeringen gjøre, også på forenklingfeltet, noe vi allerede har vist på en lang rekke områder.

Det vi nå arbeider med, og som har vært på høring, er forslaget om pliktig digital bokføring og e-fakturerings mellom virksomheter. Det er et stort, omfattende forenklingstiltak som kan spare bedriftene for betydelige beløp og mye arbeid, og er et eksempel på hvordan vi bruker ny teknologi til å forenkle og redusere byrdene for næringslivet.

Også de store omleggingene som skjer innenfor toll-etaten og skatteinnkreving, er store forenklinger. Jeg har bodd i utlandet en del og ser f.eks. at måten vi driver skatteinnkreving på i Norge, er vesentlig enklere enn i mange andre land fordi vi har kunnet bruke digitale løsninger.

Som jeg sa i innlegget mitt, er vi også åpne for å vurdere kontantplikten for bedriftene – også en stor forenkling.

Abid Raja (V) [14:57:33]: Det er jo bra at man tenker og vurderer, men slik jeg også nevnte i mitt hovedinnlegg, ble det slått fast i Hurdalsplattformen at denne regjeringen ville forenkle med 11 mrd. kr. Da sluttrapporten kom i august 2025, viste den at man ikke var i nærheten av å nå de målene. Hvor lenge skal denne regjeringen fortsette å tenke og vurdere? Og i mellomtiden: Hvor lenge skal næringslivet fortsette å lide? Man håper i hvert fall på at det ikke skal tenkes for lenge, og at man ikke venter forgjeves. Det kan i alle fall ikke være sånn at finansministeren tenker at vi skal vente helt til et nytt stortingsvalg er blitt gjennomført. Vil det komme før den tid, og er det noe av betydning man kan vente seg?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:58:20]: Det er viktig å gjøre tiltak så raskt som mulig, og den store og omfattende moderniseringen når det gjelder skatteinnkreving og toll, er jo allerede igangsatt og gir resultater. Vi har hatt på høring et forslag om digital fakturering og bokføring – e-fakturerings – som er et betydelig tiltak, og vi

setter f.eks. også i gang arbeidet med det som gjelder pliktig mottak av kontanter og en begrensning på det. Det er bare eksempler på det som dels er under gjennomføring, og det vi er i ferd med å avslutte vurderingen av, før vi tar endelig beslutning.

Tom Staahle (FrP) [14:59:08]: Jeg bet meg merke i finansministerens uttalelse fra talerstolen i sitt innlegg om at konkurransekraft er en sentral del av denne regjeringens politikk. Det fikk meg til å tenke på at vi opplever at store deler av næringslivet og eiere av næringsliv i dag velger å flytte ut av Norge. Da er det jo en «mismatch» mellom finansministerens påstand om regjeringens politikk og hvordan bedriftseiere opplever situasjonen. Når vi også ser at forenklingstiltak som kommer på bordet fra representanter for bransjen, avvises av regjeringen, blir spørsmålet: Hvor er det denne konkurransekraften som regjeringen sier de er for, skal realiseres?

Statsråd Jens Stoltenberg [14:59:55]: Den konkurransekraften realiseres hver eneste dag i norsk næringsliv. Det er mange dyktige mennesker i bedriftene – det er ansatte, det er ledere, det er investorer – som får til fantastiske resultater, og det kommer bl.a. til uttrykk ved at vi nå har god vekst i norsk økonomi. Den drives først og fremst av investeringer i private bedrifter og privat konsum, altså privat sektor, og det kommer til uttrykk ved at vi de siste årene har hatt en vekst i sysselsettingen på over 160 000 personer. Åtte av ti nye arbeidsplasser er i private bedrifter. Alle de arbeidsplassene i private bedrifter og all den veksten i private investeringer er et uttrykk for at det er god konkurransekraft i mange norske bedrifter.

Det betyr ikke at alt er bra i norske bedrifter. Det betyr ikke at det ikke er rom for forbedringer og forenklinger. Det er nettopp det regjeringen driver med når det gjelder de store makroøkonomiske rammebetingelsene – holde orden i økonomien – men også konkret når det gjelder å forenkle, og jeg har nevnt flere eksempler på det i innleggene mine i dag.

Tom Staahle (FrP) [15:00:56]: Jeg er helt enig med finansministeren i at vi skal ha kontroll på økonomien, og det er essensielt for et storting og en regjering å forvalte. Samtidig er det slik at næringslivet selv har lagt på bordet mange forenklingstiltak som de mener regjeringen kan gjennomføre, og som vil gi effekt – positiv effekt – med tanke på enda flere arbeidsplasser. Da er jo det en vinn-vinn-situasjon som jeg ville tro at regjeringen, som er opptatt av konkurransekraft, ville være opptatt av.

En bransje som er veldig utsatt i dag, er bygg- og anleggsbransjen. Regjeringen har som politikk at det skal

etableres 130 000 nye boliger fram til 2030. Likevel ser vi at antallet konkurser innenfor den næringen og leverandørindustrien er formidabel.

Da er spørsmålet: Hvilke grep vil denne finansministeren og denne regjeringen ta for å øke konkurransekraften og redusere konkurstallene vi ser i den bransjen, når regjeringen samtidig har et mål om at man skal bygge 130 000 nye boliger i Norge, som vi vet at det er et stort behov for? Ser statsråden at det er en stor divergens med hensyn til det regjeringen sier den er for, og det som er den konkrete effekten der ute?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:02:01]: Det viktigste vi gjør for bygg og anlegg, er det vi gjør for totaliteten i norsk økonomi. At det er nye investeringer, at det er god vekst, bidrar også til aktivitet i bygg- og anleggsbransjen. Konkurransens natur er jo at noen bedrifter går bra, får gode overskudd og vokser, og at andre bedrifter ikke går så bra. Det ligger i markedets natur. Det er en del av konkurransen mellom private bedrifter.

Jeg kan ikke garantere på vegne av alle norske private bedrifter at ikke noen kommer til å gå dårlig, men det jeg kan garantere, er at denne regjeringen kommer til å gjøre det den kan for at det samlet sett går bra, og at det er god vekst også når det gjelder investeringer i bygg og anlegg. Det er dels offentlige investeringer, og dels er det å fremme f.eks. private investeringer og privat boligbygging. Noe av det regjeringen har sagt, er at vi skal se på regelverket når det gjelder byggesaksbehandling og den slags. Det er omfattende, og det er mange gode grunner til det, men det er blitt svært omfattende over tid.

Jørgen H. Kristiansen (KrF) [15:03:15]: Jeg hadde lyst til å utfordre statsråden på det som går på registrering og grense når det gjelder Merverdiavgiftsregisteret. Vi forstår at statsråden ikke ønsker å løfte det til 100 000 kr, som bl.a. KrF ønsker. Sist gang den grensen ble endret, var i 2014. Da var den på 40 000 kr. Så ble den endret til 50 000 kr. Hvis en inflasjonsjusterer 50 000 kr fram til i dag, får en ca. 68 000 kr. Er statsråden i det minste enig i at denne grensen burde vært inflasjonsjustert?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:03:50]: Jeg tror ikke jeg skal antyde noe om den grensen, utover å si at den har vært justert med ujevne mellomrom. Da har den ikke vært inflasjonsjustert, da hadde man tatt større byks. Man må enten legge seg på en linje der man gradvis justerer litt, nesten hvert år, eller tar større hopp med større mellomrom. Jeg har ikke tenkt å mene noe mer om det i dag. Når vi eventuelt har vurdert det spørsmålet og kommet med en konklusjon, skal vi selvfølgelig dele det med Stortinget og legge det fram for Stortinget.

Presidenten [15:04:25]: Då er replikkordskiftet avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tuva Moflag (A) [15:04:44] (komiteens leder): Arbeiderpartiet vil gjøre det enklere å være næringsdrivende og vanskeligere å være kriminell. Derfor har vi allerede tatt flere grep knyttet til kontanthåndtering. Regjeringen har sendt på høring at beløpsgrensene i finansavtaleloven og hvitvaskingsregelverket senkes fra henholdsvis 20 000 kr og 40 000 kr til 10 000 kr. Det bes også om innspill om hvorvidt grensen bør være enda lavere. Finansdepartementet har også bedt Norges Bank om å gjøre en ny vurdering av hensiktsmessigheten av å beholde de høyeste seddelvalørene, og da særlig tusenlappen.

I dette representantforslaget er det fremmet et forslag om å oppheve kravet om at næringsdrivende plikter å ta imot kontant betaling, med unntak for enkelte grunnleggende tjenester. Arbeiderpartiet vil ikke støtte forslaget som konkluderer med dette nå. Jeg vil likevel signalisere at vi mener det er riktig å vurdere dette på nytt. Her er det naturlig å se til Sverige, som forslagsstillerne også foreslår. En avgrensning av kontantplikten kan potensielt gi store besparelser for næringslivet og samtidig være et kraftfullt bidrag til kriminalitetsbekjempelse. Det er det verdt å se nærmere på.

Martin Virkesdal Jonsterhaug (FrP) [15:06:22]: Fremskrittspartiet ble, som de fleste her i salen trolig vet, grunnlagt som et parti som ønsker færre skatter, avgifter og offentlige inngrep. FrP tror på at folk og næringsdrivende selv er i stand til å ta gode valg for seg og sine omgivelser. Jeg vil derfor rose representantene fra Venstre som har fremmet forslaget, men samtidig minne om at en viktig forutsetning for at forslaget skal ha effekt for næringslivet, er at de samlede forenklingene for næringslivet gir redusering. Det har nemlig veldig liten effekt hvis vi isolert sett forenkler for et antall milliarder kroner i denne saken, mens vi i alle de andre sakene i resten av perioden vedtar nye byrder, krav og føringar for næringslivet, som skaper mer byråkrati og færre muligheter.

Jeg er glad for at komiteens flertall nå går inn for flere forenklinger, og jeg håper vi i tiden framover vil være ekstra observante på om vi i andre saker i denne salen vedtar økte krav og byråkratiske byrder. Er vi det, kan det være at vi slipper å forenkler i framtiden.

Presidenten [15:07:27]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [15:07:35]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tom Staahle, Martin Virkesdal Jonsterhaug, Hans Andreas Limi og Hilde Grande om finansnæringen som næringspolitikk (Innst. 120 S (2025–2026), jf. Dokument 8:38 S (2025–2026))

Presidenten [15:07:54]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tellef Inge Mørland (A) [15:08:23] (ordfører for saken): Finansnæringen er helt sentral for Norge fordi den er avgjørende for kapitaltilgang til norske bedrifter og husholdninger. Men finansnæringen er også av stor verdi i seg selv fordi den står for om lag 6 pst. av vårt BNP. Virksomhetene som er organisert i Finans Norge, utgjør om lag 45 000 årsverk, og næringen bidrar med store skatteinntekter til vår velferd. Dette har en samlet komité understreket i innstillingen.

Komiteen mener også det er avgjørende å legge til rette for en konkurransedyktig næring i framtiden. Nettopp derfor er regjeringen på stortingsflertallets bestilling i gang med en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene for finansnæringen for å skissere eventuelle behov for å justere disse. I det arbeidet har en også dialog med næringen om hvilke områder det er mest hensiktsmessig å prioritere.

Det gjøres imidlertid et kontinuerlig arbeid på feltet. Senest i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet før jul ble det vedtatt omfattende endringer når det gjelder skattereglene for verdipapirfond og fondskonto for å motvirke dobbel skattlegging. På bakgrunn av disse endringene, som regjeringen tok initiativ til, har f.eks. Storebrand varslet at de har skrinlagt sine planer om å flytte norske fond til Sverige. Det er også gjort omfattende regelverksharmoniseringer på en rekke områder.

Arbeiderpartiet deler derfor mange av intensjonene i representantforslaget. Mye av dette arbeidet er imidlertid allerede i gang. Det er helt sikkert områder der vi fortsatt bør gjøre endringer for bransjen, men det er altså i all hovedsak gode rammevilkår for at disse selskapene kan lykkes i Norge. Og fordi en noen ganger kan bli i tvil når en hører på enkelte representanter for de borgerlige partiene: Det går rekordgodt i store deler av norsk finansbransje.

Hos SSB finner en for denne måneden f.eks. saker som: «Bankenes resultat fortsetter å øke» og «Bedre resultat for livsforsikringsselskapene». Bankenes resultat for 2025 ser ut til etter skatt å være på rundt 100 mrd. kr, en oppgang på over 7 pst. Resultatene for livsforsikringsselskapene er, om vi skal tro SSB, og det bør vi vel, opp over 10 pst. siden fjoråret. Ser en f.eks. på aksjekursen til DNB, inkludert utbytter siden valget i 2021, finner en en god dobling.

Jeg tror det er et bredt ønske i denne sal om å videreutvikle finansnæringen vår, men vi bør ha som et bakteppe at næringen overordnet har konkurransedyktige rammevilkår og går veldig godt. Noen vil sågar hevde at minst like viktig som å bekymre seg for en velfungerende finansnæring med svært solide overskudd er det at politikken også bidrar til at folk ikke betaler mer for bank- og finanstjenester enn strengt nødvendig, i en tid da rentebelastningen for mange har vært høy og bankene har tjent gode penger på sin rentemargin.

Arbeiderpartiet kommer til å støtte forslag nr. 3, fra bl.a. Høyre. Utredningene det vises til, er imidlertid på nær 2 000 sider, og vi legger til grunn at en begrenser arbeidet til en mer overordnet vurdering av de forslag en måtte finne relevante i en norsk kontekst, slik det også påpekes i tilhørende merknad.

Det er allerede gjort omfattende tiltak for å sikre like vilkår som i Sverige for fondsnæringen, noe vi altså bruker om lag en halv milliard på i inneværende år for verdipapirfond og fondskonto. Når vi i arbeidet med denne saken har fått innspill om f.eks. fond som investerer i virksomheter som ikke er børsnotert, som f.eks. såkornfond, er vi selvfølgelig åpne for å se på ytterligere justeringer.

Tom Staahle (FrP) [15:11:43]: I norsk politikk har finansbransjen lenge vært omtalt som et nødvendig supplement til reell verdiskaping, snarere enn en del av den. Det har dessverre bidratt til et politisk rammeverk preget av skepsis, særreguleringer og manglende vilje til å se kapitalmarkedet som en strategisk viktig næring. Det er et veivalg Norge ikke har råd til, særlig i en tid da privat kapital, investeringer og markedsdrevne løsninger er avgjørende for ny vekst. Finansnæringen er en svært viktig næring for Norge, og den bør anerkjennes som en del av nasjonal infrastruktur. Uten en velfungerende finansnæring, som står for om lag 6 pst. av norsk BNP og 2 pst. av sysselsettingen, vil økonomien og samfunnet stoppe opp. Gode rammebetingelser er avgjørende for at næringen skal bidra til høyere vekstevne, investeringer, innovasjon og ny teknologi. Derfor mener Fremskrittspartiet, sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, at det er nødvendig med en tydeligere balanse mellom regulering og tilsynspraksis.

Det er slik at finansnæringen selv etterlyser mer forutsigbare rammevilkår, og det har de gjort over tid. Det er et ansvar for dette stortinget å imøtekomme det når vi ser på den rivende utviklingen som er innenfor sektoren. Faktisk ligger Norge langt fremme når det gjelder utvikling av teknologi vi kan høste av, ikke bare internt i vårt eget marked, men også i det store verdensmarkedet, hvis vi tar noen strategisk viktige grep.

Finansnæringen etterlyser, som sagt, forutsigbare rammevilkår, og når skatter på kapital, eierskap og investeringer endres hyppig og uten helhetlig vurdering, øker usikkerheten. Kapital og kompetanse er ikke statiske verdier, de er dynamiske, og resultatet er at investeringer og arbeidsplasser flyttes ut. Det etterlyses også en reell konkurransenøytralitet. Norske aktører konkurrerer direkte med finansmiljøer i Europa og resten av verden, men de møter også ofte strengere kapitalkrav og høyere skattebelastning enn konkurrerende aktører der ute. Det svekker Norges posisjon som finansielt knutepunkt, og det kan dette stortinget og denne regjeringen gjøre noe med.

De borgerlige partiene understreker dette prinsipielle synet og fremmer konkrete forslag om en helhetlig analyse av finansnæringen, gjennomgang av tilsynspraksisen og vurdering av å innføre noen av de svenske forslagene som ligger i deres SOU. Disse forslagene reflekterer et ønske om å etablere en formell anerkjennelse av finansnæringen som en strategisk kunnskaps- og eksportnæring, tilpasset de næringspolitiske virkemidlene, og å endre skatte- og opsjonsordninger for å sikre bedre tilgang til høykompetent arbeidskraft og risikovillig kapital. Det vil forbedre den næringsfaglige kompetansen og konsekvensanalysen hos Finanstilsynet, for å unngå nasjonal overimplementering av EU-regelverk er også sentralt i dette. Prinsippet er klart: Norske myndigheter må anerkjenne finans som en strategisk næring og etablere en egen finansnæringsstrategi under Finansdepartementet for å utnytte potensialet for vekst, innovasjon og arbeidsplasser i Norge.

Jeg tar opp forslagene i saken.

Presidenten [15:14:54]: Representanten Tom Staahle har teke opp dei forslaga han refererte til.

Nikolai Astrup (H) [15:15:07]: Et sterkt næringsliv er en forutsetning for velferd, arbeidsplasser og finansiering av viktige fellesgoder. De kommende årene står landet overfor en betydelig omstilling. Norge trenger flere ben å stå på, og vi trenger rammevilkår som legger til rette for mer innovasjon, flere nye bedrifter og flere lønnsomme og produktive arbeidsplasser. Derfor er det viktig å legge godt til rette for finansnæringen. Kun 2 pst. av de sysselsatte jobber i finansnæringen, men til gjengjeld står de for hele 6 pst. av verdiskapingen. Sam-

tidig som næringen er viktig i seg selv, er den også svært viktig for alle andre næringer i hele landet og for folk flest. Alle deler av samfunnet har behov for tilgang på kapital og gode finansielle tjenester. Det er på overtid å behandle finansnæringen som noe mer enn et regulatorisk objekt. Det er på tide å legge til rette for mer vekst og verdiskaping og flere arbeidsplasser i Norges finansnæring.

De siste årene har det blitt mer oppmerksomhet om rammevilkårene for finansnæringen. Nyheten om at flere fondsaktører flagget ut, eller vurderte å flagge ut, bidro til at regjeringen endret beskatningen av fond i statsbudsjettet for 2026. Dette var helt nødvendig, men langt fra tilstrekkelig for å gjøre finansnæringen konkurransedyktig med våre naboland. Sverige trekkes nå frem som det ledende og mest velfungerende kapitalmarkedet i Europa. Det er ikke tilfeldig, men et resultat av politikk over tid, som har gjort det attraktivt for både vekstselskaper, oppstartsselskaper, venturekapital, fondsforvaltere og nisjebanker å etablere seg der.

Sverige har de siste ti årene hatt over 500 børsnoteringer, betydelig flere enn Norge. Dette økosystemet skaper stadig større ringer i vannet. Sveriges suksess er ingen trussel mot Norge, tvert om. Det viser hva som er mulig, og det er en snarvei til et mer attraktivt kapitalmarked i Norden, der også Norge er inkludert. I fjor ble det lagt frem to svenske offentlige utredninger som ser på hvordan det svenske fondsmarkedet kan bli enda mer attraktivt. Når svenskene har gjort jobben, bør det være en enkel sak for regjeringen å gjøre en vurdering av om og hvordan de svenske forbedringsforslagene kan gjennomføres i Norge. Vi fremmer derfor et forslag om dette i dag og mener at dette er noe et flertall i salen bør kunne slutte seg til.

På sikt bør Norges ambisjon være å bli den ledende finansnasjonen i Norden. Dit er det langt, men la oss da huske at Johannes Høsflot Klæbo i 2011 ble nummer 101 i hovedlandsrennet for juniorer. I 2022 ble han spurt om veien fra nummer 101 til gullgrossist, og da svarte han: «Jeg har hatt fokus på det jeg kan gjøre noe med.» Det virker som et veldig godt sted å starte for regjeringen også.

Abid Raja (V) [15:17:57]: Jeg vil starte med å gi honnør til forslagsstillerne. Det er et svært betimelig og godt begrunnet forslag vi behandler i dag. Derfor støtter også Venstre de forslag som fremmes i innstillingen.

Det norske finansmarkedet har et betydelig vekstpotensial, og finansnæringen er en næring med et stort eksportpotensial, nye kunnskapsarbeidsplasser og teknologisk utvikling. Finansnæringen er mer enn noe annet en teknologinæring. Derfor må også finansnæringen ha rammebetingelser som legger til rette for vekst og

omstilling i en stadig mer krevende verden. Vi som politikere må derfor anerkjenne finansnæringen som en strategisk næring med like virkemidler og rammevilkår som andre kunnskapsnæringer.

Det er et enormt uforløst potensial i norske finansielle tjenester og betalingsløsninger, men i stedet for å legge til rette for mer næringsutvikling, mer innovasjon, flere arbeidsplasser og større verdiskaping har det politiske flertallet vært mest opptatt av å regulere og skattlegge.

I brevet til finanskomiteen skriver statsråd Stoltenberg:

«Finansnæringen og finansmarkedene beskrives hvert år i finansmarkedsmeldingen.»

Det er helt riktig. Finansnæringen beskrives. På dette området har vi en relativt viljeløs regjering – eller rettere sagt: også på dette området.

Vi lever i en tid der økonomien er i endring, nye næringer vokser fram og gamle strukturer ikke lenger gir de samme mulighetene. Det reiser store spørsmål: Hvordan kan Norge ikke bare fordele verdiene, men skape flere? Hvordan kan vi bake kaken større, ikke bare dele den annerledes? Hvordan skal vi manøvrere i en stadig mer kompleks global konkurranse? Hvordan bygger vi et nytt, vekstkraftig og bærekraftig næringsliv?

Våre nordiske naboland ligger langt foran oss når det gjelder innovasjon, næringsutvikling og omstilling. De rustet seg for framtiden, mens vi stilltiende ser næringsliv, arbeidsplasser og kompetanse flytte ut fordi rammevilkårene ikke er gode nok.

Da må vi spørre oss hvorfor det er slik. Har det kanskje noe med holdning å gjøre? Det lyser ikke politisk vilje av en regjering som bruker 1 000 dager på å få fram et helt ukomplisert regelverk for folkefinansiering, som et eksempel. Det lyser heller ikke vilje til å legge til rette for innovasjon og konkurransekraft for norsk finansnæring i det norske Finanstilsynet, i motsetning til den svenske Finansinspektionen.

Alt dette og mer er tapte muligheter for Norge.

Statsråd Jens Stoltenberg [15:20:52]: En konkurransedyktig, velfungerende og robust finansnæring er avgjørende for finansiell stabilitet og bidrar til aktivitet og omstilling i hele økonomien.

Gjennom EØS-avtalen er reguleringen av norske finansmarkeder tett knyttet til reguleringene i EU. I den siste tiden har EU lagt større vekt på forenklinger og på å styrke næringens konkurransevne. Innspillene til finansmarkedsmeldingen viser at næringen er svært opptatt av at Norge henger med på denne utviklingen. Jeg legger vekt på at den norske finansnæringen skal ha gode rammebetingelser og kunne konkurrere med aktører i Europa. Derfor prioriterer regjeringen arbeidet med

EU/EØS-saker på finansmarkedsområdet høyt. Finansmarkedsregulering skal bidra til velfungerende markeder, finansiell stabilitet og forbrukervern.

Regjeringen vurderer kontinuerlig reguleringer og andre rammebetingelser på finansmarkedsområdet. Etter anmodning fra Stortinget skal regjeringen også i Finansmarkedsmeldingen 2026 gjennomgå finansnæringens rammevilkår. Dette arbeidet har pågått gjennom det siste året, og Finansdepartementet har mottatt omfattende innspill fra aktører i finansnæringen og andre interessenter, både gjennom et åpent innspillsmøte og skriftlig. Departementet har også mottatt innspill og vurderinger fra Finanstilsynet og Norges Bank.

Representantforslaget tar opp tilsynspraksis og ansvarsdeling mellom Finansdepartementet og Finanstilsynet. Arbeidsdelingen ble vurdert av Stortinget i forbindelse med ny finanstilsynslov i 2024, og det er etter mitt syn ikke behov for å ta opp dette spørsmålet på nytt nå. I forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2026 har vi også varslet at vi vil se nærmere på tilsynspraksis i Norge og sammenlignbare EU-land.

Jeg ser fram til å legge fram vurderingene for Stortinget senere i vår. Jeg ser også fram til videre diskusjoner med Stortinget og næringen om hvordan vi kan styrke konkurransekraften til den norske finansnæringen og samtidig ivareta finansiell stabilitet og godt forbrukervern.

Presidenten [15:23:16]: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [15:23:32]: Norge er nå alene i Norden om ikke å tillate investeringsfond med variabel kapital. Er det noe finansministeren har tenkt å ta initiativ til å gjøre noe med i finansmarkedsmeldingen?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:23:47]: Det er i hvert fall noe som jeg mener det er aktuelt å vurdere når vi nå skal legge fram et kapittel med en omtale av rammevilkårene for finansnæringen i finansmarkedsmeldingen. Også jeg mener det er verdt å se på hva andre land gjør, inklusive den ordningen som kalles variabel kapital, og spesielt også fordi det kan være nyttig å se på de utredningene som er gjort fra svensk side. Jeg mener at det er viktig at man forstår rekkevidden av eventuelle konkrete forslag, men vi har et åpent sinn. Vi er åpne for å vurdere og åpne for å justere, og siden dette nå er noe som i hvert fall i økende grad tas i bruk i enkelte europeiske land, inklusive nordiske land, er det absolutt noe som skal vurderes også fra vår side.

Nikolai Astrup (H) [15:24:39]: Takk for det – da ser vi frem til den vurderingen som kommer i finansmarkedsmeldingen. Enkelte land har jo hatt denne ordningen i mange tiår.

Det er også slik at det er mange norske aktører som tilbyr fondsprodukter fra andre jurisdiksjoner til norske kunder, på grunn av norske reguleringer. Er finansministeren enig i at det er et tegn på at vi ikke er konkurransedyktige på den regulatoriske siden, og at vi kanskje i for stor grad har drevet med det man kan kalle «goldplating», som også blir tatt opp i EUs nye forslag til spare- og investeringsunion?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:25:20]: Først har jeg lyst til å si at finansnæringen er en viktig næring, og det er en næring som må ha rammevilkår som gjør at den fungerer, for den bidrar bl.a. til den ekstremt viktige funksjonen i økonomien at man formidler kapital fra dem som sparer, til dem som investerer. I tillegg sikrer den viktige produkter som f.eks. forsikring og pensjonsparing. Finansnæringen er ikke en næring som ikke skal få anerkjennelse, eller en næring som ikke er avgjørende for norsk økonomi. Den skal tvert imot få anerkjennelse som en viktig næring. Samtidig skal den reguleres, fordi den har betydning for hele økonomien, og vi har hatt finanskriser og gjeldskriser der man også har sett betydelige svakheter i reguleringen av finansnæringen.

Det må finnes et balansepunkt mellom å gi mest mulig frihet og mest mulig åpenhet for nye produkter, men samtidig ikke gjøre det på en måte som undergraver finansiell stabilitet, og som gjør at fellesskapet må ta regningen når vi står midt oppe i finanskriser. Det har skjedd før, og vi lærer av det hver gang, men vi må prøve å hindre at noe tilsvarende skjer i framtiden. Det er heller ikke i seg selv et problem at også utlendinger tilbyr produkter i Norge.

Nikolai Astrup (H) [15:26:30]: Aprila Bank er et eksempel på en nisjebank som har flagget ut fra Norge – tidligere har også Bank Norwegian gjort det – fordi det er andre kapitalkrav til den typen banker i Norge enn det er i Sverige. De skal altså betjene sine kunder, norske kunder, fra Sverige. Hva tenker finansministeren er årsaken til at Norge og Sverige vurderer risiko så ulikt når det gjelder kapitalkrav til den typen banker?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:27:01]: Jeg mener det er viktig at vi gjør våre vurderinger av hva som er riktig regulering, for å ta ansvaret for det norske finansmarkedet og finansiell stabilitet i Norge. Veldig mye av dette er også regulert gjennom EU-direktiver som gjelder både i Sverige, i Norge og i hele EU-området, så det er veldig mye felles regulering. Jeg har imidlertid vært med i politikken lenge nok til å ha opplevd både bankkrisen på begynnelsen av 1990-tallet og finanskrisen i 2008–2009, og da var man alltid bekymret for at reguleringene var for svake. Vi har altså et ansvar for

både å regulere, slik at vi unngår bobler og finansiell ustabilitet, og samtidig å legge til rette for at det er en konkurransedyktig finansnæring i landet vårt.

Tom Staahle (FrP) [15:27:59]: Finansministeren sa at finansmarkedsmeldingen kommer, og den ser vi fram til å få. Mange av de innspillene som kommer i denne runden, har jo kommet til regjeringen i tidligere runder. Det går ut på tiltak som bransjen selv mener kan bidra til å gi den større innovasjonskraft, bedre utvikling og bedre næringsvilkår. Da er spørsmålet: Kan vi denne gangen forvente at vi har en litt mer proaktiv regjering som faktisk vil imøtekomme de entydige tilbakemeldingene som kommer fra bransjen selv?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:28:35]: For det første har vi løpende dialog med næringen, og det er jo gjennom den dialogen vi bl.a. gjorde endringer i skatt og rammevilkår for fondsnæringen, noe som gjorde at mange annonserte at det var endringer som gjorde at de nå velger å fortsette med å ha virksomhet i Norge og ikke flytter ut. Så det er ikke slik at det ikke er gjort noe. Det er gjort ganske betydelige ting bare i løpet av de siste månedene og i budsjettet for i år.

Vi har altså varslet at vi i finansmarkedsmeldingen senere i år vil ha et eget kapittel om rammevilkårene for finansnæringen. Det vil bl.a. handle om kapitalkrav og andre viktige ting som næringen er opptatt av. Vi lytter til næringen. Vi har hatt innspillsmøter, vi har mottatt skriftlige innspill, og vi skal fortsette med å ha dialog med dem. Jeg kan ikke da si at vi skal gjøre alt næringen ber om – det gjelder ikke for noen næringer – men vi skal lytte til og ta på alvor alle innspillene og komme tilbake med våre forslag og oppsummeringer i meldingen.

Tom Staahle (FrP) [15:29:41]: Vi ser fram til å motta det til Stortinget, og vi skal selvfølgelig gå inn i det når det kommer. Representanten Astrup var nettopp inne på temaet kapitalkrav og eksemplifiserte det med at Aprila Bank har meldt seg ut. Det finnes også flere andre som har vurdert dette sett i lys av den politikken som regjeringen fører.

Har finansministeren registrert den uroen som er blant slike aktører, og som vi har sett eksemplifisert med Aprila Bank, og vil han ta konkrete grep for å imøtekomme bransjen i det som blir lagt fram i finansmarkedsmeldingen?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:30:18]: Akkurat som jeg sa, vil kapitalkrav bli vurdert i den meldingen. Det er et tema som alltid hører hjemme når man skal vurdere rammevilkår for finansnæringen. Men hva handler kapitalkrav om? Jo, det handler om trygghet for investeringene. Kapitalkrav har vi fordi dette er en næring som

også må levere hvis det er motgang og det går dårlig i økonomien. Vi kan ikke ende i en situasjon der vi er for slappe på kapitalkravene og undergraver finansiell stabilitet, og så må staten inn og ta regningen, slik man gjorde tidlig på 1990-tallet. Man måtte også ta mye ansvar i finanskrisen i 2008–2009 fordi finansnæringen var for svak.

Igjen: Vi skal gjøre de vurderingene og komme tilbake på en ryddig måte. Det kommer forslag og vurderinger i meldingen.

Tom Staahle (FrP) [15:31:11]: Takk for svaret. Statsråden sendte et brev til finanskomiteen den 2. desember 2025 som et svar på dette representantforslaget. I dette brevet omtaler statsråden EØS-avtalen og innlemmelse av rettsakter som ligger i EØS-avtalen. Vi har en EØS-avtale som tar sikte på at vi skal ha adgang til det europeiske markedet og på den måten gjøre det enklere for norske bedrifter å konkurrere og være i aktivitet. Vi ligger jo langt fremme på teknologiutvikling hva gjelder f.eks. betalingstransaksjoner. Jeg regner med at finansministeren også er like moderne som denne representanten og bruker Vipps. Det er en enkel måte å overføre penger mellom oss på. Det som er den store utfordringen, er at et selskap som Vipps ikke kan gjøre grenseoverskridende betalinger til vårt naboland Sverige. Det er på tross av en teknologi som har vært framme i mange tiår. Hva tenker statsråden om det, med tanke på innlemmelser og tilgangen til EU-markedet?

Statsråd Jens Stoltenberg [15:32:18]: Jeg tenker minst to ting. Det første jeg tenker, er at Vipps er et eksempel på at norsk finansnæring er nyskapende og har en evne til å finne gode, nye løsninger og ta i bruk teknologi – bedre enn veldig mange andre land. Det må jo også si noe om kvaliteten på rammevilkårene at vi har en finansnæring som kan ligge foran, f.eks. når det gjelder en betalingsform som Vipps. Som jeg sa tidligere: Jeg bodde ti år i Belgia, og da så jeg en finansnæring som hadde kommet mye kortere når det gjaldt en god del digitale løsninger.

Det andre jeg tenker, er at det er viktig å gjennomføre EØS-regelverk. Det er et stort omfang av det. Vi tar unna mange, men det kommer stadig nye. Heldigvis er det slik at EU legger vekt på at de nye reglene de nå foreslår og vedtar som skal gjelde for EØS-området, er regler som skal bidra til forenklinger. Da kan vi forhåpentligvis få til det som er den beste av alle verdener, nemlig enklere, bedre og grenseoverskridende regler for finansnæringen.

Presidenten [15:33:20]: Replikordskiftet er avsluttet.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tellef Inge Mørland (A) [15:33:35]: Når jeg har hørt på denne debatten, er det flere fra opposisjonspartier som har framstilt det som at man ikke anerkjenner finansnæringen som en egen næring, eller har hevdet at finansnæringen er mer enn et regulatorisk objekt. Jeg opplever at det er å skape et kunstig skille, for jeg har ikke hørt at noen fra talerstolen her har ment noe annet enn at man ser verdien i finansnæringen som en egen næring. Tvert imot opplever jeg at alle har prøvd å gi uttrykk for det på sin måte.

Regjeringen har på flere områder det siste året gjort et omfattende arbeid. Vi har vært inne på det som gjelder fond, og jeg oppfatter at også opposisjonen er enig i det, men vi har også gjort betydelige endringer når det gjelder f.eks. inkasso og standardmetodebanker, i tillegg til alle de regelverksharmoniseringene med EU vi har sett. Det er faktisk sånn at hvis man ser på Oslo Børs, f.eks., er finanssektoren en av de store, store vinnerne de siste årene. Det må jo tyde på at man mener at det har vært noenlunde forutsigbare rammevilkår, siden det har vært stor interesse for å investere i de aksjene eller egenkapitalbevisene som måtte tilhøre denne sektoren.

Det betyr selvfølgelig ikke at ikke ting kan gjøres bedre, men det er viktig at vi skaper et edruelig og riktig bilde av hvordan tilstanden er i denne sektoren, for det er all grunn til å snakke opp sektoren og snakke opp at det i hvert fall generelt er gode rammevilkår der.

Uten at det innebærer noen løfter eller forpliktelser, vil jeg vise til at flertallet, som består av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Rødt og MDG, har pekt på at man gjerne i forbindelse med den gjennomgangen man allerede har pågående, kan se på problemstillingen rundt kapitalkrav for nisjebankene i Norge. Det finner man kommentert i merknadene.

Det er også avgjørende, som finansministeren understreker, at man har et rammeverk som tåler uværstager. Det er veldig kort tid siden vi så banker i veldig velorganiserte land som Sveits og USA som plutselig fikk skikkelige problemer. Vi i Arbeiderpartiet har jobbet for å fjerne unødvendige reguleringer, og såkalt «gold-plating» har på mange måter kanskje vært både bukser og sikkerhetsbelte, men i noen tilfeller kan det være at investorene finner en trygghet i at vi har et veldig godt regulert finansmarked i Norge, og at noe av det kan ha en verdi i seg selv som faktisk i så måte bygger tillit opp mot investoren og ikke barrierer.

Ja, vi er absolutt positive til å se på rammevilkårene – det vises også ved at vi går inn i det ene forslaget her – men det er definitivt også en lobby som gjør jobben sin rundt dette. Derfor er det fornuftig at vi gjør en vurde-

ring mot alle andre tiltak vi i et statsbudsjett faktisk prioriterer penger til, men det gleder meg at det er et positivt engasjement her i salen for en viktig næring – også viktig for Arbeiderpartiet.

Presidenten [15:36:31]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [15:36:37]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon (Innst. 121 S (2025–2026), jf. Dokument 1 (2025–2026))

Presidenten [15:36:49]: Etter ønske frå kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil åtte replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:37:22] (komiteens leder): Dokument 1, Riksrevisjonens årlige rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon, er til behandling her. Det er et viktig dokument, for det handler om noe annet enn det vi vanligvis diskuterer i denne salen. Her diskuterer vi politiske løsninger, politiske tiltak, budsjettering osv. Dette handler om kontrollen, gitt de politiske prioriteringene – hvordan pengene forvaltes på vegne av fellesskapet og ikke minst på vegne av skattebetalerne. Det trenger ikke nødvendigvis alltid å være like bra, men det er særdeles viktig at vi har kontroll på det, og at vi dermed også gjør denne årlige øvelsen, som er særdeles viktig.

Riksrevisjonens gjennomgang viser at statsregnskapet i all vesentlighet er riktig, men det er enkelte forbehold. Riksrevisjonen har for 2024 revidert 230 årsregnskap for departementer, statlige virksomheter og fond, herunder også Sametinget. Revisjonen viser at årsregnskapene i hovedsak er utarbeidet og avlagt i tråd med kravene i økonomiregelverket for staten, altså rundskriv R-115 fra Finansdepartementet, om utarbeidelse og avleggelse av statlige virksomheters årsregnskap, og krav fra de overordnede departementene.

Riksrevisjonen har altså funnet at det kan være vesentlige feil eller mangler i 10 av de 230 årsregnskapene. Det rapporteres om fem nye saker som har utløst kritikk i forbindelse med revisjonen av disposisjonen. Det gjelder i hovedsak finansministerens ansvarsområde, som i dette tilfellet handler om skatteetaten. Det gjelder ar-

beids- og inkluderingsministerens ansvarsområde, som handler om Nav. Det gjelder også Sametinget, som har brutt Grunnloven § 75 og bevilgningsreglementets § 6.

Jeg legger til grunn at saksordførerne på de enkelte områdene kommer tilbake til disse konkrete sakene. De er selvfølgelig alvorlige nok. Det er all grunn til å følge dem opp, og det vil bli gjort. Det viktige er at i hvert fall det overordnede bildet og det øvrige av regnskapet fremstår korrekt. Det er det vesentlige i denne saken – uten at det på noen som helst måte skal stå i veien for alvorret i disse enkelttilfellene som Riksrevisjonen kritiserer.

Kari Baadstrand Sandnes (A) [15:40:57]: Riksrevisjonen har revidert statens regnskap, heri også Nav. Jeg vil kort redegjøre for noen av funnene som kontroll- og konstitusjonskomiteen har valgt å kommentere.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har gitt Nav revisjonsberetning med forbehold om årsberetningen fordi Riksrevisjonen ikke har kunnet bekrefte 475 mrd. kr i utbetalinger av tilskudd og stønader. Dette utgjør en så vesentlig del av statsregnskapet at Riksrevisjonen har tatt forbehold om at bevilgnings- og kapitalregnskapet er korrekt. Komiteen viser til at departementet har gitt forklaringer på alle ikke-uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har vurdert at det ikke er tilfredsstillende at Nav ikke har etablert tilgangskontroller og logging i databaser i datasystemene for alderspensjon, uføretrygd, avtalefestet pensjon og foreldrepenger i tråd med kravene i økonomireglementet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen anbefaler Arbeids- og inkluderingsdepartementet å sikre at Nav etterlever økonomiregelverkets krav til rutiner for sikkerhet og sporbarhet i etatens IT-portefølje, både for nyutviklede og for eldre systemer.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avdekket at stønad til ortopediske hjelpemidler ikke oppfyller kravene som er gitt i lov om folketrygd og reglement for økonomistyring i staten. Nav betalte stønad for ortopediske hjelpemidler uten fakturakontroll, for hjelpemidler før vedtak er fattet, og når mottakeren har fått avslag på søknaden. Nav har heller ikke kontrollert om fakturerte kostnader for reparasjoner er reelle, og har ikke krevd tilbake stønad som er utbetalt.

Kompenserende kontrolltiltak har ikke veid opp for manglende fakturakontroll. Riksrevisjonen mener at Navs manglende kontroll med utbetalinger er kritikkverdig. Det er også kritikkverdig at manglende fakturakontroller og kompenserende kontrolltiltak ikke tilfredsstiller kravene til internkontroll.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet er blitt anbefalt å følge opp at Nav bruker tilgjengelige data for å gjennomføre etterkontroll av reparasjons- og ombyggingskostnader som avviker fra gjennomsnittlig eller forventet kostnad. Videre er det anbefalt at Nav gjør analyser av kostnader for artikler for å sammenligne fakturerte timer og materialkostnader mellom verkstedene samt å vurdere å innføre saksbehandlings- og fakturasystem som støtter etterlevelsen av økonomireglementets krav om internkontroll.

Komiteen er enig i og slutter seg til Riksrevisjonens vurderinger og anbefalinger. Dette er en alvorlig sak, og det er derfor gledelig at statsråden i sitt svar til komiteen tar Riksrevisjonens konklusjoner og anbefalinger på stort alvor, og at det allerede er satt i gang arbeid for å rette opp i feil.

Statsråd Jens Stoltenberg [15:44:58]: Riksrevisjonens gjennomgang viser at statsregnskapet for 2024 i all vesentlighet er riktig avlagt og presentert, men med enkelte forbehold. Som finansminister er det mitt ansvar å legge fram den årlige stortingsmeldingen om statsregnskapet i tråd med bevilgningsreglementets krav.

Riksrevisjonen slår fast at bevilgningsregnskapet og kapitalregnskapet er riktig avlagt, men av 230 årsregnskap for departementer og virksomheter har Riksrevisjonen funnet feil og mangler ved ti virksomheter.

Riksrevisjonen påpeker at det er usikkerhet om vesentlige beløp i årsregnskapet til Nav, og at regnskapet derfor kan inneholde feilinformasjon. Riksrevisjonen påpeker også at statsregnskapets oversikter over fullmakter til å inngå forpliktelser utover budsjettåret er mangelfullt presentert for ni departementer. Feilene og manglene følges opp av de berørte statsrådene. For Nav-saken framgår det at komiteen har innhentet ytterligere svar fra arbeids- og inkluderingsministeren.

Som finansminister er det mitt og Finansdepartementets ansvar å koordinere arbeidet med statsbudsjettet for regjeringen. I det ligger det også å koordinere arbeidet med å avlegge statsregnskapet, men det er den enkelte fagstatsråds og det enkelte fagdepartements ansvar å fremme og følge opp vedtatte budsjett på sitt ansvarsområde, avgi forklaringer om vesentlige avvik mellom regnskapet og bevilgningene til Riksrevisjonen og avlegge de aktuelle oversikter i statsregnskapet.

De mangler som er påpekt i oversikten til statsregnskapet, blir det tatt tak i. Stortingets bevilgningsreglement fastsetter grunnprinsippene for statsbudsjettet og statsregnskapet. Bevilgningsreglementet sammen med økonomiregelverket og rundskriv fra Finansdepartementet gir viktige rammebetingelser for budsjett- og regnskapsarbeidet i forvaltningen. Dette inngår også i

grunnlaget for Riksrevisjonens grundige kontroll med statsregnskapet og kontroll med gjennomføringen og oppfølgingen av Stortingets budsjettvedtak og presentasjon i de statlige virksomheters årsregnskap.

Til tross for enkelte påpekninger er jeg glad for at Riksrevisjonen vurderer at meldingen for 2024 i all vesentlighet er riktig avlagt og presentert med det innholdet den skal ha.

Jeg vil kort kommentere de sakene som gjelder virksomheter under Finansdepartementet, som jeg har ansvaret for.

Riksrevisjonen har revidert skatteetatens kontroll med merverdiavgift. Riksrevisjonen kritiserer skatteetaten for mangelfull etterlevelse av økonomireglementet og for ikke å ilegge tilleggsskatt i tråd med regelverket. Det anbefales at Finansdepartementet sikrer et kontrollnivå på merverdiavgiftsområdet som er tilpasset risiko og vesentlighet, slik at bevisste feil og unndragelser avdekkes og sanksjoneres. Jeg støtter disse anbefalingene. Skatteetaten vil i tråd med Riksrevisjonens anbefalinger fortsatt jobbe for et kontrollnivå som er tilpasset risiko og vesentlighet og utvikle håndteringen av merverdiavgiften.

Flere tiltak er allerede igangsatt eller planlagt, og departementet vil følge opp arbeidet i styringsdialogen med skatteetaten. Jeg merker meg at Riksrevisjonen avslutter tre tidligere saker som berører Finansdepartementet. I saker der Riksrevisjonen finner kritikkverdige forhold, har det vært dialog mellom Riksrevisjonen og de berørte departementer og statsråder. Jeg registrerer at komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk, og at sakene følges opp av de berørte statsrådene.

Statsråd Kjersti Stenseng [15:49:00]: Jeg har lyst til å starte med å si at det er mye som går bra i Nav. Hver dag leverer etatens dyktige medarbeidere velferd til hundretusener av nordmenn. De fortjener skryt.

Jeg ser alvorlig på Riksrevisjonens kritikk. Nav er en stor etat og en sentral del av det norske velferdssystemet. Da er det viktig at kontrollsystemene i etaten fungerer, og det er viktig og riktig at de blir kontrollert. Som Stortinget er kjent med gjennom mitt brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen, er arbeidet med å følge opp anbefalingene fra Riksrevisjonen i gang.

Jeg har satt i gang en uavhengig gjennomgang av etatens internkontroll knyttet til IKT-systemer opp mot økonomireglementet. Gjennomgangen vil gi uavhengige vurderinger og anbefalinger til tiltak for å sikre at Nav etterlever økonomireglementets krav til rutiner for sikkerhet og sporbarhet i etatens IKT-portefølje.

Departementet følger også opp Navs arbeid med Riksrevisjonens anbefalinger i styringsdialogen, både på kort og på lang sikt. Økonomireglementet skal følges.

Jeg har derfor bedt om en særskilt rapportering på arbeidet med å følge opp Riksrevisjonens anbefaling om loggføring, og hvilke tiltak Nav iverksetter for å sikre at loggføring og kompenserende tiltak kommer på plass.

Som jeg har opplyst om i mitt brev til Stortinget i januar om Riksrevisjonens Dokument 1 for 2025–2026, kom ikke loggføringen på plass for alle databaser før høsten 2025. Derfor kan manglene som ble avdekket i revisjonen for 2024-regnskapet, også få betydning for revisjon av 2025-regnskapet. Det er samtidig viktig å få fram at Nav har opplyst at det ikke er noen indikasjoner på at svakhetene i internkontrollen har påvirket utbetalinger til brukere.

Selv om mye i Nav går bra, viser Riksrevisjonens kritikk at det fortsatt er mye som ikke fungerer godt nok. Svak internkontroll, lange saksbehandlingstider på flere områder og et komplisert regelverk er noen eksempler. Derfor har regjeringen besluttet at det skal settes ned en ekspertgruppe som skal vurdere Nav 20 år etter Nav-reformen, og hvordan Nav kan rigges slik at etaten er best mulig rustet for fremtiden. Målet er fortsatt tydelig: Vi ønsker flere i jobb og færre på trygd.

Regjeringen har også satt ned et utvalg som skal se på forenklinger i folketrygdloven, for at den skal bli enklere å forstå og mer digitaliseringsvennlig. Sammen med ekspertgruppens funn og anbefalinger skal dette gi regjeringen en nødvendig analyse av og grunnlag for å utvikle framtidens arbeids- og velferdsforvaltning til beste for folk og for Norge.

Presidenten [15:52:03]: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:52:21]: Jeg hadde egentlig tenkt å tegne meg til replikk på finansministeren, men jeg rakk det ikke. Jeg forsøker meg heller via et innlegg.

Problemstillingen handler om skatteetatens kontrollnivå når det gjelder mva.-systemet. Slik jeg forstår det, har man i forbindelse med endringer i mva.-systemet egentlig mindre kontroll enn man har hatt tidligere, i den forstand at man fra 2022 ikke lenger har krav om dokumentasjon når man passerer omsetningsgrensen ved registrering, og at den dokumentasjonen isteden skal foreligge dersom skatteetaten etterspør den. Er det en riktig forståelse? Er det sann at man nå dermed også har mindre kontroll? Det er det jeg er litt ute etter.

I Danmark gjorde man en tilsvarende endring tidligere. Man gikk fra å ha kontroll på samtlige som passerte beløpsgrensen som utløser krav om merverdiavgift, til at man prøvde å automatisere dette og ikke hadde den kontrollen på alle virksomhetene. På grunn av det de opplevde som svindel og forsøk på å lure merverdiav-

giftssystemet, valgte man å gå tilbake til den gamle løsningen.

Det er fint om finansministeren kan kommentere det litt, for det kan jo hende at det kan være en del av problemet når det gjelder misbruk av merverdiavgiftssystemet.

Presidenten [15:54:15]: Der var representanten heldig, for no har statsråd Jens Stoltenberg teikna seg til innlegg!

Statsråd Jens Stoltenberg [15:54:32]: Dette minner meg om den tiden i Stortinget da replikkene ble tatt her oppe fra. Det var mye tryggere og bedre, for da kunne vi tenke oss om på veien opp til talerstolen. Når vi står der nede, går det forttere.

Hovedpoenget er at vi er opptatt av at det kontrollnivået har blitt for lavt. Det er også understreket i budsjettproposisjoner fra Finansdepartementet. Vi har arbeidet med å øke og forbedre kontrollen.

Akkurat hvordan det rent teknisk håndteres når det gjelder beløpsgrenser, skal jeg være forsiktig med å gå inn på, men det som er viktig, er at det er vanskelig helt å sammenligne tallene fra 2013 og flere år tilbake med de tallene vi har i dag, simpelthen fordi hele systemet for hvordan merverdiavgiftsmeldingene håndteres, er endret: Mer er digitalisert, og vi unngår punche-feil. Derfor er det viktig at man heller prøver å målrette kontrollene bedre. Når vi ser på i hvilken grad kontrollene faktisk har gitt resultat og avdekket feil, har andelen økt. Det betyr at kontrollene er mer treffsikre.

Igen: Vi tar på alvor det Riksrevisjonen har sagt. Det er behov for å bedre kontrollnivået. Vi lytter selvfølgelig også til de vurderingene som kontrollkomiteen og Stortinget gjør i denne sammenhengen.

Presidenten [15:55:53]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [15:56:00]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Særskilt melding fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings-, og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) om ulovlig lagring av data ved E-tjenestens bruk av metoden tilrettelagt innhenting (TI) (Innst. 119 S (2025–2026), jf. Dokument 7:1 (2025–2026))

Presidenten [15:56:23]: Etter ønske frå kontroll- og konstitusjonskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil åtte replikkar med svar etter innlegg

fra medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Lise Selnes (A) [15:56:59] (ordfører for saken): I dag behandler vi en særskilt melding fra EOS-utvalget om ulovlig lagring av data ved Etterretningstjenestens bruk av metoden tilrettelagt innhenting, TI. Dette er en sak av stor betydning for både rettssikkerhet, demokratisk kontroll og tilliten til våre hemmelige tjenester.

Komiteen vil understreke at EOS-utvalget fyller en helt sentral funksjon i å føre løpende kontroll med E-tjenestens håndtering av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon. Nettopp fordi denne metoden gir tilgang til store mengder data, har Stortinget vært tydelig på at kontrollen skal være særlig grundig.

EOS-utvalget retter kritikk mot to forhold. For det første ble innholdsdata – i dette tilfellet emnefelt fra e-poster – feilaktig lagret som metadata. Utvalget og E-tjenesten er enige om at dette er innholdsdata, som etter loven kun kan lagres målrettet og etter domstolstillatelse. Dette er derfor et brudd på loven.

Komiteen merker seg at E-tjenesten tar kritikken på alvor, at de opplyser at dataene aldri har vært brukt i analyse, og at preventive tiltak ble iverksatt straks avviket ble oppdaget. Samtidig er komiteen tydelig på at dette ikke skulle ha skjedd.

For det andre kritiserer utvalget at E-tjenesten ikke i tilstrekkelig grad og raskt nok iverksatte tiltak for å hindre den ulovlige lagringen. Her viser utvalget særlig til e-loven § 7-10, som pålegger tjenesten å sikre systematiske tiltak for etterlevelse av regelverket.

Komiteen registrerer at E-tjenesten mener det var nødvendig å beholde datasettet midlertidig for å avklare omfang og avdekke andre mulige feil, men deler samtidig utvalgets vurdering av at tiltak burde ha vært gjennomført tidligere.

Saken illustrerer også noen bredere utfordringer. EOS-utvalget peker på at definisjonen av metadata i loven, og E-tjenestens praktisering av den, skaper kontrollmessige vanskeligheter. Metadata listen er omfattende, den endres ofte og uten tilstrekkelig dokumentasjon. Dette gjør kontrollarbeidet krevende.

Komiteen merker seg også at utvalget vil løfte disse problemstillingene til evalueringen av etterretningstjenesteloven. Samtidig registrerer vi at E-tjenesten understreker at metodene opererer i et globalt teknologisk landskap i rask endring, og at de vil arbeide videre med å identifisere og håndtere tvilstilfeller, samt fremme forslag til regelverksendringer ved behov.

Til slutt: En samlet komité konstaterer at E-tjenesten har satt i gang forbedringer, og at de uttrykker et tydelig mål om å sikre at TI-systemet fungerer innenfor

rammene Stortinget har fastsatt, og at ekstern kontroll kan utøves effektivt.

Morten Stordalen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [16:00:23]: Jeg tar EOS-utvalgets kritikk av tilrettelagt innhenting på det største alvor.

Det er viktig for norsk sikkerhet at vi har nasjonal evne til å oppdage og motvirke spionasje, terrortrusler og uønsket cybervirksomhet. Det er vesentlig for å kunne beskytte våre demokratiske institusjoner, vår kritiske infrastruktur og våre nasjonale verdier. Tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk informasjon skal bidra til å oppdage og avverge trusler mot Norge i det digitale rom.

I dagens alvorlige sikkerhetspolitiske situasjon er behovet for tilrettelagt innhenting større enn noen gang. Dette illustreres også av at E-tjenesten opplyser om at systemet allerede har bidratt til å avverge en alvorlig terrortrussel mot mål i Norge.

Etter at lov om Etterretningstjenesten ble vedtatt i 2020, ble investeringsprosjektet for anskaffelse av et system for tilrettelagt innhenting lagt fram og behandlet i Stortinget. Siden det har E-tjenesten gradvis utviklet systemet for tilrettelagt innhenting, som fortsatt er i en bygge- og utviklingsfase. De søkene som er gjennomført med rettens godkjenning i oppbyggingsfasen, har allerede vist at systemet har et betydelig potensial for å styrke Norges og den norske befolkningens sikkerhet.

I den særskilte meldingen løfter EOS-utvalget bl.a. fram kontrollmessige utfordringer ved lovens skille mellom metadata og innholdsdata. Kjernen i problemstillingen i denne saken var at e-postemnefelt automatisk ble behandlet som metadata av tekniske årsaker, når det etter loven skulle anses som innholdsdata. Dette er problematisk ettersom behandling av innholdsdata er underlagt strengere regler.

Noen datatyper er utfordrende å definere som det ene eller det andre. Måten data opptrer på i et teknologisk perspektiv, samsvarer ikke nødvendigvis med de rettslige rammene. Etter vurderinger gjort i denne saken, er EOS-utvalget og E-tjenesten enige om at data som står i emnefeltet på e-poster, er innholdsdata etter loven.

E-tjenesten tar kritikken på alvor. Det presiseres at e-postemnefelt aldri har vært gjenstand for noen analyse eller produksjon. Problemstillingen knytter seg kun til selve lagringen. Det ble også umiddelbart iverksatt preventive tiltak da avviket ble oppdaget.

I forbindelse med innføringen av tilrettelagt innhenting ble det gjennomført en grundig lovprosess og offentlige diskusjoner. Det er etablert et kontrollregime

med ekstern kontroll fra domstolene og EOS-utvalget. Utvalget utøver både løpende og etterfølgende kontroll. Dette kommer i tillegg til E-tjenestens egen internkontroll.

Bakgrunnen for kritikken ble identifisert som en problemstilling basert på E-tjenestens egen internkontroll. Deretter ble EOS-utvalget holdt løpende orientert. Denne saken viser at kontrollregimet fungerer.

I tråd med anmodningsvedtaket fra Stortinget har regjeringen nedsatt et uavhengig utvalg for evaluering av lov om Etterretningstjenesten. Utvalget fokuserer særskilt på lovens bestemmelser om tilrettelagt innhenting. Evalueringsutvalget leverer sin rapport innen september i år.

Som kontroll- og konstitusjonskomiteen vektlegger, handler dette om komplekse tilpasninger i møte med et globalt tele- og internettlandskap i konstant

endring og om problemstillinger som oppstår som følge av dissonans mellom teknologi og juss. E-tjenesten ser på både systemtekniske og rettslige tiltak for å sikre at all lagring og behandling av data skjer innenfor lovens rammer. Ved behov vil det fremmes forslag om regelendringer.

Mitt departement fortsetter å følge opp E-tjenestens arbeid med å sikre at tilrettelagt innhenting skal fungere så godt som mulig innenfor lovbestemte krav. I dette arbeidet legges det også til rette for en effektiv ekstern kontroll.

Presidenten [16:04:30]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Med det er dagens kart ferdig debattert. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke. Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.05.

